

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Diplomová práce

2016

Bc. Marcela Kabešová

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

**Kárné výbory v československé armádě v letech 1945 – 1950 jako nástroj
politické persekuce důstojnického sboru**

Diplomová práce

Autorka: Bc. Marcela Kabešová

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.

Hradec Králové, 2016

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Marcela Kabešová

Studium: F13204

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Název diplomové práce: **Kárné výbory Československé armády v letech 1945 - 1950 jako nástroj politické persekuce důstojnického sboru**

Název diplomové práce AJ: Disciplinary proceedings boards czechoslovak military in years 1945 - 1950 like implement political persekuce oricer's body.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce zaznamenává a hodnotí činnost kárných výborů ČSA ve dvou obdobích, tj. v letech 1945 - 1948, i v období rostoucí výrazné politické persekuce v řadách důstojnického sboru v letech 1948 - 1950 v ČSR metodou přímou, nepřímou, biografickou a analyticko - syntetickou.

Vojenský historický archiv - archivní fond kárných výborů z ČSA 1945 - 1950, Služební předpisy pro činnost kárných výborů, Sborník důvěrných výnosů MNO 1945 - 1950, Aleš MASKALÍK, Elita armády - Československá vojenská generalita 1918 - 1992.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.

Oponent: doc. Mgr. Petr Grulich, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 8.12.2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Marty KOHÁROVÉ, CSc. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Hradec Králové, 2016

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Martě KOHÁROVÉ, CSc. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala. Mé poděkování patří rovněž Dr. Pavlu MINAŘÍKOVĚ, CSc. z Vojenského historického archivu Praha za podnětné a cenné rady, které mi pomohly práci nejen napsat, ale také se v nich pouze intuitivně neztratit.

Anotace

KABEŠOVÁ, Marcela. Kárné výbory v československé armádě v letech 1945 – 1950 jako nástroj politické persekuce důstojnického sboru. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016. 92 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá činností kárných výborů v československé armádě v letech 1945 – 1950 jako nástroje politické persekuce důstojnického sboru. Hlavní část práce je věnována vybraným záznamům z projednávání případů 15 generálů československé armády, kteří byli zkoumáni jako vzorek zejména proto, že představovali tehdejší elitu armády a jejich prohřešky byly ve společnosti viditelnější. Diplomová práce je založena na dosud nezpracované a tudíž badatelské veřejnosti nepřístupné archivní sbírce Kárné výbory z Vojenského historického archivu Praha, odborné literatuře a internetových zdrojích.

Klíčová slova: Kárné výbory, konečné usnesení, usnesení, Ministerstvo národní obrany, generál

Annotation

KABEŠOVÁ, Marcela, Disciplinary commissions in the Czechoslovak armed forces in years 1945 – 1950 as a political persecution implement of the officer corps. Hradec Kralove: Faculty of Arts, University Hradec Kralove, 2016. 92 s. Thesis

Thesis deals with influence of Disciplinary commissions in the Czechoslovak armed forces in years 1945 – 1950 as a political persecution implement of the officer corps. Major part is devoted to cases of 15 elite generals of the Czechoslovak armed forces. These generals were chosen as a sample, because their offences were more noticeable in the society. Thesis is founded primarily on document “Disciplinary commissions” from Military historical archive Prague which hasn’t been processed and hasn’t been made accessible to the technical public. As additional bases were used internet sources and specialized literature.

Key words: Disciplinary commissions, the final resolution, the resolution, The Ministry of National Defense, general.

Obsah

Úvod	1
1. Historie československé armády do roku 1950	3
2. Právní normy pro působení kárných výborů	7
3. Rozsah vojenské kárné pravomoci	10
3.1. Kárné tresty a jejich účinek	11
3.2. Druhy kárných výborů	12
3.3. Složení kárných výborů	13
3.4. Místní příslušnost kárných výborů I. stolice	16
3.5. Odvolací kárný výbor a jeho složení	17
3.6. Porady hlasování kárných výborů	18
3.7. Vyloučení a zamítnutí předsedy, člena kárného výboru a zpravodaje	18
3.8. Obviněný a jeho výslech	21
3.9. Závěrečné projednání před kárným výborem I. stolice	23
3.10. Řízení před odvolacím kárným výborem	24
3.11. Jednací řád kárných výborů	26
4. Činnost vojenských kárných výborů v letech 1945 – 1947	29
5. Činnost vojenských kárných výborů v letech 1948 – 1950	35
6. Ukončená řízení kárných výborů proti generálům československé armády	40
6.1. Kárné řízení s odnětím hodnosti za službu ve vládním vojsku	41
6.1.1. generál Jaroslav Eminger	41
6.1.2. generál František Marvan	44
6.1.3. generál Karel Procházka	47
6.2. Kárné řízení s odnětím hodnosti za kolaboraci nebo kvůli žádosti o odměnu za rakousko-uherská vyznamenání z doby 1. světové války	51
6.2.1. generál Alois Podhajský	52
6.2.2. generál Josef Kružík	54
6.2.3. generál Bohumil Binko	58
6.2.4. generál Jan Drobný	60
6.3. Kárné řízení s příslušníky armády Slovenské republiky	63
6.3.1. generál Ján Imro	63
6.3.2. generál Jozef Martin Kristín	65
6.4. Československá armáda v zahraničí	68
6.4.1. generál František Moravec	68
6.5. Emigrace a odnětí hodnosti řízením správním	72
6.5.1. generál Antonín Hasal	72

6.5.2. generál Sergěj Jan Ingr	73
6.5.3. generál Ján Ambruš	74
6.5.4. generál Jaroslav Plass	76
6.5.5. generál MVDr. Mikuláš Ferjenčík.....	77
Závěr	79
Použité prameny a literatura	89
Literatura.....	90
Články z internetu	90 – 91
Právní předpisy	91 – 92

ÚVOD

Jako téma diplomové práce jsem si zvolila Kárné výbory v československé armádě v letech 1945 – 1950 jako nástroj politické persekuce důstojnického sboru a to hned z několika důvodů. Jednak je mi oblast vojenství velmi blízká, protože od roku 1993 pracuji v rezortu obrany, a tudíž je pro mě osobně práce s tímto tématem obzvláště zajímavá, ale hlavně se jedná o specifickou oblast vojenství, jenž podle všeho co jsem se v souvislosti s prací na ní dozvěděla, nebyla dosud v této podobě zpracována.

Jako kmenová pracovnice Vojenského ústředního archivu Praha, jehož součástí je Vojenský historický archiv, jsem měla možnost podrobně se seznámit s touto tematikou, principy jejího uplatňování ve vojenské praxi v období tzv. první republiky, po 2. světové válce i po roce 1948, kdy veškerou moc ve státě převzala KSČ. Při studiu archivních materiálů mne zaujaly nejen osudy osob, kterých se činnost vojenských kárných výborů bezprostředně dotýkala, ale i možnost využití tohoto právního institutu československé armády pro následné zneužití ryze politických cílů.

Zvláštní postavení a mimořádný význam, který měla a má armáda ve státě, vedly k tomu, že veřejnost sledovala vždy se zvýšenou pozorností chování a jednání důstojníků a posuzovala je přísnějšími měřítky, než u osob civilních. Ale nejen veřejnost, i samotní vojáci uvnitř armády přizpůsobovali značně své chování a svou ukázněnost chování svých nadřízených. Tyto skutečnosti proto ukládaly důstojníkům, aby se nejen ve službě, ale i ve svém soukromém životě chovali tak, aby neutrpěla celková pověst armády a její vnitřní kázeň.

Právně byla tato povinnost nezávadného chování vojáků z povolání v československé armádě předmnichovské republiky stanovena normami vojenského kárného práva. Účelem kárného práva byla ochrana dobrého jména vojska na veřejnosti před jeho poškozováním nebo ohrožováním. Tato ochrana se projevovala v tom, že každé jednání nebo opomenutí, kterým důstojník nebo rotmistr ohrozil, nebo poškodil dobré jméno vojska a tedy porušil své stavovské povinnosti, bylo kárným poklesem, který musel být vyšetřen a příslušně potrestán. Orgány, které prováděly kárné řízení, se nazývaly vojenské kárné výbory.

Cílem této diplomové práce je zdokumentovat a analyzovat působnost vojenských kárných výborů v československé armádě v letech 1945 až 1950 a názorně na konkrétních případech ověřit předpoklad, že ačkoliv v počátku zřízení institutu vojenských kárných výborů tyto skutečně řešily poklesky poškozující dobré jméno vojáka nebo armády,

pro které byly zřízeny, tak po nástupu komunistů k moci v roce 1948 již docházelo ke zneužití kárných výborů k čistkám mezi velitelským sborem armády tehdejší lidově demokratickým zřízením. Takto se kárné výbory staly nástrojem politické perzekuce v československé armádě.

Pro dokumentaci činnosti vojenských kárných výborů v československé armádě let 1945 až 1950 byly vybrány záznamy z projednávání případů 15 generálů československé armády. Ačkoliv počet vojáků, kteří byli před Kárné výbory postaveni a potrestáni byl značný, byli tito generálové vybráni jako vzorek zejména proto, že představovali tehdejší elitu armády a jejich prohřešky a osudy byly o to křiklavější. Tito generálové byli vyšetřováni a posuzováni za domnělé nevhodné jednání nebo závažné opomenutí služebních povinností, čímž se mělo za to, že poškodili nebo ohrozili dobré jméno československého vojska.

Diplomovou práci jsem rozdělila kromě úvodu a závěru do šesti částí. První kapitola je zaměřena na stručný rozbor vzniku a působení čs. armády v letech 1918 až 1950. Ve druhé kapitole jsou uvedeny nejdůležitější právní normy, kterými se kárné výbory během zkoumaného období ve své činnosti řídily. Třetí kapitola je věnována rozsahu kázeňské pravomoci a rozebírá procesní normy platné pro zavedení a průběh kárných řízení, včetně případných odvolání a možných druhů kárných trestů. Čtvrtá a pátá kapitola je věnována vyhodnocení činnosti kárných výborů v letech 1945 až 1947 a 1948 až 1950, přičemž na základě kvantitativních i kvalitativních kritérií je poukázáno na změnu v jejich rozhodování, která nastala po únoru 1948 a vedla k celkovému zpřísnění postihů u projednávaných kárných přestupků. Nejdůležitější součástí diplomové práce tvoří šestá kapitola, ve které je na příkladu vybraných generálů poukázáno na různé přístupy při řešení kárných přestupků příslušníků jednotlivých stavovských skupin. Jako reprezentativní vzorek bylo vybráno 15 generálů, mezi něž mimo jiné patří i čtyři armádní generálové, včetně ministra národní obrany exilové vlády v Londýně, státního tajemníka v poválečném Ministerstvu národní obrany nebo generálního inspektora čs. branné moci a zemského vojenského velitele prvorepublikové armády. Pro vzájemné porovnání byli vybráni zástupci různých profesních skupin. Podle průběhu vojenské služby a z toho plynoucích obvinění zkoumaní generálové patří mezi příslušníky vládního vojska Protektorátu Čechy a Morava, armády tzv. slovenského štátu, čs. armády na zahraniční i na domácí půdě po osvobození, případně bývalé rakousko-uherské armády, kteří během druhé světové války žádali o odměnu za vyznamenání z první světové války, nebo byli obviněni z kolaborace s německou okupační správou. V některých případech byli generálové

zproštění obvinění, v jiných zase shledání vinnými a potrestání od snížení zaopatřovacích platů přes písemnou výstrahu až po propuštění z armády a degradaci.

Ke zpracování diplomové práce byl využit především archivní fond „Kárné výbory MNO“, který je uložen ve Vojenském historickém archivu v Praze. Ačkoliv nese název fond, vzhledem k četnosti původců písemností se jedná spíše o archivní sbírku, která není doposud zpracována a z těchto důvodů není přístupná široké badatelské veřejnosti. Omezenému přístupu přispívá i ochrana osobních údajů stanovená příslušnými právními normami. Při studiu fondu jsem zjistila, že obsahuje z většiny strojopisný úřední materiál a jeho obsah je z velké části dobře čitelný, i přesto, že byl tento fond jako mnoho dalších postižen katastrofální povodní v srpnu 2002. Zasažený fond musel být zmražen, aby se nemohly dále šířit plísně na písemnostech a kartonech. Takto zamražený byl uschován spolu s ostatními zasaženými fondy v mrazárnách do doby, než byla „vysoutěžena“ firma, která by provedla vysušení archiválií. Toto se povedlo až v roce 2005 a začalo se s vysoušením archiválií buď metodou vakuovou, nebo horkovzdušnou (dle významu písemností). Protože fond Kárné výbory byl svým významem zařazen do 1. kategorie, uskutečnilo se jeho vysušení metodou vakuovou, která je šetrnější. Po vysušení byly archiválie předány do Národního archivu k provedení desinfekce. Přestože byly písemnosti vydesinfikovány, objevoval se u nich značný zápach, proto bylo nutné provést ionizaci, která problém na nějakou dobu odstranila. Poté byly archiválie převezeny zpět do Vojenského historického archivu, kde museli pracovníci písemnosti prohlédnout, identifikovat je (to vše z důvodu, že u některých se vůbec nezachovaly vnější archivní rozlišovací znaky – kartony a přířezy, v některých případech i vnitřní rozlišovací znaky původců – např. záhlavní razítka) a poté je překartonovat a popsat. Tento proces skončil v roce 2012, tedy celých deset let po povodni, ale archiválie se podařilo zaměstnancům VHA zachránit.

Po zpracování fondu zaměstnanci archivu a jeho zpřístupnění badatelské veřejnosti dojde zřejmě k přemanimulování dokumentů a přečíslování kartonů, ve kterých jsou písemnosti uloženy, a poté již nebudou mnou uváděná čísla kartonů v poznámkovém aparátu souhlasit. Z toho důvodu uvádím též názvy využitých dokumentů z jednotlivých kárných spisů.

Diplomová práce má prvky syntézy a je zpracována metodou analýzy archivního fondu a sondou do jeho písemností. Zásadní význam má využití biografické metody. Je postavena především na pramenné základně, ale při jejím zpracování jsem neopomenula využít i relevantní literaturu jako *Encyklopedii branné moci Republiky československé*

1920-1938, Generál Podhajský, Osmadvacátníci – Spor o českého vojáka Velké války 1914 – 1918, Generál Golian a jeho doba: In: Zborník Múzea Slovenského národného povstania, Československá vojenská správa v letech 1945 – 1948. In: Sborník archivních prací, Za Háchu i za Beneše. Ztráty příslušníků vládního vojska 1939 – 1945, Slovenská armáda 1939 – 1945, Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992, Slovenská vojenská generalita 1918 – 2009, Vojenské dějiny Československa (1918 – 1939) III. Díl, Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945, Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945 a internetové zdroje.

Snažila jsem se konstruktivně zaznamenat a vyhodnotit fakta, jež pomohou pochopit dobu, politické a společenské prostředí i objektivní situaci, v níž osobnosti sledované profesní skupiny žily a působily. Subjektivní prameny pak konfrontovat s prameny úřední povahy i soudobou dokumentací.

1. Historie československé armády do roku 1950

Československá armáda (dále jen „ČSA“) tvořila hlavní část ozbrojených sil Československé republiky od doby jejího vzniku v roce 1918. V letech 1939 – 1945 na území Československa v důsledku rozbití republiky zanikla ve své původní organizační struktuře a ve své plnohodnotné organizační, personální a materiální formě mohla být obnovena až po skončení druhé světové války¹. Jejím pokračováním ve válečných letech byly československé vojenské jednotky v zahraničí, tj. v Polsku, Francii, Velké Británii, na Blízkém východě a v Sovětském svazu.

Po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku Československé republiky v říjnu 1918 došlo mimo jiné i k formování nové československé armády. V té době existovaly vážné úvahy a záměry o tom, že rakousko-uherská armáda bude v novém státě nahrazena milicí. Z tohoto konceptu nakonec sešlo a československá vláda převzala jako základ pro vytvoření československé armády prakticky základní rakousko-uherské branné zákony. Jako první vznikly dobrovolnické organizace, které se většinou skládaly z bývalých českých vojáků rakousko-uherské armády. K nim postupně přibývaly vracející se jednotky československých legií z Itálie a Francie, které však byly bezprostředně podřízeny velitelům z těchto zemí, podléhajících československému vrchnímu velení. Československá armáda byla postupně personálně, organizačně a materiálně budována podle vzoru francouzské armády². Z důvodu nedostatku vhodných československých odborníků byla uzavřena dne 20. ledna 1919 smlouva s Francií, ve které bylo stanoveno, že náčelník Francouzské vojenské mise v Praze bude současně náčelníkem Hlavního štábu československé branné moci³. Hlavní štáb se tedy konstitoval v roce 1919 na základě Francouzské vojenské mise a až do roku 1925 v jeho čele stál francouzský generál, který byl zároveň náčelníkem uvedené mise. V roce 1926 převzali řízení Hlavního štábu čs. generálové, kteří měli bohaté zkušenosti z bojového nasazení čs. legií na frontách 1. světové války.

Vytváření čs. armády tak probíhalo za chodu a výrazně se do tohoto procesu promítly boje, které museli čs. vojáci v této době podstupovat. V listopadu a prosinci roku 1918 probíhala významná bojová střetnutí s německými separatisty, kteří chtěli připojit české pohraničí k Německu. Československé armádě se v těchto bojích podařilo zajistit a uhájit veškeré území, které historicky náleželo k českým zemím. ČSA též

¹ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_arm%C3%A1da

² tamtéž

³ tamtéž

zajišťovala ochranu území Těšínska, což vyvrcholilo tzv. Sedmidenní válkou v lednu 1919. Československo-polský spor o Těšínsko se podařilo diplomaticky urovnat teprve v roce 1920⁴. Nejobtížnější situace však nastala na Slovensku a na Podkarpatské Rusi⁵, kde se nechtěli Maďaři vzdát svých územních ambicí. Jestliže obsazování jižního Slovenska čs. armádou probíhalo na počátku roku 1919 docela úspěšně, pak po vypuknutí bolševické revoluce v Maďarsku došlo ke změně situace. Dobře vyzbrojená maďarská armáda obsadila značnou část Slovenska a katastrofě musel zabránit až přísun posil pod vedením pplk. Josefa Šnejdárka, jehož vojska v bitvě o Zvolen přivedla obrat a znovu zajistila oblasti obsazené Maďary⁶.

V roce 1920 došlo k rozpuštění posledních dobrovolnických jednotek a byla přijata unifikace, při které byly sloučeny pluky domácí československé armády s legionářskými útvary z Francie, Itálie a Ruska. Zejména v posledním případě se jednalo o značné počty zkušených bojovníků.

Během zmíněné reorganizace vzniklo dvanáct pěších divizí, dvě horské brigády a tři jezdecké brigády. Mírový stav armády byl stanoven na 150 000 mužů⁷. I přes počáteční úvahy o vytvoření domobrany nakonec byla zachována stálá armáda doplňovaná na základě všeobecné vojenské povinnosti. Ta trvala původně dvacet čtyři měsíců, ale od roku 1924 jen osmnáct měsíců. V období na počátku 20. let byly uzavřeny spojenecké smlouvy s Francií proti Německu a s Jugoslávií a Rumunskem proti Maďarsku (tzv. Malá dohoda). Od poloviny 20. let se změnila situace i ve vedení armády, když na nejvyšší místa nastoupili českoslovenští generálové a vliv Francouzské vojenské mise poklesl. Prvním československým náčelníkem hlavního štábu se stal generál Syrový⁸.

Počátkem 30. let se začala bezpečnostní situace Československa zřetelně měnit. K moci se v Německu dostal Adolf Hitler, o jehož expanzivních záměrech nebylo pochyb. Československá armáda musela na tento stav rychle reagovat zásadními opatřeními, a to i přesto, že se světová ekonomika nacházela v hospodářské krizi. Nejvyšší rada obrany státu rozhodla v roce 1934 zrychlit modernizaci armády a doplnit početní stavy a výzbroj. Byla provedena celková reorganizace a modernizace armády⁹. Opět byla zavedena dvouletá základní vojenská služba a začala se stavět pohraniční opevnění¹⁰.

⁴ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_arm%C3%A1da

⁵ Území dnešní Zakarpatské Ukrajiny

⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_arm%C3%A1da

⁷ tamtéž

⁸ tamtéž

⁹ <http://www.lvicekmira.cz/putovani-lvicka-miry-do-historie/ceskoslovenska-armada-1-republika/>

¹⁰ Vojenské dějiny Československa (1918 – 1939), III. díl. Praha 1987, str. 424

Československo uzavřelo v roce 1935 spojeneckou smlouvu rovněž se Sovětským svazem. Reorganizace armády byla ukončena v roce 1938 a její početní stav činil 200 000 mužů¹¹. V březnu 1939 byla ČSR anektována Němci a vznikl Protektorát Čechy a Morava, na Slovensku pak samostatná Slovenská republika¹².

V březnu roku 1939 tak vznikly rozdílné podmínky pro vojáky z Čech a Moravy a pro vojáky ze Slovenska. Neporažená, ale přesto likvidovaná československá armáda pod vlivem zahraničních i vnitřních podmínek zanikla. V Čechách a na Moravě byla část vojáků z povolání převedena do tzv. Vládního vojska, zatímco na Slovensku vznikla slovenská armáda doplňovaná na základě branné povinnosti. Vládní vojsko, coby ozbrojená složka Protektorátu Čechy a Morava bylo určeno k „udržení vnitřní bezpečnosti a pořádku“¹³. Oficiálně vzniklo nařízením protektorátní vlády č. 216/39 Sb., z 25. července 1939¹⁴. Jedním z důvodů pro německý souhlas se zřízením vládního vojska byla snaha vytvořit zdání o určité samostatnosti Protektorátu a také proto, aby se zabránilo hromadně propuštěným vojákům ze zrušené ČSA přidávat se k odboji. Do Vládního vojska se prováděl odvod nováčků výhradně z řad dobrovolníků. K tomu byl potřebný věk 18 – 25 let, výška alespoň 165 cm, ukončené základní vzdělání, bezúhonnost a bezvadný zdravotní stav. Přijímání byli pouze svobodní a bezdětní muži české národnosti¹⁵. Nově vzniklá slovenská armáda se účastnila v září 1939 německé invaze do Polska a od června 1941 bojů proti Sovětskému svazu.

Velká skupina vojáků z českých zemí, ale i někteří slovenští vojáci odešli krátce po rozbití republiky do zahraničí. Účastnili se bojů na straně Spojenců, kde nejprve bojovali proti Němcům v Polsku a ve Francii. V roce 1940 se začaly tvořit zahraniční jednotky v Palestině, kde vznikl pěší prapor, který se postupně rozrostl na protiletadlový pluk. Po porážce Francie se ve Velké Británii zformovala pěší brigáda, reorganizovaná v létě 1943 na Československou samostatnou obrněnou brigádu. V letecké bitvě o Británii, v boji proti německému nacismu během druhé světové války, se významným způsobem vyznamenali příslušníci československého letectva v jednotkách britské RAF¹⁶.

V Sovětském svazu vznikl v roce 1942 1. čs. samostatný polní prapor, který se po bojích u Sokolova, Kyjeva a v Žytomyrsko-berdyčevské a Korsu-ševčenkovské

¹¹ <http://www.lvickemira.cz/putovani-lvicka-miry-do-historie/ceskoslovenska-armada-1-republika/>

¹² KLIMENT, Charles K. – NAKLÁDAL, Břetislav: Slovenská armáda 1939 -1945. Praha 2006. 366 s.

¹³ https://cs.wikipedia.org/wiki/Vládní_vojsko

¹⁴ tamtéž

¹⁵ tamtéž

¹⁶ RAF – Royal Air Force (Královské vojenské letectvo)

operaci rozrostl v roce 1944 až na 1. československý armádní sbor¹⁷. Součástí sboru mimo jiné tvořila i 2. československá paradesantní brigáda, která se rekrutovala zejména ze slovenských vojáků přeběhnuvších na stranu Spojenců. V SSSR vznikl i 1. československý stíhací letecký pluk, který se postupem času rozrostl na divizi. Tyto východní jednotky vešly v závěru roku 1944 v Karpatsko–dukelské operaci a počátkem roku 1945 v Ostravsko – opavské operaci na území Československa již jako silná a dobře vyzbrojená armáda¹⁸.

Během druhé světové války bylo také mnoho československých vojáků zapojeno do domácího protinacistického odboje nebo působilo v partyzánském hnutí jak na území Čech a Moravy, tak i na území Slovenska. V roce 1945 se vojáci aktivně zapojili do květnového povstání v Praze, které bylo jedním z faktorů rychlého osvobození českých zemí v samotném závěru války.

Dne 25. května 1945 byla schválena tzv. prozatímní organizace československé branné moci, podle níž došlo k reorganizaci československé armády. Do země se postupně vraceli vojáci, kteří bojovali proti nacismu na všech frontách druhé světové války¹⁹. Počáteční optimismus v plánech na přestavbu armády byl vystřídán vystřízlivěním, pramenícím z rozvrácené poválečné ekonomiky a z nedostatku lidských a materiálních zdrojů. Po reorganizaci armády v roce 1947 byly sníženy stavy a řada jednotek zanikla. Po roce 1948, kdy se moci v Československu ujali komunisté, došlo k výrazným změnám i v armádě. Z armády byla nucena odejít více než polovina důstojníků a v armádě začalo docházet k perzekucím. V rámci politických procesů byli souzeni zejména vojáci, kteří bojovali za druhé světové války v západní Evropě, ale paradoxně docházelo i ke stíhání některých vojáků, bojujících za války na frontě východní²⁰. Účinným nástrojem všech těchto perzekucí se mimo jiné stala právě existence a činnost vojenských kárných výborů. Armáda se dostala zcela do moci KSČ a v roce 1950 došlo k její zásadní reorganizaci podle sovětského vzoru²¹.

¹⁷ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_arm%C3%A1da

¹⁸ tamtéž

¹⁹ tamtéž

²⁰ tamtéž

²¹ tamtéž

2. Právní normy pro působení kárných výborů

Československá armáda byla po vzniku samostatné Československé republiky budována nejprve za využití rakousko-uherských branných zákonů a to i těch, které se týkaly vojenské kázně a vojenského kárného práva. Teprve během 20. let minulého století došlo k postupnému nahrazování původních právních norem československými zákony.

Kárné výbory vznikly a působily na základě zákona č. 154/1923 Sb.²², s účinností od 26. 10. 1923. Do této doby jim předcházely tzv. posádkové disciplinární výbory (ustavené výnosem MNO již v únoru 1919), které v tzv. čestném řízení stíhaly všechny zjištěné případy porušení stavovských povinností. Na zmíněný zákon dále navazovaly novely a příslušné prováděcí předpisy. Jednalo se o zákon č. 55/1927 Sb.²³, a č. 64/1935 Sb.²⁴, prováděcí nařízení č. 203/1923 Sb.²⁵, vládní nařízení č. 90/1927 Sb.²⁶, č. 211/1936 Sb.²⁷, a č. 212/1936 Sb.²⁸. Zřízením kárných výborů došlo ke kodifikaci norem vojenského kárného práva, jejichž smyslem byla především ochrana dobrého jména vojska na veřejnosti. Podstatnou roli zde hrála především povinnost nezávadného chování všech kategorií důstojnického a rotmistrovského sboru čs. armády. Kárné výbory sledovaly zejména každé jednání nebo opomenutí, kterým důstojník nebo rotmistr ohrozil nebo poškodil dobré jméno vojska, a tedy porušil své stavovské povinnosti a dopustil se kárného poklesku. Za kárný poklesk se přitom považovalo porušení stavovských povinností spadajících do kategorií kázeňského poklesku, trestného činu nebo i jiného jednání nebo opomenutí, které nebylo jinak soudně ani kázeňsky trestné. Vedle toho kárné výbory vyšetřovaly i případy takového porušení úředních a služebních povinností, jež nespádaly pod kázeňskou pravomoc. Působnosti kárných výborů podléhali všichni vojenští gážisté

²² Zákon Národního shromáždění o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním

²³ Zákon, kterým se doplňuje a částečně mění zákon o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním

²⁴ Zákon, jímž se mění některá ustanovení zákona o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním

²⁵ Vládní nařízení ze dne 18. října 1923 o řízení před kárnými výbory vojenských gážistů a o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním

²⁶ Vládní nařízení ze dne 30. června 1927, jímž se částečně mění a doplňuje vládní nařízení o řízení před kárnými výbory vojenských gážistů a o odnětí vojenské hodnosti a o přeložení do výslužby řízením správním

²⁷ Nařízení o vojenském kázeňském právu za branné pohotovosti státu

²⁸ Vládní nařízení ze dne 3. července 1936, jímž se částečně mění vládní nařízení o řízení před kárnými výbory vojenských gážistů a o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním

bez rozdílu, tedy důstojníci a rotmistři v aktivní službě, v záloze i ve výslužbě. Od 22. 7. 1933 podle zákona č. 147/33 Sb., sem náležely nejen uvedené kategorie, ale v případě protistátní činnosti rovněž všechny ostatní osoby, které pobíraly vojenské zaopatřovací platy²⁹.

Na základě přijetí zákona číslo 154/1923 Sb., *zákon ze dne 4. července 1923, o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním* vznikly a působily v nové československé armádě kárné výbory. Účinnost tohoto zákona byla stanovena dnem 26. října 1923. Do této doby se problematikou vojenské kázně a kárného práva zabývaly tzv. posádkové disciplinární výbory ustavené výnosem Ministerstva národní obrany již v únoru 1919. Tyto v tzv. čestném řízení stíhaly všechny zjištěné případy porušení stavovských povinností.

Na zákon č. 154/1923 Sb., v pozdějších letech navazovaly novely a příslušné prováděcí předpisy. Jednalo se o zákon č. 55/1927 Sb., *Zákon ze dne 8. dubna 1927, kterým se doplňuje a částečně mění zákon o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*; zákon č. 64/1935 Sb., *Zákon ze dne 4. dubna 1935, jímž se mění některá ustanovení zákona o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*, dále pak prováděcí vládní nařízení č. 203/1923 Sb., *Vládní nařízení ze dne 18. října 1923 o řízení před kárnými výbory vojenských gážístů a o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*; vládní nařízení č. 90/1927 Sb., *Vládní nařízení ze dne 30. června 1927, jímž se částečně mění a doplňuje vládní nařízení o řízení před kárnými výbory vojenských gážístů a o odnětí vojenské hodnosti a o přeložení do výslužby řízením správním*; vládní nařízení č. 211/1936 Sb., *Nařízení o vojenském kázeňském právu za branné pohotovosti státu* a nařízení č. 212/1936 Sb., *Vládní nařízení ze dne 3. července 1936, jímž se částečně mění vládní nařízené o řízení před kárnými výbory vojenských gážístů a o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*.

Platností zákona č. 154/1923 Sb., o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním a vládním nařízením o řízení před kárnými výbory, vydalo Ministerstvo národní obrany instrukci

²⁹ http://vojenstvi.cz/vasedotazy_108.htm - dotaz číslo 1620. Dotaz – „Můžete mi prosím sdělit bližší údaje o tzv. odvolacích a kárných výborech, které existovaly, v určitém období, v československé armádě? Mám na mysli zejména jejich náplň činnosti, organizační strukturu apod. „ (odpovídá Pavel Minařík)

a jednací řád kárných výborů, který vyšel v platnost rovněž 26. října 1923, aby zevrubněji vysvětlilo ustanovení tohoto zákona a nařízení. Zákon, vládní nařízení a instrukce s jednacím řádem byly vydány společně jako *Služební předpis pro kárné výbory A-XIV*. Tímto služebním předpisem se zavedly místo dosavadních disciplinárních výborů a disciplinárních komisí pro gážisty mimo hodnostní třídy³⁰ Kárné výbory, jejichž pravomoci podléhají všichni vojenští gážisté, tedy i gážisté mimo hodnostní třídy³¹.

Zřízením kárných výborů v ČSA došlo ke kodifikaci norem vojenského kárného práva, jejichž smyslem byla především ochrana dobrého jména vojska na veřejnosti. V tomto hrála podstatnou roli především povinnost nezávadného chování všech kategorií důstojnického a rotmistrovského sboru ČSA. Kárným výborům příslušelo vyšetřovat a posuzovat taková jednání nebo opomenutí důstojníků a rotmistrů, jimiž bylo poškozeno nebo ohroženo dobré jméno vojska. Důstojník nebo rotmistr poškodil dobré jméno vojska každým překročením mravních povinností, kterým bylo vojsko sníženo v očích veřejnosti. Jestliže bylo jen nebezpečí, že by k takovému snížení vojska mohlo dojít, bylo tímto překročením mravních povinností důstojníkem nebo rotmistrem dobré jméno vojska ohroženo. Toto poškození i ohrožení dobrého jména se označovalo úhrnným názvem „porušení povinností stavovských“³². Důstojník mohl poškodit nebo ohrozit dobré jméno vojska jednáním nebo opomenutím, které náleželo do vojenské pravomoci kázeňské. Takové jednání nebo opomenutí posuzovaly kárné výbory jen z hlediska porušení povinností stavovských, protože posouzení věci z hlediska kázeňského příslušelo jedině kázeňskému představenému. Dále jednáním nebo opomenutím, které tvořilo skutkovou podstatu takového trestného činu, který se vymykal kázeňské pravomoci vojenské. Spáchání trestného činu, který se vymykal kázeňské pravomoci vojenské, muselo být objasněno nejprve řízením před příslušným trestním soudem. Teprve po právoplatném skončení soudního řízení mohlo následovat řízení před kárným výborem a to, ať bylo soudní řízení skončeno zastavením nebo osvobozením, podmíněným nebo nepodmíněným odsouzením, pokud ovšem obviněný odsouzením nepozbyl vojenské hodnosti. Ovšem nebylo-li možné pro takový trestný čin zavést trestní řízení soudní, protože mu překážel důvod, pro který se trestnost činu vyloučila (např. úplná opilost) nebo se zrušila (např. z důvodu promlčení) nebo vyloučila jeho stíhání (např. z důvodu odvolání

³⁰ Důstojníci a úředníci čekatelé

³¹ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Služební předpis pro kárné výbory A-XIV, str. 3

³² VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, str. 9

soukromé žaloby, abolice trestního řízení), potom se zavedlo řízení před kárným výborem ihned.

3. Rozsah vojenské kárné pravomoci

Pravomoci kárných výborů podléhali všichni důstojníci (rotmistři) jak z povolání, tak i ve výslužbě a v záloze. Důstojníci (rotmistři)³³ podléhali pravomoci kárných výborů jen pro poklesky, kterých se dopustili po nabytí účinnosti vojenského kárného zákona, tj. po 26. říjnu 1923. Do té doby podléhali pouze disciplinárním výborům a disciplinárním komisím³⁴.

Důstojníci (rotmistři), kteří byli členy Národního shromáždění, nemohli být pro hlasování ve sněmovně nebo ve sněmovních výborech vůbec stíháni a pro výroky učiněné při vykonávání mandátu, byli podrobeni jen disciplinární pravomoci své sněmovny, proto nebylo možné proti nim vůbec kárné řízení zavádět. Pro jiné poklesky to možné bylo, ale pouze se souhlasem příslušné sněmovny. O udělení souhlasu měl požádat sněmovnu příslušný představený. Žádost by adresoval předsednictvu příslušné sněmovny (předsednictvu poslanecké sněmovny nebo předsednictvu senátu), připojil k ní spisy, které se případu týkaly a předložil jí Ministerstvu národní obrany. Vyslovila-li příslušná sněmovna souhlas se stíháním, nařídil příslušný představený kárné řízení zavést, v opačném případě nebylo možné kárné řízení nikdy zavést³⁵.

Důstojníky justiční služby, kteří se dopustili porušení stavovských povinností v době, kdy byli vojenskými soudci, bylo možné vyšetřovat a posuzovat kárnými výbory jen tehdy, když jimi nebyly porušeny zároveň povinnosti soudcovského úřadu a soudcovské služby. Pokud byly zároveň porušeny povinnosti soudcovského úřadu a soudcovské služby, podléhali vojenští soudci pravomoci kárného senátu nejvyššího vojenského soudu³⁶.

³³ Vojáci z povolání se podle vojenských předpisů do roku 1949 dělili na „důstojníky“ a „rotmistry“. Mezi důstojníky patřili generálové, vyšší důstojníci a nižší důstojníci. Hodnostní sbor rotmistrů se skládal z rotmistrů, štábních rotmistrů, praporčíků a štábních praporčíků. V roce 1949 kategorie „rotmistrů“ zanikla a nahradili ji poddůstojníci z povolání.

³⁴ http://vojenstvi.cz/vasedotazy_108.htm, - dotaz číslo 1620. Dotaz – „Můžete mi prosím sdělit bližší údaje o tzv. odvolacích a kárných výborech, které existovaly, v určitém období, v československé armádě? Mám na mysli zejména jejich náplň činnosti, organizační strukturu apod.“ (odpovídá Pavel Minařík)

³⁵ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, Stať 3

³⁶ tamtéž, Stať 4

3.1. Kárné tresty a jejich účinek

Kárné tresty byly pro důstojníky a rotmistry diferencovány podle služebního vztahu k československé armádě do několika kategorií.

a) Tresty u důstojníků (rotmistrů) z povolání, ale rovněž u těch, kteří byli povoláni přechodně z výslužby k činné službě, mohly být³⁷:

- *písemná výstraha;*
- *písemná výstraha s vyloučením zvýšení služného;*
- *písemná výstraha se zmenšením služebního platu;*
- *propuštění z činné služby se zaopatřovacími platy;*
- *propuštění z činné služby s menšími zaopatřovacími platy;*
- *odnětí vojenské hodnosti s přiznáním menších zaopatřovacích platů;*
- *odnětí vojenské hodnosti se ztrátou nároku na zaopatřovací platy*

b) Tresty u důstojníků (rotmistrů) ve výslužbě a u důstojníků (rotmistrů) v záloze s výslužným mohou být³⁸:

- *písemná výstraha;*
- *písemná výstraha s dočasným snížením zaopatřovacích platů;*
- *písemná výstraha s trvalým snížením zaopatřovacích platů;*
- *odnětí vojenské hodnosti s trvalým snížením zaopatřovacích platů;*
- *za zvlášť přitěžující okolností odnětí vojenské hodnosti se ztrátou všech nároků na zaopatřovací platy pro gážistu i jeho příslušníky*

c) Tresty u důstojníků (rotmistrů) v záloze, počítajíc v to i důstojníky (rotmistry) mimo službu a podporučíky presenční služby, mohou být³⁹:

- *písemná výstraha;*
- *písemná výstraha s vyloučením zvýšení služného;*
- *písemná výstraha se zmenšením služebního platu;*
- *odnětí vojenské hodnosti*

³⁷ VHA, Věcní věstník, Čj. 12.809-pres. 3. odděl. 1937 – Věst. věc. čl. 77/1937

³⁸ VHA, Sbírnka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Služební předpis pro kárné výbory A-X-1, str. 12, odst. 17

³⁹ tamtéž, odst. 18

- d) Trest odnětí vojenské hodnosti mohl být spojen s odnětím vyznamenání a čestných odznaků, které byly obviněnému propůjčeny naším státem, a se zákazem nošení cizozemských vyznamenání a čestných odznaků na území Československé republiky⁴⁰.

3.2. Druhy kárných výborů

Kárné výbory byly zřízeny ve dvou instancích:

V I. stolici byly zřízeny:

- a) Kárné výbory divizí pro nižší důstojníky (podpraporčíky, poručíky, nadporučíky a kapitány) a pro rotmistry (rotmistry, štábní rotmistry a praporčíky). Tyto byly zřízeny u každého velitelství divize a úředně se označovaly připojením názvu velitelství, u kterého byly zřízeny (např. „Kárný výbor 4. divize“)⁴¹;
- b) Kárné výbory zemských vojenských velitelství (od roku 1937 sborů) pro vyšší důstojníky (štábní kapitány, majory, podplukovníky a plukovníky), které byly zřízeny u každého zemského vojenského velitelství (od roku 1937 velitelství sboru) a úředně se označovaly připojením názvu velitelství, u kterého byly zřízeny (např. „Kárný výbor II. sboru“)⁴²;
- c) Kárný výbor Ministerstva národní obrany pro generály⁴³
- d) Kárný výbor legionářský, který byl zřízen na dobu trvání Kanceláře čs. legií u Ministerstva národní obrany pro vyšetřování a posuzování poklesků, které spáchali důstojníci – legionáři před svým návratem do vlasti⁴⁴.

Ve II. stolici pak působil odvolací kárný výbor společně pro všechny uvedené kategorie⁴⁵.

⁴⁰ VHA, Věcní věstník, Čj. 46.230 přes. Voj. 1923 Věst. věc. z r. 1923, č. 55. čl. 498

⁴¹ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-X-1, Hlava 3, Stať 1, odst. 37a

⁴² tamtéž, odst. 37b

⁴³ tamtéž, odst. 37c

⁴⁴ tamtéž, odst. 37d

⁴⁵ http://vojenstvi.cz/vasedotazy_108.htm, dotaz číslo 1620. Dotaz – „Můžete mi prosím sdělit bližší údaje o tzv. odvolacích a kárných výborech, které existovaly, v určitém období, v československé armádě? Mám na mysli zejména jejich náplň činnosti, organizační strukturu apod. „ (odpovídá Pavel Minařík)

3.3. Složení kárných výborů

Kárné výbory I. stolice byly složeny ze stálého předsedy a čtyř členů⁴⁶. Členové se ustanovovali zvláště, kdykoliv se měl kárný výbor sejt.

Předsedu ustanovovalo velitelství, u kterého byl kárný výbor zřízen z řad generálů v činné službě a podle potřeby i z důstojníků nižší hodnosti, pokud byli alespoň veliteli vojskového tělesa naroveň postavenému vojenskému útvaru. Předsedou legionářského kárného výboru mohl být jen důstojník – legionář⁴⁷. V případě, že by byl předseda výboru vyloučen nebo odmítnut, ustanovilo velitelství, u něhož byl kárný výbor zřízen jednoho nebo i několik náhradníků z řad důstojníků.

Členy kárného výboru I. stolice vždy vybíralo velitelství, u něhož byl kárný výbor zřízen, z posádkových seznamů tak, aby pokud to bylo možné, byl alespoň jeden člen znalý práva. Jmenovat členy kárných výborů z mimoposádkových seznamů bylo možné jen pro závěrečné projednání a to pouze tehdy, pokud nebyl dostatek vyhovujících členů v seznamech posádkových⁴⁸.

Předseda kárného výboru jmenoval k provádění vyšetřování zpravodaje a to z důstojníků v činné službě k tomu způsobilých. V případě, že se jednalo o závažnější případy, jmenoval zpravodajem, pokud to bylo možné, důstojníka justiční služby. Zpravodaj prováděl vyšetřování a při závěrečném projednání působil jako zapisovatel. Rovněž se jako zapisovatel účastnil na poradách kárného výboru, bez poradního hlasu⁴⁹. Pro kancelářskou službu u kárných výborů I. stolice přidělilo velitelství, u něhož byl kárný výbor zřízen, ze svých řad potřebný personál. Podle potřeby tedy přidělil jednoho nebo dva důstojníky a jednoho rotmistra, kteří byli k využití i pro jiné práce u dotčeného velitelství. V případě, že bylo velitelství divize v posádce zemského vojenského velitelství (od roku 1937 velitelství sboru), oba kárné výbory byly u těchto velitelství zřízeny a nacházely se v přímé blízkosti, bylo možné použít rotmistra určeného pro jeden z těchto výborů k výkonu manipulačních prací i u druhého. Stejně tak bylo možné použít důstojníků přidělených pro kancelářskou službu jako zpravodajů. Ten důstojník, který byl přidělen kárnému výboru pro kancelářskou službu nebo tam, kde byli ustanoveni dva, ten vyšší (služebně starší) z nich se nazýval *přednosta kanceláře kárného výboru*⁵⁰.

⁴⁶ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918 - 1939, Služební předpis pro kárné výbory A-IV-3, Hlava 3, Stať 2, odst. 39

⁴⁷ tamtéž, odst. 40

⁴⁸ tamtéž, odst. 41

⁴⁹ tamtéž, odst. 42

⁵⁰ tamtéž, odst. 43

Ve II. stolici, tedy při jednání odvolacího kárného výboru, jmenovalo stálého předsedu i členy prezidium Ministerstva národní obrany. Vlastní kárné řízení se zahajovalo na rozkaz bezprostředního nadřízeného obviněného, tedy velitele divize v řízení proti nižším důstojníkům a rotmistřům, velitele zemského vojenského velitelství (od roku 1937 sboru) v řízení proti vyšším důstojníkům, MNO v řízení proti generálům, resp. některým důstojníkům a proti obviněným před legionářským kárným výborem. Rozkaz ke stíhání zastupoval před kárným výborem kárný žalobce, vyšetřování vedl zpravodaj určený předsedou, obviněný mohl mít svého obhájce. Konečné usnesení kárného výboru potvrdil vždy příslušný nadřízený⁵¹.

Velitelství (úřad) u něhož byl kárný výbor zřízen, sestavilo pro určování členů výboru každoročně k 1. lednu zvláštní seznamy:

- Ministerstvo národní obrany – seznamy generálů a důstojníků legionářů
- zemské vojenské velitelství (od roku 1937 velitelství sboru) – seznamy vyšších důstojníků
- velitelství divize – seznamy nižších důstojníků, rotmistřů a seznam vyšších důstojníků práva znalých, nebyl-li jich v posádce dostatek⁵².

Do seznamů se nesměli zapisovat ti důstojníci (rotmistři), proti kterým bylo zavedeno trestní řízení soudní nebo řízení kárné, nebo kteří si odpykávali trest⁵³. Důstojníky (rotmistry) bylo třeba seřadit podle hodnosti a služebního stáří. U každého důstojníka, který byl znalý práva, se tato okolnost vyznačila zvlášť⁵⁴.

Pro důstojníky (rotmistry) v činné službě se sestavovaly zvlášť seznamy posádkové a seznamy mimoposádkové.

1. Seznamy posádkové – do nich se zapisovali důstojníci příslušných hodností nebo rotmistři, kteří vykonávali službu v posádce, v níž byl kární výbor I. stolice zřízen⁵⁵;
2. Seznamy mimoposádkové – zapisovali se důstojníci (rotmistři), kteří byli služebně přiděleni v místě dotčeného velitelství (úřadu), u něhož byl kárný výbor zřízen,

⁵¹ http://vojenstvi.cz/vasedotazy_108.htm, dotaz číslo 1620. Dotaz – „Můžete mi prosím sdělit bližší údaje o tzv. odvolacích a kárných výborech, které existovaly, v určitém období, v československé armádě? Mám na mysli zejména jejich náplň činnosti, organizační strukturu apod. „ (odpovídá Pavel Minařík)

⁵² VHA, Sbírká služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-IV-3, Hlava 3, Stať 3, odst. 48

⁵³ tamtéž, odst. 49

⁵⁴ tamtéž, odst. 50

⁵⁵ tamtéž, odst. 51, písm. a) a b)

ale mimo posádku, v níž je zřízen. Tyto mimoposádkové seznamy se sestavovaly pouze v případech, že nebylo možné pro závěrečné projednání vybrat způsobilé členy z posádkového seznamu⁵⁶.

Důstojníci (rotmistři) mimo činnou službu se zapisovali do zvláštního seznamu jen tehdy, když byli ochotni převzít dobrovolně a bezplatně funkci člena kárného výboru a měli trvalé bydliště v místě velitelství (úřadu), kde byl kárný výbor zřízen. Velitelství (úřad) u něhož byl výbor zřízen, vyhlásil každoročně výzvu, aby se důstojníci (rotmistři) mimo činnou službu k funkci členů kárných výborů přihlásili. V přihlášce bylo potřebné uvést: jméno, příjmení, bydliště, vojenskou hodnost, branný poměr, dále prohlášení, že přihlašující se osoba není v trestním nebo kárném řízení a ani neodpykává kárný trest. Přihlášené osoby se zapsaly do seznamů, přičemž se odděleně sestavil seznam pro důstojníky (rotmistry) ve výslužbě, v záloze nebo na trvalé dovolené. Přihlášené osoby zůstaly v seznamu zapsány, dokud nepožádaly o výmaz ze seznamu nebo dokud nebyly ze služebních důvodů vymazány. O výmaz mohly požádat kdykoliv, vyjma doby od ustanovení za člena kárného výboru pro závěrečné projednání v určité věci až do vyřízení této věci v I. stolici⁵⁷. Každý seznam kromě seznamu vyšších důstojníků práva znalých, se dělil na dvě části. Tyto části se označovaly písmeny A a B. V části A byli zapsáni důstojníci zbraní a v části B důstojníci služeb. Do seznamu bylo nutné poznamenat, do které skupiny zbraní nebo služeb zapsaný důstojník náleží. Rovněž se do poznámky uvádělo, zda již byl zapsaný důstojník členem kárného výboru a kdy.

Seznam důstojníků – legionářů byl jediný a byl seřazen podle hodnosti a služebního stáří jak důstojníků – legionářů v činné službě přidělené ve Velké Praze, tak i důstojníků – legionářů mimo činnou službu, kteří měli ve Velké Praze své trvalé bydliště nebo se dobrovolně přihlásili k funkci člena legionářského kárného výboru⁵⁸.

3.4. Místní příslušnost kárných výborů I. stolice

Z několika kárných výborů téhož druhu byl místně příslušný kárný výbor toho velitelství, v jehož místě obviněný v činné službě konal trvale nebo dočasně službu, nebo v jehož místě měl obviněný mimo činnou službu trvalé bydliště⁵⁹. Důstojníkům, kteří byli služebně přiděleni mimo území republiky, byl příslušný kárný výbor určen

⁵⁶ VHA, Věcní věstník, MNO Čj. 12.809-přes. 3. odděl. 1937 – VV. čl. 77/1937

⁵⁷ VHA, Věcní věstník, MNO. Čj. 46.230 pres. voj. 1923 Věst. věc. z r. 1923, č. 55, čl. 498

⁵⁸ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Služební kniha Kárné výbory A-II-3

⁵⁹ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, stať 6, odst. 70

Ministerstvem národní obrany a to, případ od případu⁶⁰. Osobními změnami, které nastaly po zahájení řízení (např. přeložení do výslužby, přeložení do zálohy, udělení dovolené s čekáním i bez platů, nebo změnou bydliště u obviněných mimo činnou službu) zůstala příslušnost kárného výboru nedotčena⁶¹. V případě, že v době, kdy se proti důstojníkovi vedlo řízení před kárným výborem a mělo dojít k přemístění důstojníka, bylo nutné si předem vyžádat od kárného výboru vyjádření, zda tímto přemístěním nedojde ke ztížení průběhu řízení⁶².

V případě, že hrozilo nebezpečí buď ze zaujatosti kárného výboru, ze služebních důvodů nebo z jiných důležitých důvodů, mohlo Ministerstvo národní obrany určit k projednání kárný výbor, který nebyl místně příslušný. Toto mohlo učinit jak z moci úřední, tak na návrh podřízených velitelství, nebo na žádost obviněného. Tyto návrhy se předkládaly Ministerstvu národní obrany teprve tehdy, když bylo zavedení řízení před kárným výborem skutečně nařízeno⁶³. Pokud se tak stalo a projednáním byl určen jiný kárný výbor, který nebyl místně příslušný, přešla práva příslušného představeného na zemského vojenského velitele (od roku 1937 na velitele sboru) nebo na velitele divize, u jehož velitelství byl kárný výbor zřízen a řízení před ním určeno⁶⁴.

Bylo – li v jedné věci několik obviněných, kteří místně příslušeli před různé kárné výbory, rozhodl představený, který nařídil zavedení nebo rozšíření kárného řízení proti nim o tom, který kárný výbor věc společně projedná. Při určování musela být splněna účelnost i úspornost⁶⁵.

Jestliže se obviněný dopustil několika poklesků a nebylo o nich ještě rozhodnuto, bylo, je třeba projednat všechny společně. Projednávaly se u toho kárného výboru I. stolice, který ostatní předstihl. Pokud se zjistilo, že se proti stejnému obviněnému vedlo současně řízení u různých kárných výborů, zaslal ten, u něhož bylo řízení zavedeno později, spisy kárnému žalobci a ten je předložil příslušnému představenému s návrhem o postoupení tomu představenému, na jehož rozkaz bylo dřívější řízení zavedeno⁶⁶.

⁶⁰ tamtéž, odst. 71

⁶¹ VHA, Sbíрка služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, stať 6, odst. 72

⁶² tamtéž, odst. 73

⁶³ tamtéž, odst. 74

⁶⁴ tamtéž, odst. 75

⁶⁵ tamtéž, odst. 76

⁶⁶ tamtéž, odst. 72

3.5. Odvolací kárný výbor a jeho složení

Odvolací kárný výbor se skládal z předsedy a čtyř členů, přičemž předseda i členové byli stálí⁶⁷. Předsedu ustanovovalo Ministerstvo národní obrany z řad generálů v činné službě⁶⁸. Jeho členy ustanovovalo z vyšších důstojníků v činné službě pro ty kárné věci, které v I. stolici projednaly kárné výbory divizní, zemských vojenských velitelství (od roku 1937 sborů) nebo kárný výbor legionářský, nebo z generálů v činné službě pro kárné věci, projednané v I. stolici kárným výborem Ministerstva národní obrany. Jeden z těchto členů musel být důstojníkem justiční služby⁶⁹.

Vedle předsedy odvolacího kárného výboru a stálých členů ustanovilo Ministerstvo národní obrany i náhradníka předsedy a potřebný počet náhradníků členů výboru, kteří nastoupili, jestliže byli předseda nebo členové z projednávání věci vyloučeni, nebo jestliže se nemohli pro nemoc, dovolenou, nebo z jiných závažných důvodů projednávání věci zúčastnit⁷⁰. Náhradníci museli být vybráni z důstojníků ve stejné hodnosti jako členové, nastupovali v předem stanoveném pořadí a předseda určil, který z nich nastoupí. Kromě těchto náhradníků určilo Ministerstvo národní obrany rovněž náhradníky k tomu způsobilých z důstojníků v záloze, kteří byli ochotni dobrovolně převzít funkci náhradníka odvolacího kárného výboru⁷¹.

Jednal-li odvolací kárný výbor o odvolání z konečného usnesení *legionářského* kárného výboru nebo prováděl o něm řízení proto, že nebylo potvrzeno, museli být jeho předsedou a členy příslušníci československého zahraničního vojska (legionáři). Pokud nebyli stálými členy odvolacího výboru důstojníci – legionáři, ustanovil chybějícího předsedu a členy pro toto odvolací řízení ministr národní obrany z generálů – legionářů (vyšších důstojníků) v činné službě, přičemž jeden z nich musel být důstojníkem justiční služby.

Ke kancelářské službě byl odvolacímu kárnému výboru přidělen jeden důstojník, tento se nazýval *přednosta kanceláře* odvolacího kárného výboru. Tento důstojník byl zapisovatelem při závěrečném projednání u odvolacího kárného výboru⁷².

⁶⁷ VHA, Sbíрка služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, stať 7, odst. 80

⁶⁸ tamtéž, odst. 81

⁶⁹ tamtéž, odst. 82, písm. a) a b)

⁷⁰ tamtéž, odst. 83

⁷¹ tamtéž, odst. 84, 85 a 86

⁷² tamtéž, odst. 90

3.6. Porady a hlasování kárných výborů

Porady a hlasování kárných výborů byly tajné a nesměl na nich být přítomen nikdo kromě předsedy, členů kárného výboru a zpravodaje. Zpravodaj ovšem neměl ani poradní hlas. Při poradách a hlasováních byly přítomné osoby povinny utajit obsah porady, způsob i výsledek hlasování. Při porušení této povinnosti byly kázeňsky potrestány, pokud nebylo toto provinění trestné přísněji⁷³.

Při hlasování hlasovali členové kárného výboru podle hodnotí a pořadí, přičemž začínal nejnižší a předseda hlasoval vždy poslední. Jakmile prohlásil předseda hlasování za ukončené, nesměl již člen kárného výboru od svého mínění ustoupit. Do prohlášení hlasování za ukončené mohl, i když již hlasoval⁷⁴. K usnesení bylo zapotřebí nadpoloviční většiny hlasů. Tříštily – li se hlasy do více než dvou různých mínění tak, že žádné z nich nemělo nadpoloviční většinu, přepočítávaly se hlasy nejnepříznivější pro obviněného k hlasům postupně příznivějším tak dlouho, až se dosáhlo nadpoloviční většiny⁷⁵.

O poradách a hlasováních napsal zpravodaj zvláštní zápis, který podepsal předseda, všichni členové a zpravodaj. V zápise zpravodaj přesně napsal, jak členové a předseda hlasovali, poté zápis zapečetil do obálky. Obálku směl otevřít pouze odvolací kárný výbor a Ministerstvo národní obrany. Tento zapečetěný zápis zůstal součástí spisu⁷⁶.

3.7. Vyloučení a zamítnutí předsedy, člena kárného výboru a zpravodaje

Z funkce předsedy, člena kárného výboru I. i II. stolice a z funkce zpravodaje byl vyloučen důstojník (rotmistr):

- „Který byl trestným činem, jenž byl předmětem kárného řízení poškozen, nebo na kterém byl tento trestný čin spáchán⁷⁷;
- Který byl s osobou poškozenou trestným činem, který je předmětem kárného řízení zasnouben, nebo který byl s touto osobou spojen svazkem manželským⁷⁸;

⁷³ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-X-1. stať 8, odst. 91

⁷⁴ tamtéž, odst. 92

⁷⁵ tamtéž, odst. 93

⁷⁶ VHA, Věcní věstník, MNO. Čj. 12.809-pers. 3. odděl. 1937. – VV. čl. 77/1937;

VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Služební knihy branné moci A-X-1, stať 8, odst. 95

⁷⁷ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, stať 9, odst. 97, písm. a)

⁷⁸ tamtéž, odst. 97, písm. b)

- Který byl příbuzný s obviněným, osobou poškozenou, příslušným představeným, kárným žalobcem nebo obhájcem v linii přímé, v linii pobočné do čtvrtého stupně nebo v stejném stupni sešvagřen; vylučující důvod, zakládající se na švagrovství, trval i tehdy, když manželství, kterým bylo švagrovství založeno pravoplatně rozvázáno⁷⁹;
- Který je nebo byl s některou z osob v poměru poručnickém, opatrovnickém, adoptivním nebo pěstounském⁸⁰;
- Který byl mimo své služební úkony svědkem trestného činu, o který jde, nebo byl ve věci té jako svědek anebo znalec vyslýchán, neobsahuje-li jeho výpověď vylíčení skutečností, o kterých se služebně dozvěděl⁸¹;
- Který podal proti obviněnému udání, nebo měl účast ve věci, o níž se vede kárné řízení, jako příslušný představený, obhájce nebo kárný žalobce⁸².

Z funkce předsedy nebo člena odvolacího kárného výboru byl vyloučen i ten, kdo byl ve stejné věci v řízení před kárným výborem I. stolice předsedou, členem, kárným žalobcem nebo zpravodajem⁸³. Pokud zrušil odvolací kárný výbor konečné usnesení kárného výboru I. stolice a nařídil nové projednání, byl z nového závěrečného projednání v téže věci před kárným výborem I. stolice vyloučen ten, kdo se zúčastnil prvního závěrečného projednání, ať jako předseda nebo člen⁸⁴. Předseda i každý vyloučený člen byl povinen u kárného výboru I. stolice to ihned ohlásit velitelství (úřadu), u něhož byl kárný výbor zřízen. Zpravodaj hlásil důvod svého vyloučení předsedovi. U odvolacího kárného výboru byl povinen předseda nebo člen odvolacího kárného výboru podat ihned návrh, aby odvolací kárný výbor rozhodl, zda byl skutečně důvod pro vyloučení⁸⁵.

Kárný žalobce i obviněný (obhájce) mohli, jakmile jim bylo oznámeno složení kárného výboru, ihned nebo nejpozději u závěrečného projednání před jeho počátkem ústně zamítnout předsedu nebo jeho členy i z důvodů, které mohly vést k pochybnostem o nestrannosti a nezaujatosti předsedy nebo člena kárného výboru. U odvolacího kárného výboru tak mohl učinit odvolací kárný žalobce i obviněný (obhájce), jakmile jim byl

⁷⁹ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, stať 9, odst. 97, písm. c)

⁸⁰ tamtéž, odst. 97, písm. d)

⁸¹ tamtéž, odst. 97, písm. e)

⁸² tamtéž, odst. 97, písm. f)

⁸³ tamtéž, odst. 98

⁸⁴ tamtéž, odst. 99

⁸⁵ tamtéž, odst. 100

oznámen den konání závěrečného projednání před odvolacím kárným výborem a to buď písemně, nebo nejpozději u závěrečného projednání před jeho započítím ústně⁸⁶.

O vyloučení a zamítnutí předsedy a členů I. stolice, které bylo oznámeno nebo navrženo nejpozději 24 hodin před počátkem závěrečného projednání, rozhodlo velitelství (úřad), u něhož byl kárný výbor zřízen. Rozhodl-li se pro vyloučení nebo zamítnutí, postaral se ihned o potřebnou náhradu tak, že za vyloučeného nebo zamítnutého předsedu ustanoví pro dotčený případ předsedou jiného důstojníka a za vyloučené nebo zamítnuté členy určí potřebné náhradníky z posádkového seznamu.

Pokud bylo vyloučení nebo zamítnutí předsedy nebo člena kárného výboru uplatňováno až při závěrečném projednání před jeho začátkem, rozhodoval o vyloučení nebo zamítnutí kárný výbor. Usnesl-li se na vyloučení (zamítnutí) některých členů, povolal jeho předseda potřebné náhradníky z posádkového seznamu. Usnesl-li se na vyloučení (zamítnutí) předsedy, oznámil to předseda velitelství (úřadu), u něhož byl kárný výbor zřízen, aby ustanovilo jiného předsedu. V případě, že se kárný výbor usnesl na vyloučení (zamítnutí) jak předsedy, tak i členů, oznámil to předseda velitelství (úřadu) u něhož byl kárný výbor zřízen, aby toto velitelství zařídilo, co bylo třeba⁸⁷.

Odvolací kárný výbor rozhodoval v neveřejné poradě o vyloučení a zamítnutí předsedy a členů odvolacího kárného výboru. Uznal-li odvolací kárný výbor, že byl důvod vyloučení nebo zamítnutí, určil potřebné náhradníky předseda odvolacího kárného výboru⁸⁸.

3.8. Obviněný a jeho výslech

Obviněným byl důstojník nebo rotmistr, proti němuž bylo zavedeno řízení před kárným výborem⁸⁹. Obviněnému musela být dána během vyšetřování příležitost vyjádřit se k jednotlivým částem obvinění. Dovolenu mu povolili jen tehdy, jestliže proti tomu nic nenamítal kárný výbor nebo odvolací kárný výbor⁹⁰. Od zavedení řízení až po jeho pravoplatné skončení byl obviněný vyloučen ze zvýšení služného⁹¹. Když skončilo řízení před kárným výborem zastavením řízení nebo zproštěním obviněného, započítala se doba strávená v řízení dodatečně pro zvýšení služného. Skončilo-li toto řízení uznáním viny,

⁸⁶ VHA, Sbíрка služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, stať 9, odst. 101

⁸⁷ tamtéž, odst. 102

⁸⁸ tamtéž, odst. 103

⁸⁹ VHA, Věcní věstník, MNO. Čj. 12.809-pers. 3. odděl. 1937. – VV. čl. 77/1937; str. 27

⁹⁰ VHA, Sbíрка služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-IV-1, Hlava 4, stať 1, odst. 105

⁹¹ Z postupu do vyššího stupně služného nebo do vyššího náslužného přídavku

bylo v konečném usnesení kárného výboru stanoveno, zda a která doba se od zavedení řízení až do konečného usnesení nezapočítává pro zvýšení služného. Rovněž tak konečné usnesení odvolacího kárného výboru při uznání viny stanovilo, zda a která doba od konečného usnesení kárného výboru I. stolice byla pro zvýšení nezapočitatelná.

Vyloučení určité doby řízení ze započítání pro zvýšení služného nemělo povahu trestu, ale bylo jen následkem řízení, které pro obviněného skončilo nepříznivě. V době, kdy byl důstojník (rotmistr) vyloučen ze zvýšení služného, nemohl být povýšen do vyšší hodnosti. Měl-li být povýšen v době, kdy bylo proti němu vedeno řízení před kárným výborem a skončilo-li zastavením nebo zproštěním, změnilo se mu při příštím povýšení pořadí tak, jako kdyby byl povýšen v době, kdy k němu mělo dojít⁹².

Vyžadoval-li služební zájem, aby byl obviněný, který konal činnou službu zproštěn vykonávání služby, mohl jej příslušný představený zprostit služby. Zproštění od vykonávání služby mohl nařídít buď zároveň s rozkazem ke stíhání před kárným výborem, nebo i po zavedení řízení až do jeho pravoplatného ukončení. Při rozhodování o zproštění vykonávání služby bylo třeba dbát na to, aby vzhledem k tíži poklesku a ke stupni podezření neutrpěl zájem služební, pokud by obviněný konal službu dál. Naproti tomu se mělo přihlížet, aby nebylo důstojníkům (rotmistřům) odnímáno vykonávání služby bez závažných důvodů. Důstojník, který byl zproštěn od vykonávání služby, zůstával po dobu tohoto zproštění i nadále vojenskou osobou v činné službě⁹³.

Výslech obviněného prováděl zpravodaj coby vedoucí vyšetřování. V případě, že byl výslech na újmu vojenské služby nebo bylo z jiných důvodů nevhodné, aby se obviněný ke zpravodaji dostavil (např. vzdálenost, výdaje), požádal zpravodaj o provedení výslechu velitelství nebo úřad, mimo to i jiné kárné výbory a politické (státní policejní) úřady⁹⁴.

K výslechu byl obviněný, který byl v činné službě předvoláván přes představené velitelství (úřad), nebyl-li v činné službě, tak přímo. Na počátku výslechu byl vyzván, aby k otázkám, které mu budou kladeny, odpovídal určitě, zřetelně a pravdivě. Také byl upozorněn, že pokud výpověď odepře, nezadrží tím průběh jednání. Poté byl obviněný vyslechnut o osobních poměrech, které se uvedly do „Zápisu o výslechu obviněného“.

⁹² VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-IV-1, Hlava 4, Stať 1, odst. 107

⁹³ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-IV-1, Hlava 4, Stať 2. odst. 110

⁹⁴ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, A-X-1, Hlava 6, stať 3, odst. 162 a 163

Následně byly obviněnému oznámeny skutky, které mu byly kladeny za vinu, a byl vyzván, aby se o jednotlivých částech obvinění vyjádřil souvislým vypravováním. Další otázky, které mu měly být kladeny, měly směřovat k doplnění jeho vyjádření a k vysvětlení rozporů a nejasností jeho výpovědi. Důkazy, o nichž bylo potřeba uvažovat, se mu oznámily jen do té míry, aby nedošlo ke zmaření nebo ztížení výsledku řízení. Důvody k podezření, které z těchto příčin nemohly být obviněnému oznámeny ihned, mu byly oznámeny při některém příštím výslechu, jakmile pominulo toto nebezpečí, nejpozději však před ukončením vyšetřování.

Když se odchylovala výpověď obviněného v podstatných věcech od výpovědi svědka proti němu vypovídajícího, nebo od výpovědi spoluobviněného, mohl je zpravodaj konfrontovat⁹⁵. To bylo možné jen v případě, že nešlo tento rozpor vysvětlit jinak a panovala obava, že při závěrečném projednání nebude konfrontace možná⁹⁶. O výpovědi sepsal zpravodaj zápis, přečetl jej nebo dal ho přečíst vyslýchanému a dal mu jej podepsat. Předseda mohl zpravodaji přidělit jako zapisovatele jiného důstojníka, který sepsal zápis podle diktátu zpravodaje. Jestliže měl vyslýchaný před podpisem nějaké námitky proti správnosti zápisu, muselo to být uvedeno na konci tohoto zápisu. Rovněž tak se uvádělo odepření obviněného zápisu podepsat a důvod tohoto odepření⁹⁷.

Obviněný, ale i jeho obhájce nebo kárný žalobce měli oprávnění navrhnout, aby byly provedeny důkazy. Jestliže shledal zpravodaj tyto návrhy jako opodstatněné a navrhované důkazy měly přispět k objasnění věci, bylo jeho povinností tomuto vyhovět⁹⁸. V případě, že byl přesvědčen, že navržené provedení důkazů s věcí nesouviselo, měl pochybnosti o jejich účelnosti, nebo že je jejich účelem pouze prodloužení řízení, vyžádal si rozhodnutí o provedení kárný výbor⁹⁹. Po ukončení vyšetřování zaslal zpravodaj spisy kárnému žalobci. Ten je prozkoumal a do osmi dní k nim připojil svoje návrhy. Navrhnul, buď aby bylo vyšetřování ještě doplněno, zastaveno (v případě, že podle výsledků vyšetřování došel k názoru, že se obviněný nedopustil porušení povinností stavovských), nebo aby byla věc odkázána k závěrečnému projednání. Když bylo po skončení vyšetřování zjištěno, že se obviněný dopustil jiných poklesků, než které byly

⁹⁵ Střetnutí dvou či více osob tváří v tvář

⁹⁶ VHA, Sbíрка služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-X-1, Hlava 6, stať 3, odst. 165

⁹⁷ VHA, Sbíрка služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-X-1, Hlava 6, stať 7, odst. 190

⁹⁸ VHA, Sbíрка služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-X-1, Hlava 6, stať 8, odst. 193 a 194

⁹⁹ tamtéž, odst. 193 a 195

vedeny v rozkaze příslušného představeného, vyžádal si kárný žalobce od představeného nový rozkaz k zavedení kárného řízení¹⁰⁰.

3.9. Závěrečné projednání před kárným výborem I. stolice

Když se kárný výbor usnesl, aby byla věc odkázána k závěrečnému projednání, ustanovil jeho předseda den a hodinu, kdy se bude toto projednání konat. Den byl stanoven tak, aby bylo předvolání obviněnému doručeno nejpozději osm dní před závěrečným projednáním. Den a hodinu rovněž předseda oznámil velitelství (úřadu), u něhož byl kárný výbor zřízen a požádal, aby byli ustanoveni členové a náhradníci kárného výboru pro toto projednání. Velitelství poté určilo členy a náhradníky kárného výboru, tyto poté vyzvalo, aby se k projednání dostavili. Jména členů a náhradníků včetně jejich hodnosti a služebního přidělení oznámilo předsedovi kárného výboru. Zpravodaj potom předvolal k závěrečnému projednání obviněného, obhájce (pokud ho obviněný měl), svědky a znalce¹⁰¹.

V řízení před kárným výborem bylo možné uznat vinným jen pro provedení závěrečného projednání. Toto projednání bylo neveřejné a konalo se v přítomnosti předsedy, členů kárného výboru, kárného žalobce, obviněného, obhájce a zpravodaje. Obviněnému příslušelo právo přibrat si k projednání *tři důvěrníky*. Důvěrníky, které si chtěl obviněný přibrat, musel před zahájením projednání oznámit předsedovi. Mohli to být pouze důstojníci (rotmistři) a to jak v činné službě, tak i mimo ní. Nemohli to být ale ti, kteří měli být ve věci slyšeni jako svědci nebo znalci. Neměli právo do řízení jakkoliv zasahovat. Všechny osoby, které byly přítomny při závěrečném projednání, měly povinnost, vše co se při projednání dozvěděly uchovat v tajnosti. Při porušení této povinnosti, byly kázeňsky potrestány¹⁰².

Řízení závěrečného projednání prováděl předseda kárného výboru, vyslyšel obviněného, svědky a znalce a určoval pořadí, v jakém mohli mluvit ti, kteří se přihlásili ke slovu. Bylo dovoleno, aby předseda svěřil provádění jednotlivých výslechů některému z členů. Předseda pečoval i o to, aby byl při projednání zachován pořádek, bezpečnost

¹⁰⁰ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-X-1, Hlava 6, stať 12, odst. 216 až 218

¹⁰¹ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-X-1, Hlava 7, stať 1, odst. 227 až 229

¹⁰² VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Předpis A-X-1, Hlava 7, stať 2, odst. 238 až 241

a důstojné chování¹⁰³. V případě, že přítomní důvěrníci jakkoliv rušili průběh jednání, nebo se chovali nedůstojným způsobem, byli předsedou napomenuti a podle okolností mohli být z místnosti, ve které se věc projednávala, vykázáni. Rušil-li průběh jednání obviněný, nebo se choval neslušně či nedůstojně, mohl být po napomenutí předsedou s pohružkou o vykázání z jednací síně vykázán jen tehdy, když v tomto nevhodném chování nadále pokračoval¹⁰⁴.

Po závěrečné poradě na konečném usnesení předseda prohlásil konečné usnesení a to, buď že se obviněný zcela zprošťuje, nebo že je vinen. Při zproštění upozornil předseda přítomného obviněného, že usnesení bude pravoplatné po potvrzení příslušným představeným. Nestane-li se tak, bude provedeno řízení před odvolacím kárným výborem. Při uznání obviněného vinným (byť jen částečně), poučil předseda přítomného obviněného o jeho právu podat odvolání, nebo se tohoto práva zříct písemným prohlášením. Rovněž poznamenal, že pokud nebude včas odvolání podáno, stane se toto usnesení pravoplatným¹⁰⁵.

3.10 Řízení před odvolacím kárným výborem

Odvolání bylo možné podat jen z konečného usnesení, kterým byl obviněný uznán vinným a to:

- a) pro výrok o vině;
- b) pro výrok o trestu;
- c) pro výrok o nezapočítání doby řízení pro zvýšení služného¹⁰⁶

Odvolání mohlo být podáno jen ve prospěch obviněného a podat jej mohl sám obviněný, jeho obhájce se souhlasem obviněného, nebo zákonný zástupce nezletilého obviněného, a to i proti jeho vůli. Odvolání nebylo možné podat v případě, že se osoba oprávněná odvolání podat, písemným prohlášením tohoto práva vzdala¹⁰⁷.

U odvolacího kárného výboru probíhalo závěrečné projednání i jeho příprava obdobným způsobem jako u kárného výboru. Existovaly určité odchylky, jako např. obviněný se nepředvolával, ale muselo mu být oznámeno místo a čas závěrečného

¹⁰³ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, Hlava 7, stať 3, odst. 244

¹⁰⁴ tamtéž, odst. 245 a 246

¹⁰⁵ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, Hlava 7, stať 6, odst. 272 až 274

¹⁰⁶ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, MNO Čj. 12.809-pres. 3. odděl. 1937 – VV. čl. 77/1937, str. 60

¹⁰⁷ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1. Hlava 8, Stať 1, odst. 291 až 293

projednání, stejně tak musel být upozorněn na možnost se projednání zúčastnit. Když měl obviněný obhájce, toto oznámení bylo posláno rovněž jemu.

Po zahájení závěrečného projednání podal předseda odvolacího kárného výboru nebo jím ustanovený člen přehledný obraz případu, zdržel se jakéhokoliv úsudku o věci, pouze vylíčil její podstatný obsah a dosavadní průběh. Mimoto přečetl nebo dal přečíst konečné usnesení kárného výboru I. stolice a uvedl podstatné části odvolání. Poté následoval výslech předvolaných svědků a znalců. Když předvolání nebyli, tak měl nejprve slovo odvolací kárný žalobce, ale poslední slovo náleželo přítomnému obviněnému nebo jeho obhájce. Po projednání prohlásil předseda řízení za skončené a poučil obviněného (obhájce), že konečné usnesení mu bude oznámeno až po potvrzení ministrem národní obrany¹⁰⁸.

Uložené tresty potvrzené konečným usnesením se zapsaly u důstojníků až do hodnosti podplukovníka do kvalifikačních listin, u rotmistrů do záznamu způsobilosti a u všech potrestaných také do záznamů o trestech. O odnětí vojenské hodnosti a o trestu propuštění z činné služby se provedl jen zápis s odkazem na jednacím čísle výnosu, kterým bylo toto konečné usnesení potvrzeno. Tresty se vyhlášovaly v důvěrných rozkazech příslušného velitelství a to všem osobám stejné hodnosti jakou měl obviněný a vyšším¹⁰⁹.

Jestliže se potrestaný důstojník, nebo rotmistr choval od doby, kdy bylo proti němu provedeno kárné řízení bezúhonně, pak po uplynutí tří let od právní moci konečného usnesení musel být zápis na jeho žádost v osobních dokladech vymazán. Tento výmaz však nebylo možné povolit dřív, než byl uložený trest úplně odpykán nebo prominut. Žádost se podávala u toho kárného výboru, který se věcí zabýval v I. stolici a potřebná šetření o chování žadatele provedl důstojník určený předsedou kárného výboru. Po skončení šetření, předložil předseda kárného výboru I. stolice žádost i se svým návrhem a spisy prostřednictvím příslušného představeného Ministerstvu národní obrany a to o žádosti rozhodlo¹¹⁰.

Pokud Ministerstvo národní obrany povolilo výmaz trestu, tak předseda kárného výboru I. stolice o této skutečnosti vyznamenal obviněného a příslušné velitelství.

¹⁰⁸ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, Hlava 8, Stať 2, odst. 305

¹⁰⁹ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918-1939, Kárné výbory A-X-1, Hlava 9, Stať 2, odst. 323

¹¹⁰ tamtéž, odst. 324

To provedlo výmaz jak v záznamu o trestech, tak v záznamu o způsobilosti a zničilo zvláštní vložku kvalifikační listiny. Pouze v kmenovém listu tento záznam zůstal¹¹¹.

V případě, že nebyly splněny podmínky pro výmaz trestu, mohl to ještě učinit prezident republiky udělením milosti.

Udělit milost příslušelo prezidentu republiky, který mohl:

- nařizovat, aby kárné řízení nebylo zaváděno, nebo aby zavedené řízení bylo zastaveno;
- promíjet anebo zmírňovat tresty, uložené konečným usnesením¹¹².

Milost mohla být udělena buď na prosbu obviněného (potrestaného) nebo na návrh kárného výboru nebo vojenského úřadu (velitelství)¹¹³.

3.11. Jednací řád kárných výborů

Všechny kárné výbory vedly k udržování jednotlivých řízení u nich zavedených, rejstříky. Tyto rejstříky měly různé značky. Např. u kárného výboru divizí měly značku „Kd“, u kárného výboru sborů měly značku „Ks“, u kárného výboru Ministerstva národní obrany „Km“, u legionářského kárného výboru „Kl“ a u odvolacího kárného výboru „Ok“. Rejstříky vedl přednosta kanceláře pod dohledem předsedy¹¹⁴.

Rejstříky byly zakládány na jeden kalendářní rok a případy se do nich zapisovaly v tom pořádku, v jakém ke kárnému výboru došly (případ, který došel první, dostal číslo 1, druhý číslo 2 a po něm následovala čísla další až do konce toho roku)¹¹⁵.

Do rejstříků, které byly vedeny u kárného výboru I. stolice se zapsal každý případ, jakmile došel od kárného žalobce rozkaz příslušného představeného, aby bylo řízení zavedeno. Do rejstříků vedeného u odvolacího kárného výboru se případ zapsal, jakmile došly spisy odvolacího kárného výboru k provedení odvolacího řízení¹¹⁶.

Každé řízení se zapsalo do rejstříku jen jednou. Nově došlé spisy k téže věci, se do rejstříků nezapisovaly, zapsaly se jen do seznamu spisů. Vedlo-li se jedno řízení proti několika obviněným společně, zapsal se případ do rejstříku pod jedním číslem,

¹¹¹ tamtéž

¹¹² VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-X-1, Hlava 9, Stať 3, odst. 328

¹¹³ tamtéž, odst. 329

¹¹⁴ VHA, Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-IV-1. Hlava 12, Stať 1, odst. 381

¹¹⁵ tamtéž, odst. 383

¹¹⁶ tamtéž, odst. 384

ale jednotliví obvinění se označili v příslušné rubrice písmeny a, b, c...¹¹⁷. U právoplatně ukončeného případu se připojila vlevo od čísla jednacého barevnou tužkou značka nebo razítko. Rejstříky, které se zakládaly na nový kalendářní rok, začínaly na první straně číslu případů v uplynulém roce neukončených. Jestliže se některý z případů během tohoto nového kalendářního roku podařilo právoplatně ukončit, číslo na první straně se přeškrtno. Zápisy se do nového rejstříku nepřeváděly. To však neplatilo, pokud se případ ukončit v tomto roce nepodařilo. Např. případ byl zaslán roku 1926 a do konce roku 1927 nebyl pravomocně ukončen, převedl se tedy celý zápis tohoto nevyřízeného případu do rejstříku nového a to na jeho první stranu, tedy do rejstříku zakládaného počátkem roku 1928¹¹⁸.

Když se podařilo v jednom kalendářním roce všechny případy ukončit, uzavřel se rejstřík poznámkou „Skončeno dne“¹¹⁹ na jeho obalu. K usnadnění přehledu rejstříků vedl každý kárný výbor abecední seznam jmen obviněných, zapsaných do rejstříku. V tomto abecedním seznamu bylo vedle jména a hodnosti obviněného uvedeno číslo rejstříku, které bylo lomené jeho rokem. Jména se zapisovala zároveň se zápisem do rejstříku. Abecední seznam se nevedl odděleně pro každý kalendářní rok, ale vedl se na tolik let, na kolik v něm vystačilo místo¹²⁰.

Kárné výbory divizí, zemských vojenských velitelství (od roku 1937 sborů) a odvolací kárný výbor předkládaly každého 5. dne v měsíci Ministerstvu národní obrany seznam všech kárných případů, které byly starší než šest měsíců a nebyly ukončeny. K tomu musely uvést podrobně i překážku, která jejich ukončení vadila. Tyto seznamy předložil předseda kárného výboru I. stolice cestou velitele, u něhož byl kárný výbor zřízen. Tento velitel se vyjádřil k uváděným překážkám a uvedl opatření, které nařídil k ukončení případu¹²¹.

Všechny kárné výbory pak vždy 15. ledna předložily Ministerstvu národní obrany seznamy případů, které byly u nich v uplynulém roce ukončeny a zvláště potom seznam všech případů, které u nich v uplynulém roce ukončeny nebyly¹²².

¹¹⁷ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-IV-1. Hlava 12, Stať 1, odst. 385 a 386

¹¹⁸ tamtéž, odst. 393

¹¹⁹ tamtéž, odst. 394

¹²⁰ tamtéž, odst. 395

¹²¹ VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-IV-1. Hlava 12, Stať 3, odst. 405

¹²² VHA, Sběrka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939, Kárné výbory A-IV-1. Hlava 12, Stať 1, odst. 406

Odvolací kárný výbor se nacházel v budově Ernestina v Praze IV, Hradčanské náměstí číslo 15, kam se nastěhoval dne 16. 1. 1946. Potom byl kvůli nedostatku místa přestěhován dne 1. 4. 1947 do Karlína, Za Invalidovnou, do pavilonu C¹²³.

¹²³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 15, Rozhodnutí Čj. 32.978-III/5. odděl. ubyt. 1945

4. ČINNOST VOJENSKÝCH KÁRNÝCH VÝBORŮ V LETECH 1945 – 1947

Po roce 1945 prošlo MNO četnými reorganizacemi. Nová organizace Ministerstva národní obrany byla zveřejněna již v dubnu 1945 při jeho vzniku v Košicích, ale byla v plném rozsahu realizována až poté, co ministerstvo zahájilo v květnu 1945 svou činnost v Praze. V zásadě navazovalo jak na MNO první republiky, tak na londýnské MNO, ale jeho složení bylo odlišné. Organizace MNO byla striktně rozdělena na část správní a část štábní. Tzv. správní část reprezentovaly specializované odbory (všeobecně-vojenský, technický, intendantní, právní). Tzv. štábní část představoval Hlavní štáb branné moci, sestávající se z pěti oddělení a velitelství druhů vojsk. Do organizace Hlavního štábu dále příslušely Hlavní správa výchovy a osvěty, společně s Hlavní správou obranného zpravodajství. V červnu a srpnu 1945 vznikaly další prozatímní organizační struktury MNO. Jednalo se např. o politický kabinet ministra, vojenský kabinet ministra nebo úřad státního tajemníka. Rovněž bylo upraveno zaměření některých oddělení hlavního štábu.

Další reorganizace MNO nastala v listopadu 1946. Část dříve vytvořených složek a oddělení byla sloučena, případně zrušena (od roku 1945 řada oddělení vznikala naprosto živelně, aniž by s těmito změnami vyjádřilo souhlas 4. /organizační/ oddělení Hlavního štábu. Počet oddělení tak dosáhl obrovského počtu 43 a počet zaměstnanců MNO vzrostl dvakrát oproti roku 1938. V následujících letech byla čs. vojenská správa postavena na zcela jiných základech¹²⁴.

V květnu 1945 vláda ČR schválila a přijala dokument „Prozatímní organizace československé branné moci“ a nově vznikající Československá armáda byla organizována s využitím zkušeností získaných v době 2. světové války. Základ nově vznikající armády tvořili vojáci, kteří se do země postupně vraceli z front, armád a zemí, kde za 2. světové války bojovali proti nacismu¹²⁵. Přijaté plány a předpoklady na přestavbu armády z počátku neakcentovaly rozvrácenou poválečnou ekonomiku i nedostatek lidských a materiálních zdrojů. Teprve po reorganizaci armády v roce 1947 byly sníženy početní stavy armády a řada svazků a útvarů zanikla. Své uplatnění našly v této hektické době i právní normy a předpisy platné před 2. světovou válkou pro činnost vojenských kárných výborů. V jejich činnosti a posuzování „míry zavinění“ se plně odrážely jak poznatky

¹²⁴ KRUPIČKA, Jiří: Československá vojenská správa v letech 1945 – 1948. In: Sborník archivních prací, rok. 1994, číslo 1, str. 68-94

¹²⁵ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_arm%C3%A1da

o chování a postojích všech vojenských gázistů a vojáků všeobecně, tak i aktuální problémy boje o politický charakter budoucí republiky.

Změny nastaly především v charakteru provinění a hodnocení důsledků kázeňských přestupků nebo provinění. Jednání nebo opomenutí, kterým důstojník nebo rotmistr ohrozil, nebo poškodil dobré jméno vojska a tím porušil své stavovské povinnosti, se již hodnotilo jako závažný kárný poklesek.

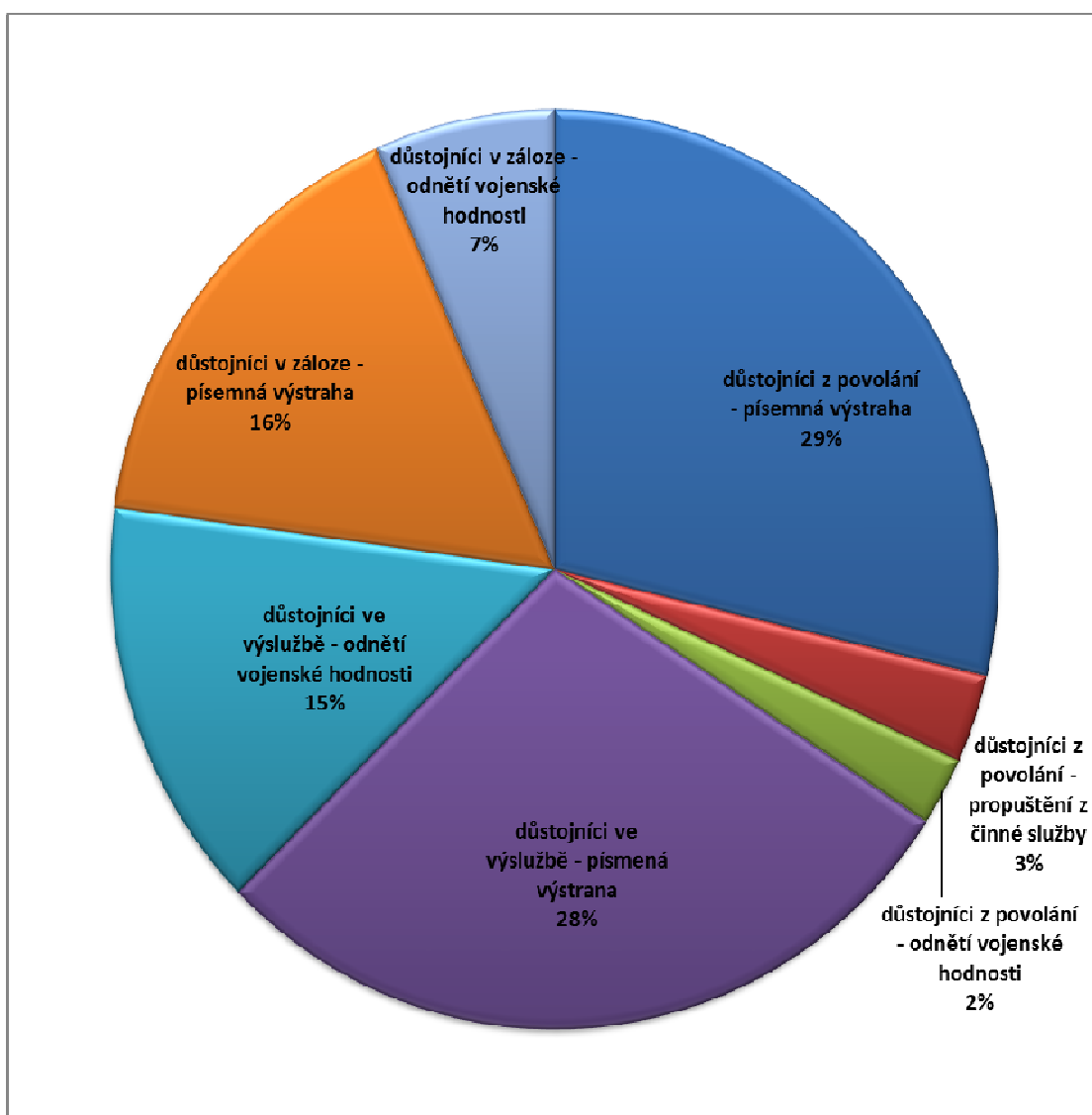
Za kárný poklesek se přitom také považovalo porušení stavovských povinností spadajících do kategorií kázeňského poklesku, trestného činu nebo i jiného jednání nebo opomenutí, které nebylo jinak soudně ani kázeňsky trestné. Vedle toho kárné výbory vyšetřovaly i případy takového porušení úředních a služebních povinností, jež nespadaly pod kázeňskou pravomoc.

Dle Sborníku důvěrných výnosů Ministerstva národní obrany číslo 12/1947 bylo před kárnými výbory od zahájení jejich činnosti, tj. od 28. června 1945 do 31. prosince 1946 skončeno 540 řízení a to¹²⁶:

- a) uložení trestu: 193
- b) zastavení řízení: 168
- c) zproštěním: 179

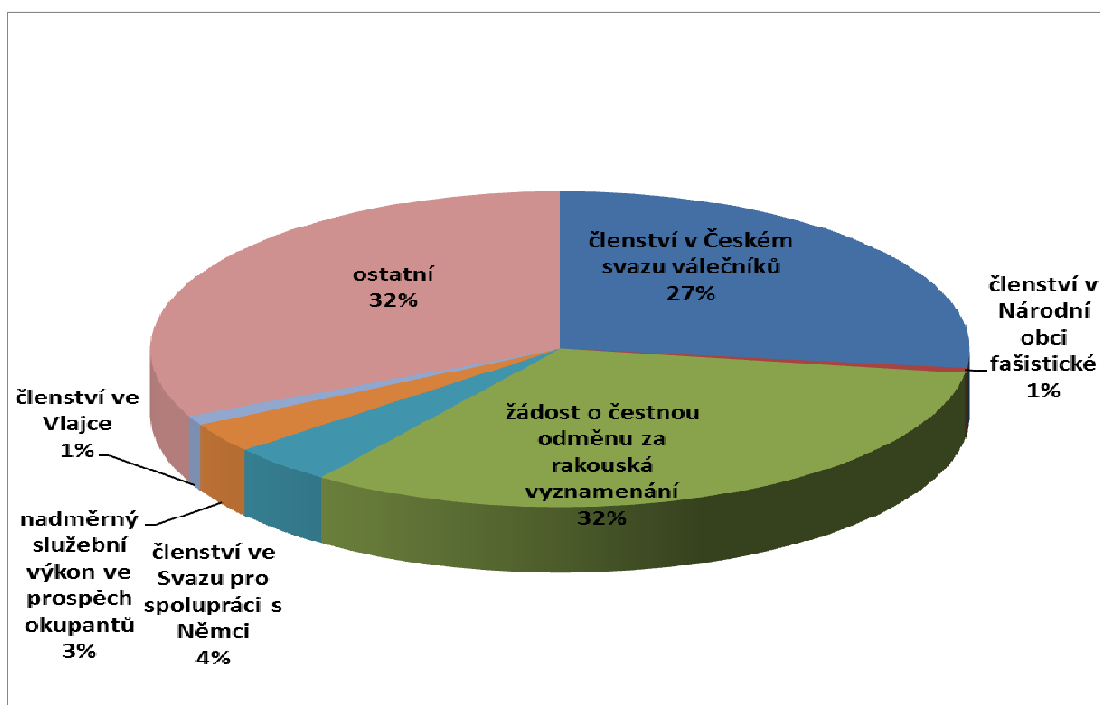
¹²⁶ VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO rok 1947, vydán dne 8. března 1947, číslo 12

Graf 1: Uložené tresty v letech 1945 – 1946

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO rok 1947, vydaného dne 8. března 1947, číslo 12. V grafu jsou vyjádřeny uložené tresty v letech 1945 – 1946, rozdělené pro důstojníky z povolání, důstojníky v záloze a důstojníky ve výslužbě.

Graf 2: Druhy poklesků v roce 1945 – 1946

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO rok 1947, vydaného dne 8. března 1947, číslo 12. V grafu jsou vyjádřeny druhy nejčastěji spáchaných poklesků v letech 1945 – 1946

Mezi vojenskými gážisty, kterým byla v roce 1945/46 odňata vojenská hodnost jsou první tři generálové. Prvním z nich byl armádní generál v. v. **Alois PODHAJSKÝ**, druhým armádní generál v. v. **Ing. Jan DROBNÝ** a třetím brigádní generál v. v. Bohumil BINKO.

Všem byla vojenská hodnost odňata za žádost o čestnou odměnu za rakousko-uherská (německá) vyznamenání udělená v době 1. světové války¹²⁷.

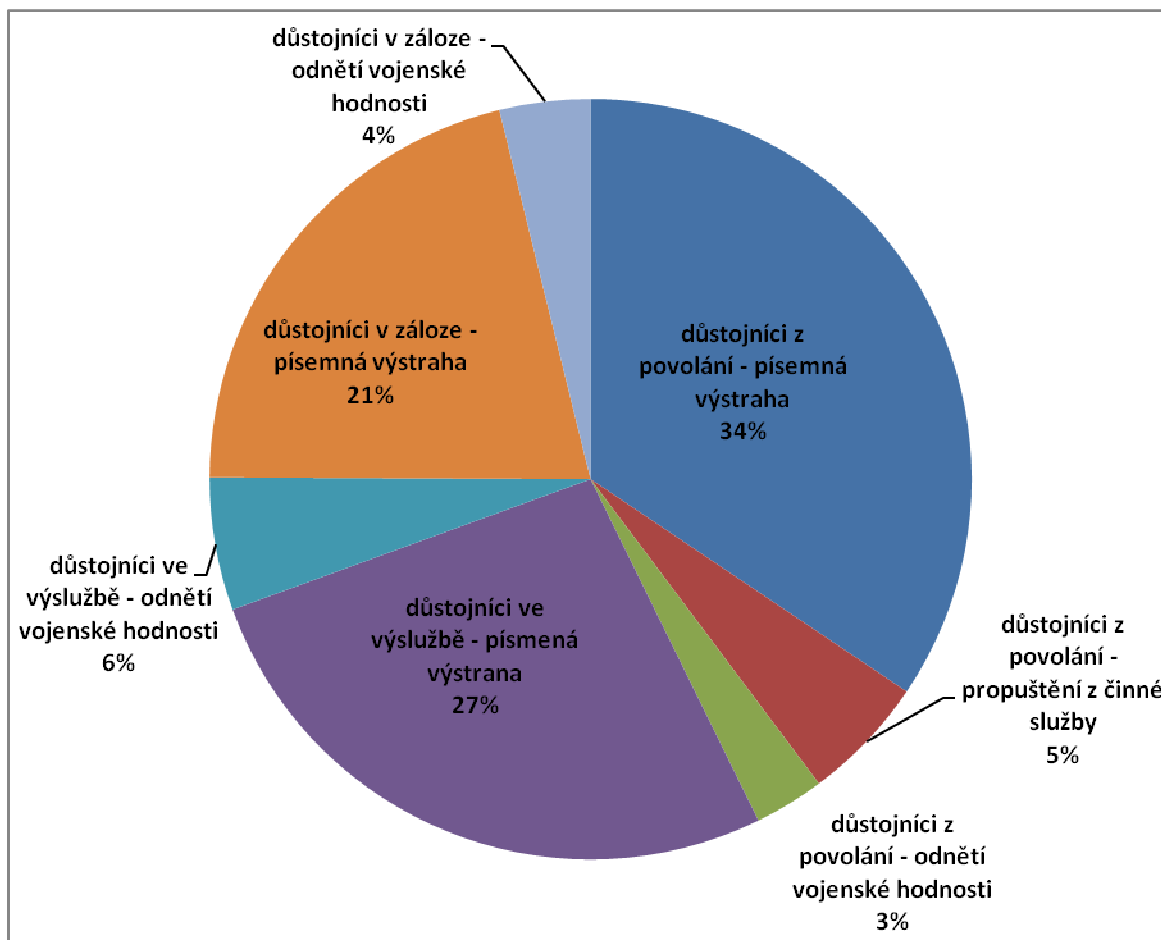
Sborník důvěrných výnosů číslo 9/1948 udává souhrnné výsledky kárného řízení před kárnými výbory za rok 1947. V uvedeném roce bylo skončeno 1025 řízení a to¹²⁸:

1. uložením trestu: 430
2. zastavením řízení: 150
3. zproštěním: 445

¹²⁷ VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO, Čj. 50 359 Dův.-IV. /2. odděl. ze 28/2 1947

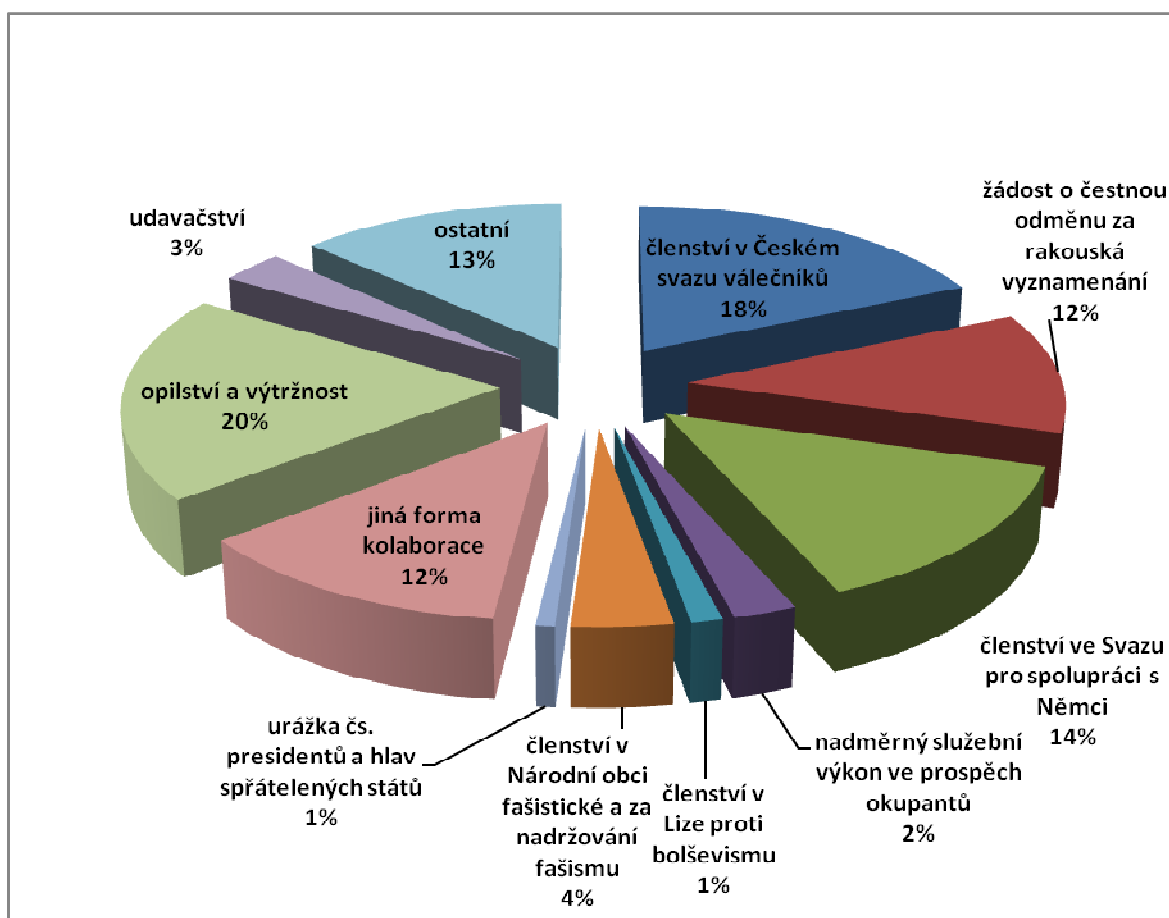
¹²⁸ VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO ročník 1948, vydán dne 8. března 1948, číslo 9

Graf 3: Uložené tresty v roce 1947

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO ročník 1948, vydaného dne 8. března 1948, číslo 9. V grafu jsou vyjádřeny uložené tresty v roce 1947, rozdělené pro důstojníky z povolání, důstojníky v záloze a důstojníky ve výslužbě.

Graf 4: Druhy poklesků v roce 1947

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO ročník 1948, vydán dne 8. března 1948, číslo 9. V grafu jsou vyjádřeny druhy nejčastěji spáchaných poklesků v roce 1947.

V roce 1947 byla odňata vojenská hodnost brigádnímu generálovi v. v. Maxmiliánu PAUKOVI. Důvodem byla jeho žádost o německé státní občanství a přijetí do německé armády¹²⁹.

¹²⁹ VHA, Sborník důvěrných výnosů, Čj. 1 129 Dův.-IV. /1. odděl. ze 17/2 1948

5. ČINNOST VOJENSKÝCH KÁRNÝCH VÝBORŮ V LETECH 1948 – 1950

Činnost kárných výborů byla v letech 1948 – 1950 značně ovlivněna únorem 1948, kdy nastal v československé armádě zásadní zlom z důvodu komunistického převratu. Poklesky se rozšířily např. o negativní poměr k lidově demokratickému zřízení a ke spojencům, nebo spoluúčast v tzv. protistátní činnosti.

Sborník důvěrných výnosů Ministerstva národní obrany číslo 9/1949 uvádí souhrnné výsledky kárného řízení za rok 1948. V roce 1948 bylo skončeno 1012 řízení před kárnými výbory a to¹³⁰:

1. uložením trestu: 527
2. zastavením řízení: 131
3. zproštěním: 354

V roce 1948 se poprvé objevuje odnětí vojenské hodnosti v řízení správním podle § 33, odst. 1/a vojenského kárného zákona¹³¹. Toto správní řízení se zahajovalo v případech, kdy nebylo možné postavit důstojníka před kárný výbor nejčastěji z důvodu, že uprchl do ciziny. Ze známých vojenských osobností této doby to byli např.:

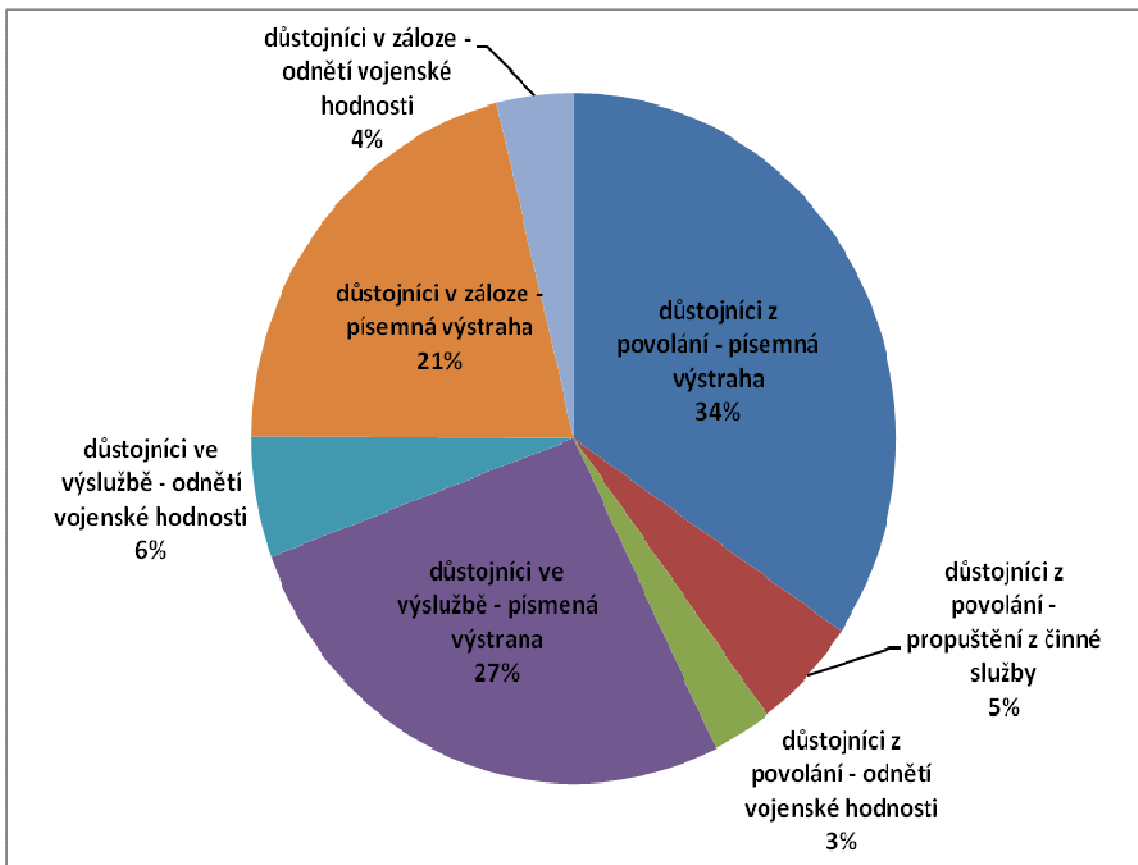
- armádní generál z povolání **Antonín HASAL** – uprchl do ciziny
- armádní generál z povolání **Sergěj INGR** – nevrátil se neodůvodněně z ciziny
- brigádní generál z povolání **Ján AMBRUŠ** – uprchl do ciziny
- brigádní generál z povolání **Josef ERET** – nevrátil se neodůvodněně z ciziny
- brigádní generál z povolání **František MORAVEC** – uprchl do ciziny
- brigádní generál z povolání **Jaroslav PLASS** – nevrátil se neodůvodněně z ciziny
- generál z povolání **MVDr. Mikuláš FERJENČÍK** – uprchl do ciziny¹³²

¹³⁰ VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO ročník 1949, vydán dne 23. února 1949, číslo 9

¹³¹ tamtéž

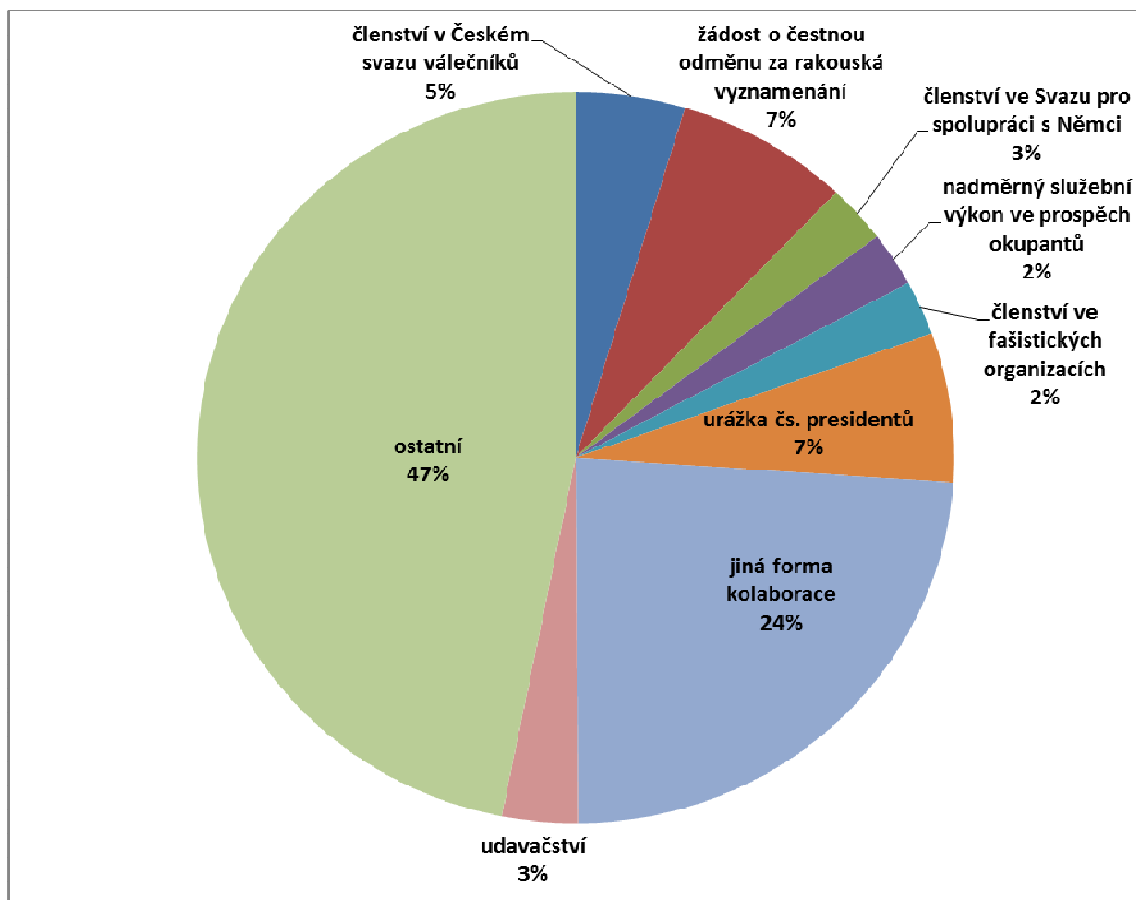
¹³² VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO, Čj. 41 281 Dův. IV./1. odděl. ze 14/2 1949

Graf 5: Uložené tresty v roce 1948

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO ročník 1949, vydaného dne 23. února 1949, číslo 9. V grafu jsou vyjádřeny uložené tresty v roce 1948, rozdělené pro důstojníky z povolání, důstojníky v záloze a důstojníky ve výslužbě.

Graf 6: Tresty za tyto poklesky v roce 1948

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO ročník 1949, vydaného dne 23. února 1949, číslo 9. V grafu jsou vyjádřeny druhy nejčastěji spáchaných poklesků v roce 1948.

Ve Sborníku důvěrných výnosů Ministerstva obrany číslo 12/1950 jsou uvedeny souhrnné počty kárného řízení za rok 1949 s tímto výsledkem. V roce 1949 bylo skončeno 805 řízení před kárnými výbory a to¹³³:

1. Uložením trestu – 449
2. Zastavením řízení – 114
3. Zproštěním 242

Z generálů byla vojenská hodnost odňata brigádnímu generálovi ve výslužbě Karlu RAUSCHOVI (člen Českého svazu válečníků a Ligy proti bolševismu) a brigádnímu

¹³³ VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO ročník 1949, vydán dne 22. března 1950, číslo 12

generálovi na dovolené s čekáním **Františku MARVANOVI** (vyzýval příslušníky vládního vojska k boji proti partyzánům)¹³⁴.

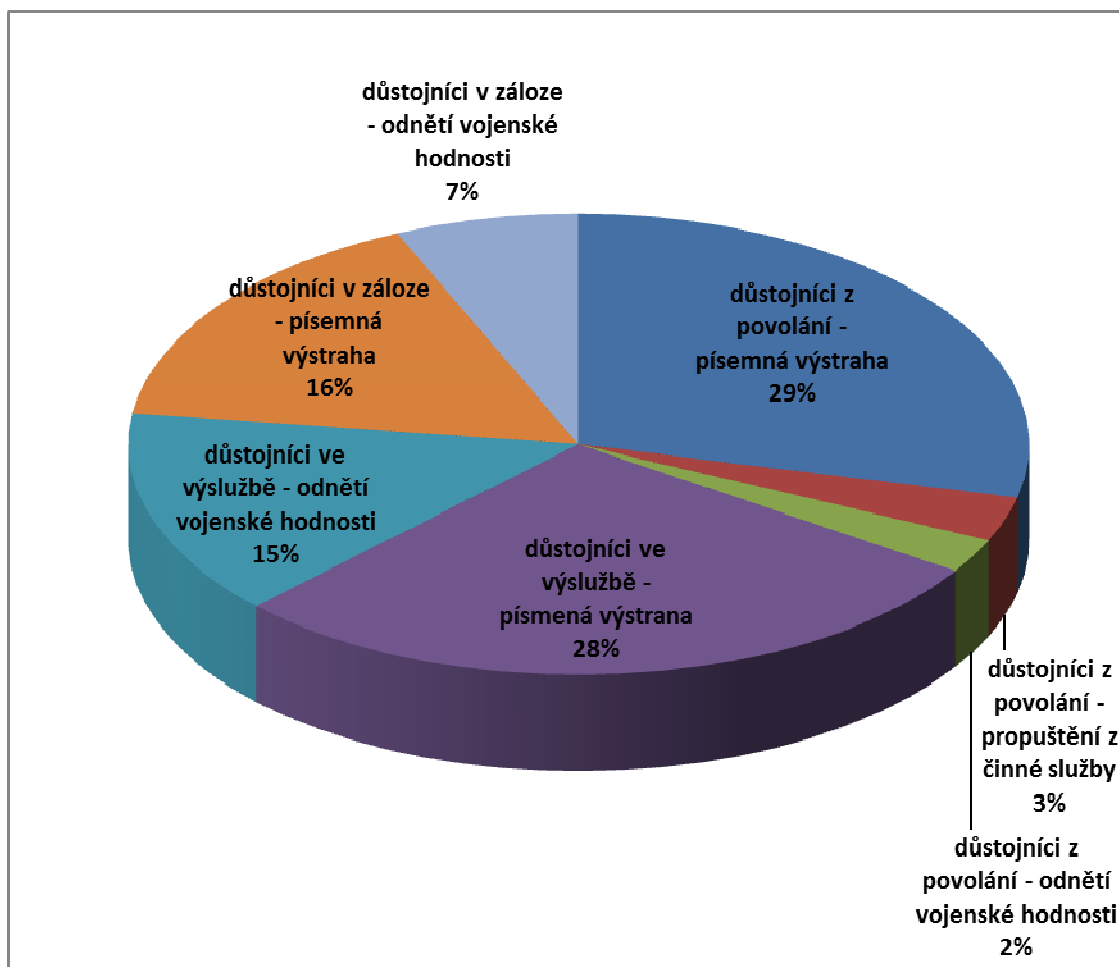
Tresty byly uloženy zejména za:

- a) členství v Českém svazu válečníků – 18 případů
- b) žádost o čestnou odměnu za rakousko-uherská vyznamenání – 17 případů
- c) spolupráci s Němci – 36 případů
- d) nadměrný služební výkon ve prospěch okupantů – 6 případů
- e) členství v Lize proti bolševismu – 2 případy
- f) jinou formu kolaborace – 106 případů
- g) urážky československých prezidentů, hlav spřátelených států, československé vlády, armády a spojeneckých armád – 15 případů
- h) za udavačství – 12 případů
- i) negativní poměr k lidově demokratickému zřízení a ke spojencům – 18 případů
- j) spoluúčast v protistátní činnosti – 2 případy¹³⁵

¹³⁴ VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO, Čj. 1275 Dův. – IV./1. odděl. ze 7/3 1950

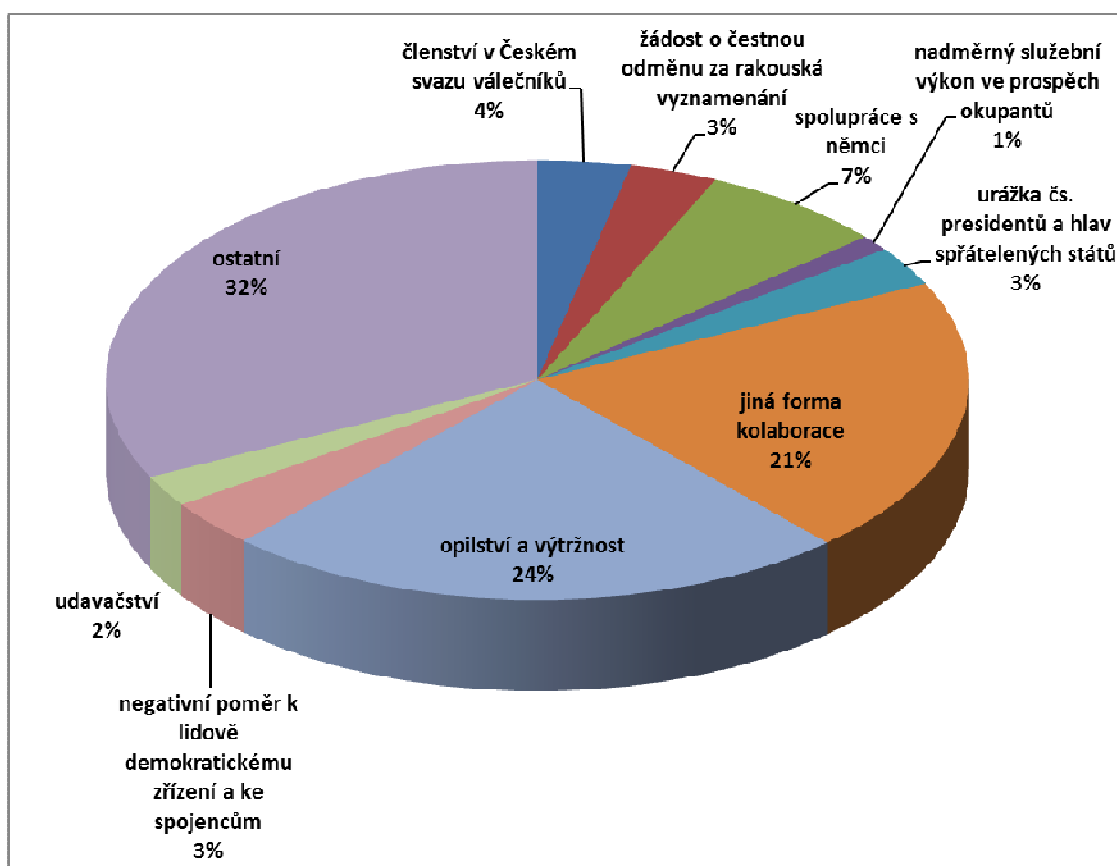
¹³⁵ tamtéž

Graf 7: Druhy trestů uložených v roce 1949

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO ročník 1950, vydán dne 22. března 1950, číslo 12. V grafu jsou vyjádřeny uložené tresty v roce 1949, rozdělené pro důstojníky z povolání, důstojníky v záloze a důstojníky ve výslužbě.

Graf 8: Druhy nejčastějších poklesků v roce 1949

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO ročník 1950, vydán dne 22. března 1950, číslo 12. V grafu jsou vyjádřeny druhy nejčastějších poklesků spáchaných v roce 1949.

Činnost kárných výborů byla koncem 40. let postupně utlumována, až byly v roce 1950 definitivně zrušeny a nahrazeny čestnými důstojnickými soudy¹³⁶.

Tyto čestné soudy stíhaly činy důstojníků, jimiž byla ohrožena vážnost a čest důstojnické hodnosti, pokud o nich nerozhodoval vojenský soud. Podléhali jim všichni důstojníci v činné službě, ovšem generálové těmto čestným soudům nepodléhali¹³⁷. Čestný soud, který byl zřízen u Nejvyššího vojenského soudu, byl příslušný pro všechny vojenské soudce. Řízení před čestným soudem bylo obdobné jako u Kárných výborů, začínalo vydáním písemného rozkazu o zavedení řízení a končilo písemným vyhotovením

¹³⁶ http://vojenstvi.cz/vasedotazy_108.htm, dotaz číslo 1620. Dotaz – „Můžete mi prosím sdělit bližší údaje o tzv. odvolacích a kárných výborech, které existovaly, v určitém období, v československé armádě? Mám na mysli zejména jejich náplň činnosti, organizační strukturu apod. „ (odpovídá Pavel Minařík)

¹³⁷ VHA, Věcní věstník MNO, ročník 1950, vydáno dne 30. září 1950, číslo 62

rozsudku. Rovněž jako u Kárných výborů se řízení nezavádělo a zahájené řízení se zastavilo, pokud to nařídil prezident republiky nebo ministr národní obrany¹³⁸.

Rozebírat podrobně činnost těchto soudů by již nebylo předmětem této diplomové práce, ale možné téma práce jiné.

¹³⁸ VHA, Věcní věstník MNO, Čj. 52 810-HSS z 21/9 1950

6. Ukončená řízení kárných výborů proti generálům československé armády

Pro lepší pochopení institutu vojenských kárných výborů, jejich kompetence a zaměření „odborné“ činnosti v jednotlivých poválečných letech od roku 1945 až do roku 1950, je vhodnější rozdělení poklesků a provinění vojenských gážistů, podléhajících do působnosti vojenských kárných výborů, do skupin podle typu provinění a charakteru kázeňských přestupků.

6.1. Kárné řízení s odnětím hodnosti za službu ve vládním vojsku

Vládní vojsko (původně se jmenovalo „České vládní vojsko“)¹³⁹ bylo zřízeno nařízením Hitlera dne 15. března 1939, ale jeho organizací bylo pověřeno československé Ministerstvo národní obrany v likvidaci. Ministerstvo k tomu dostalo instrukce a rozkaz německého vojenského zmocněnce. Toto vojsko bylo zřízeno dnem 1. července 1939 a MNO k tomu vydalo odpovídající výnosy¹⁴⁰. Vládní vojsko bylo tedy organizováno českým úřadem a tvořili jej výhradně osoby české národnosti. V rámci doplňovacího řízení v něm zařadilo tehdejší MNO 490 důstojníků, 2935 rotmistrů a 2515 délesloužících poddůstojníků. Tyto osoby byly vybrány jednotlivými odděleními MNO podle pokynů umístovací skupiny MNO. Velká většina osob se do vládního vojska sama nehlásila, ale uposlechla rozkaz MNO, které stále uznávala jako naši nejvyšší vojenskou instanci a proto byla přesvědčena, že tímto jedná v zájmu českého národa¹⁴¹.

Čeští organizátoři v Hlavním štábu byli zase přesvědčeni, že jde o krátkodobé provizorium a chtěli využít německého nařízení v tom smyslu, aby na území odzbrojených českých zemí zůstalo z bývalé armády profesionální jádro, které by mohlo po německé porážce představovat základ naší příští branné moci. Vedoucí činitelé domácího odboje, generál Bílý, generál Eliáš a generál Netík, viděli ve vládním vojsku jedinou českou vojenskou jednotku, která v daném okamžiku vystoupí se zbraní v ruce proti okupantům. Proto chtěli, aby se do vedení vládního vojska dostali spolehliví čeští důstojníci. Osobně tedy vybrali tehdejší československé generály¹⁴².

¹³⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Výpověď Jaroslava Emingera, OK. 36/48/7

¹⁴⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Výnos Čj. 176/ hl. št. 1. odděl. 1939 a Výnos Čj. 899/ hl. št. 1. odděl. 1939

¹⁴¹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Výpověď Jaroslava Emingera, OK. 36/48/7

¹⁴² Tamtéž

Velící složkou vládního vojska se stal generální inspektorát v Praze v čele s brigádním generálem Jaroslavem Emingerem, původně rakousko-uherským důstojníkem. Jemu byly podřízeny tři inspektoráty a to v Praze, Hradci Králové a v Brně. Jim bylo podřízeno 12 praporů. Všechny pokusy Němců udělat si z vládního vojska svůj nástroj, selhaly. Nepodařil se žádný z jejich úmyslů, který mohl kompromitovat vládní vojsko v očích české veřejnosti. Proti snahám Němců si vládní vojsko uhájilo českou úřední a velící řeč. Udrželo si až na malé změny rovněž československý stejnokroj, provádělo výcvik podle československých předpisů a pokračovalo v tradici čs. armády¹⁴³.

Když nacisté vycítili, že existuje nebezpečí zařazení vládního vojska mezi odbojové složky českého národa, rozhodli o přemístění 11 praporů do Itálie k ostraze železnic, tunelů, mostů a jiných objektů před partyzány. Na území protektorátu zůstal pouze jeden prapor, zajišťující střežení sídel prezidenta republiky v Praze a Lánech. Tento se později zapojil do květnového povstání 1945 v Praze¹⁴⁴.

V Itálii vládní vojáci prováděli s italskými partyzány různé sabotáže a ve značných počtech k nim přeběhli. Do srpna 1944 zběhlo k italským a slovinským partyzánům 687 vojáků. Nějaký čas se dařilo v podávaných hlášeních nadřízeným, na popud generála Emingera uvádět, že vojáci byli odvečeni nebo jsou nezvěstní¹⁴⁵. Tím se generál Eminger snažil chránit rodiny zběhlých vládních vojáků před německými represemi. Generál Schaal totiž vydal rozkaz, že zběhové, kteří budou chyceni, budou na místě zastřeleni a jejich rodiny budou následně poslány do koncentračních táborů. Některým vojákům se podařilo přeběhnout přes neutrální Švýcarsko až do Velké Británie, kde se připojili k československým vojenským jednotkám. Jakmile německé zpravodajské orgány zjistily u čs. vládního vojska stoupající nespolehlivost, nekázeň a tendence ke zběhnutí, nechaly vládní vojsko v Itálii odzbrojit¹⁴⁶ a přemístili jej na opevňovací práce do údolí řeky Pád, kde nebylo další zběhnutí možné.

Do květnového povstání dne 5. května 1945 zasáhly zbytky vládního vojska ve vlasti rozhodujícím způsobem hned na jeho začátku a hlavní zásluha vládního vojska o zdar povstání spočívala v tom, že se k němu připojilo v pravý okamžik a že strhlo s sebou pražský lid k mohutné a jednotné akci, což bylo zárodkem úspěchu. Bylo totiž

¹⁴³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Výpověď Jaroslava Emingera, OK. 36/48/7

¹⁴⁴ tamtéž

¹⁴⁵ https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Eminger

¹⁴⁶ <http://www.českenarodnilisty.cz/clanky/vladni-vojsko-a-slovenka-armada-1939-1945.html>

nebezpečí, že na volání rozhlasu o pomoc dojde k slabším akcím jednotlivců, které by Němci snadno krvavě potlačili¹⁴⁷.

Koncem května 1945 se prapory vládního vojska soustředily v blízkosti severoitalského města Verona. Zde vytvořily Čs. samostatnou brigádu a požádaly o přiznání charakteru vojsk protifašistické koalice. Spojenci tuto žádost odmítli a jednotky vládního vojska se v červenci 1945 přesunuly do osvobozené vlasti. Čs. samostatná brigáda se po příchodu do Československa soustředila ve Strašicích, kde byla 20. 9. 1945 rozpuštěna¹⁴⁸.

6.1.1 generál Jaroslav Eminger

Jedním z těch, kteří sloužili ve Vládním vojsku a byli postaveni před kárný výbor, byl československý brigádní generál **Jaroslav Eminger** narozený 4. června 1886 v Čáslavi, známý hlavně díky svému působení ve funkci generálního inspektora Vládního vojska Protektorátu Čechy a Morava za druhé světové války¹⁴⁹. Jaroslav Eminger byl synem plukovníka rakousko-uherské armády. Po dokončení základního vzdělání studoval na státní nižší reálce v Košicích, ale po vzoru svého otce se po necelých dvou letech rozhodl přejít na vojenskou nižší reálku v rakouském Eisenstadtu. Po vypuknutí 1. světové války a téměř po její celou dobu sloužil na východní frontě v různých štábních funkcích¹⁵⁰. V březnu 1918 byl převelen na tzv. italskou frontu a zde zůstal až do konce války. Během 1. světové války získal Eminger značné množství rakousko-uherských válečných vyznamenání. Po návratu do vlasti se rozhodl pro vstup do nově vznikající československé armády¹⁵¹, kam byl přijat v hodnosti štábního kapitána. Následně byl odvelen na Slovensko, kde se zúčastnil bojů proti maďarským jednotkám a později do Budapešti, kde sloužil jako vojenský přidělenec čs. vojenské mise. V roce 1921 byl povýšen do hodnosti majora. Když se v březnu roku 1922 vrátil zpět do vlasti, byl jmenován náčelníkem štábu 5. divize v Českých Budějovicích. V této funkci byl opět povýšen a to do hodnosti podplukovníka generálního štábu. Následně sloužil v Klatovech a Pardubicích, aby byl později odvelen na Slovensko. Zde pobyl jen tři měsíce a byl převelen opět

¹⁴⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Výpověď Jaroslava Emingera, OK. 36/48/7

¹⁴⁸ http://vojenstvi.cz/vasedotazy_32.htm, dotaz č. 466. Dotaz – „Zajímá mě, jakého nejvyššího počtu mužů dosáhlo Vládní vojsko Protektorátu Čechy a Morava, kolik mělo generálů a v jakých funkcích?“ (odpovídá Pavel Minařík)

¹⁴⁹ https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Eminger

¹⁵⁰ tamtéž

¹⁵¹ PEJČOCH, Ivo: Za Háchu i za Beneše. Ztráty příslušníků vládního vojska 1939 – 1945. Praha 2013, str. 179

do Pardubic¹⁵². Na služebním žebříčku stoupal vcelku rychle a v květnu 1928 byl již povýšen do hodnosti plukovníka generálního štábu. Od počátku roku 1931 velel 2. jezdecké brigádě v Brně, do jejíhož velení se dostal díky svým mnohaletým zkušenostem. V této funkci a době byl dekretem prezidenta republiky dne 13. července 1933 povýšen do hodnosti brigádního generála¹⁵³. Poté působil na Ministerstvu národní obrany jako přednosta oddělení jezdecktva a remontnictva. V době mnichovské krize zastával funkci velitele 3. rychlé divize. Když přišlo osudné březnové obsazení Československa německou armádou, a následně bylo zřízeno Vládní vojsko, byl postaven do jeho čela¹⁵⁴.

Po válce byl však generál Eminger zatčen kvůli údajné kolaboraci a stanul před soudem. Následně byl obviněn, že se za okupace nechoval, jak se slušelo na věrného a statečného československého občana¹⁵⁵.

„Rozkazem k zavedení řízení před kárným výborem“¹⁵⁶ pro generály u MNO bylo proti němu zahájeno kárné řízení pro obvinění, že jako generální inspektor vládního vojska

1. za okupace

- a) udržoval přátelské styky s Němci,
- b) nevaroval podřízeného, že mu hrozí zatčení německou státní policií
- c) že napsal úvod ke knize „Sláva a pád Maginotovy linie a Verdunu“¹⁵⁷

2. za květnové revoluce o své újmě nařídil propuštění většího počtu německých válečných zajatců a dalších Němců, mezi nimi i bývalého náměstka nacistického pražského primátora¹⁵⁸ Dr. Pfitznera a příslušníky gestapa¹⁵⁹.

Konečným usnesením kárného výboru pro generály byl brigádní generál Jaroslav Eminger zproštěn obvinění z důvodu, že:

ad a) nebyl usvědčen z takového jednání

¹⁵² https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Eminger

¹⁵³ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 172

¹⁵⁴ https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Eminger

¹⁵⁵ PEJČOCH, Ivo: Za Háchu i za Beneše. Ztráty příslušníků vládního vojska 1939 – 1945. Praha 2013, str. 180

¹⁵⁶ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Rozkaz k zavedení kárného řízení Čj. 58.219 dův. – IV/2. odděl. 1947

¹⁵⁷ <http://www.fronta.cz/fotogalerie/slava-a-pad-maginotovy-linie-a-verdunu>. Kniha vydaná v květnu 1941 v nakladatelství Orbis Liborem Vítězem, generálem vládního vojska pojednávající o tom, jak Němci na přelomu října a listopadu 1940 zorganizovali pro zahraniční novináře a pozorovatele exkurzi po dobyté francouzské Maginotově linii, včetně popisu pevností. Této podzimní výpravě se zúčastnil kromě autora i gen. Eminger

¹⁵⁸ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Konečné usnesení kárného výboru Km4/47/64

¹⁵⁹ tamtéž

ad b) tohoto jednání se nedopustil

ad c) tento poklesek mu nelze přičíst za vinu¹⁶⁰

Poté byla věc projednávána na základě odvolání u odvolacího kárného výboru MNO¹⁶¹. Tento po závěrečném projednání učinil nové konečné usnesení a to, že generál Eminger je vinen, že za okupace udržoval při různých příležitostech mimoslužební přátelské styky s Němci. Za mimoslužební styky byly považovány takové, které nesouvisely přímo s výkonem služby, přičemž nebylo rozhodující místo těchto styků.

K napsané předmluvě ke knize generála Vítěze o Maginotově linii se doznal, ale hájil se tím, že její obsah nepovažoval za závadný. Ovšem odvolací kárný výbor shledal, že obsah předmluvy je propagací německé nacistické armády, její síly a nepřemožitelnosti.

Dále byl vinen i za propuštění německých válečných zajatců a dalších Němců, čímž poškodil dobré jméno vojáka a byl potrestán odnětím vojenské hodnosti se ztrátou všech nároků na zaopatřovací platy pro sebe i své rodinné příslušníky. Odvolací kárný výbor neakceptoval obhajobu gen. Emingera, který svou vinu popíral¹⁶².

Naproti tomu byl zproštěn obvinění, že nevaroval svého podřízeného, kterému hrozilo zatčení německou státní policií, protože ani nevěděl, že se o takové nebezpečí jedná, a i kdyby to poznal, neměl technické možnosti, jak podřízeného varovat.

Brigádní generál Eminger po únoru roku 1948, kdy v Československu proběhl komunistický převrat, byl pro nové poměry v armádě zcela nevyhovující a byl postaven mimo službu. Zemřel 14. července 1964 v Praze¹⁶³.

6.1.2. generál František Marvan

Dalším z těch, kteří sloužili ve Vládním vojsku, a byli postaveni před kárný výbor, byl generál **František Marvan**, narozen 2. ledna 1886 v Opočně (okr. Nové Město nad Metují)¹⁶⁴. Do rakousko-uherské armády nastoupil v roce 1904 po absolvování kadetní školy. Po vzniku samostatné Československa pokračoval ve vojenské službě. Podílel

¹⁶⁰ tamtéž

¹⁶¹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 36, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru OK.36/48/20

¹⁶² tamtéž

¹⁶³ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 172

¹⁶⁴ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 403

se na vojenském obsazování Slovenska, pracoval na zpravodajském oddělení Hlavního štábu, působil jako vojenský atašé v Berlíně, sloužil na Zemském vojenském velitelství v Praze. Ve 30. letech velel pluku, brigádě i divizi. Do hodnosti brigádního generála byl povýšen v roce 1936.¹⁶⁵

Po vzniku vládního vojska byl zařazen jako I. zástupce generálního inspektora. Od léta do podzimu 1944 velel všem jednotkám vládního vojska zasazeným v Itálii. Po skončení 2. světové války byl v říjnu 1946 formálně opětovně zařazen do čs. armády, ale ihned následovalo odeslání na dovolenou s čekáním, na které setrval až do svého definitivního propuštění z armády v létě 1949¹⁶⁶.

Před kárný výbor byl postaven pro podezření, že:

a) „zastával funkci 1. zástupce generálního inspektora ve vládním vojsku, aniž byl k tomu určen vedoucími činiteli domácího, nebo zahraničního odboje;

b) se v roce 1939 jako kompetentní činitel nepostaral, aby neoprávněně zabrané kancelářské zařízení odvolacího kárného výboru bylo mu vráceno, ale naopak při s tím související intervenci zástupce odvolacího kárného výboru se dovolával německého velitele posádky, čímž využil práva proti stavu přivozenému okupanty;

c) jako velitel vládního vojska v Itálii nadměrně horlivě vyzýval písemně jednotky vládního vojska k boji proti partyzánům a dával za příklad ty jednotlivce, kteří zběhli od partyzánů, nebo ty, kteří se jim s úspěchem bránili se zbraní v ruce¹⁶⁷; že velitele rot činil zodpovědnými za eventuální přeběhnutí jejich podřízených k partyzánům a za toto zběhnutí vyhrožoval trestem smrti, nebo že italské partyzány nazýval bandity¹⁶⁸. Z těchto poklesků byl konečným usnesením kárného výboru pro generály uznán vinným, že poškodil dobré jméno vojska a byl *potrestán odnětím vojenské hodnosti a přiznáním menších zaopatřovacích platů o 10%*¹⁶⁹.

Proti tomuto usnesení podal generál František Marvan odvolání pro výrok o vině¹⁷⁰, že poškození dobrého jména vojska bylo shledáno v tom, že zastával funkci 1. zástupce

¹⁶⁵ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938. Praha 2006, str. 402

¹⁶⁶ PEJČOCH, Ivo: Za Háchu i za Beneše. Ztráty příslušníků vládního vojska 1939 – 1945. Praha 2013, str. 184

¹⁶⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 2/48/34

¹⁶⁸ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru OK.162/48/1a

¹⁶⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení kárného výboru Km 2/48/34

¹⁷⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Příloha konečného usnesení kárného výboru č. 2 k čj. 2/48/34

generálního inspektora vládního vojska, aniž byl k tomu určen vedoucími činiteli domácího nebo zahraničního odboje. Hájil se tím, že při vstupu nevěděl o této podmínce, nevěděl o existenci domácího nebo zahraničního odboje, ani o tom, že bude ve vládním vojsku zastávat významné postavení. Odvolával se na to, že svůj vstup do vládního vojska nemohl pokládat za závadný, když podle zařazovací listiny, byly uvedeny i významné osobnosti I. zahraničního odboje. Domníval se, že toto vojsko bude mít nějaký vlastenecký úkol v budoucím průběhu událostí¹⁷¹.

Podklad ke kárnému stíhání tohoto opomenutí byl dán zákonem č. 72/46 Sb., ze dne 6. března 1946 *o úpravě některých právních poměrů důstojníků a rotmistrů z povolání a o převzetí některých osob do československé branné moci*. Ten stanovil, že proti těm, kteří nebudou povoláni do činné služby nebo v ní ponechání, bude zavedeno řízení před kárnými výbory¹⁷². Důvody, pro které nebylo možné povolat k výkonu do činné služby, byly např. tyto: přihlášení se k německé nebo maďarské národnosti při sčítání lidu od roku 1929, členství v národních skupinách nebo útvarech či politických stranách sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti, žádost o udělení německého nebo maďarského státního občanství, nebo ten kdo v době nesvobody zastával vedoucí funkci ve veřejných službách nebo ve vládním vojsku, pokud tuto funkci nezastával se souhlasem vedoucích činitelů domácího nebo zahraničního odboje¹⁷³.

Toto ustanovení zřejmě vycházelo ze známé zkušenosti doby protektorátu, že služba českých lidí na exponovaných místech jakéhokoliv protektorátního zřízení, se nemohla obejít bez tzv. službičkování Němcům a práce v jejich prospěch. Rovněž toto ustanovení vycházelo z přesvědčení, že osoby, které taková místa zastávaly, si musely být vědomy již za protektorátu, že vykonáváním takové funkce se dopouštějí jednání proti zájmu národa, čili že se provinují. Muselo jím být již tehdy zřejmé, že po skončení doby nesvobody budou hnáni k zodpovědnosti¹⁷⁴.

¹⁷¹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení kárného výboru Ok.162/48/1a

¹⁷² Zákon č. 72/1946, § 6, odst. 1, *Proti těm, kteří nebudou povoláni do činné služby nebo v ní ponechání z důvodů uvedených v § 12, č. 1, 2, 4 až 12, budiž zavedeno řízení před kárnými výbory podle zákona č. 154/1923 Sb. ve znění novelizovaném (vyhláška ministra národní obrany č. 65/1935 Sb.).*

¹⁷³ Zákon č. 72/1946, § 12, odst. 4, *kdo v době nesvobody zastával vedoucí funkci ve veřejných službách nebo ve vládním vojsku, pokud tuto funkci nezastával se souhlasem vedoucích činitelů domácího nebo zahraničního odboje. Ustanovení tohoto bodu se nevztahuje na funkce zastávané v armádě t. zv. Slovenského státu do 29. srpna 1944;*

¹⁷⁴ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení kárného výboru Km2/48/34

Kárný výbor tedy došel k závěru, že obhajoba není dostatečná na to, aby ho viny zbavila, protože neprokazuje, že by v průběhu služby nevěděl, pro jaký zájem slouží. Poklesek nebyl tedy omezen pouze na dobu a podmínky vstupu, ale na celou dobu setrvání ve službách vládního vojska. Obviněný namítal, že z vládního vojska mohl vystoupit pouze v důsledku superarbitrace¹⁷⁵, ale kárný výbor došel k přesvědčení, že toto řízení mohl vyvolat¹⁷⁶.

Obvinění, že v Itálii nadměrně horlivě písemně vyzýval jednotky vládního vojska k boji proti partyzánům, bylo prokázáno úředními dokumenty – rozkazy, které byly podepsané gen. Marvanem a byly vydány ve funkci generálního inspektora vládního vojska v Itálii. Obviněný se hájil tím, že rozkazy, které prokazovaly jeho vinu, nevznikly z jeho iniciativy, ale z činnosti německé styčné skupiny, která byla k jeho velitelství přidělena, a jemu byly vnuceny. Rovněž tuto obhajobu kárný výbor neuznal, zejména proto, že obviněný nic proti tomuto nátlaku nepodnikl. Nepostaral se ani o to, aby bylo všem zřejmé, že tyto rozkazy nevznikaly z jeho iniciativy, čím by vyvrátil mínění podřízených o tom, že je jejich autorem.

Proto došel kárný výbor k přesvědčení, že tato provinění nemohou mít pro generála za následek nic jiného, než trest odnětí hodnosti. Obvinění, že se nepostaral, aby bylo vráceno neoprávněně zabrané kancelářské zařízení, byl zproštěn. Proti výroku o vině se generál Marvan odvolal¹⁷⁷ k odvolacímu kárnému výboru. Tento na jednání, konaném dne 13. dubna 1949, projednal odvolání a vydal nové konečné usnesení.

Generál František Marvan byl uznán vinným, že jako velitel vládního vojska v Itálii nadměrně horlivě vyzýval písemně jednotky vládního vojska k boji proti partyzánům, velitele rot činil zodpovědnými za eventuální přeběhnutí jejich podřízených k partyzánům a vyhrožoval jim za toto zběhnutí trestem smrti a v rozkazech nevhodně směšoval pojem partyzánů a banditů, čímž v očích podřízených mohl snížit význam osvobozeneckých partyzánských bojů. Tím poškodil dobré jméno vojska a byl potrestán *odnětím vojenské hodnosti s přiznáním menších zaopatřovacích platů o 5 %*¹⁷⁸. Obvinění, které se týkalo zastávané funkce 1. zástupce generálního inspektora ve vládním vojsku, aniž by byl k tomu

¹⁷⁵ Přezkumné řízení k zjištění schopnosti nebo neschopnosti vykonávat vojenskou službu

¹⁷⁶ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42. Konečné usnesení OK.162/48/1a

¹⁷⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení kárného výboru Km 2/48/34, příloha: 2

¹⁷⁸ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru OK.162/48/27

určen vedoucími činiteli byl zproštěn, rovněž tak i obvinění, že se nepostaral o vrácení neoprávněně zabraného kancelářského zařízení¹⁷⁹.

Generál František Marvan byl tedy v roce 1949 degradován a dne 15. prosince 1971 zemřel ve věku 85 let v Praze¹⁸⁰.

6.1.3. generál Karel Procházka

Posledním z vybraných generálů, kteří patřili do této skupiny, je brigádní generál **Karel Procházka**, narozený 28. května 1890 v Sarajevu (Rakousko-Uhersko, dnes Bosna a Hercegovina¹⁸¹). Nejprve sloužil u pěchoty, ale v roce 1916 byl přeřazen k letectvu. Zastával různé technické a velitelské funkce, v roce 1923 absolvoval pilotní výcvik. Velitel letecké brigády od konce roku 1934. Brigádní generál od roku 1937. Po vytvoření vládního vojska se stal velitelem Inspektorátu II v Hradci Králové a velel také jednotkám nasazeným v Itálii. Po likvidaci vládního vojska byl dán na nucenou dovolenou¹⁸².

„Rozkazem k zavedení řízení před kárným výborem“¹⁸³ bylo proti němu kárné řízení zavedeno pro podezření, že v době nesvobody v Hradci Králové:

- „zastával vedoucí funkci velitele Inspektorátu II ve vládním vojsku a tuto funkci nezastával se souhlasem vedoucích činitelů domácího nebo zahraničního odboje;
- vydával posádkové rozkazy v duchu nacistické ideologie a v projevech konaných při přehlídkách v den narozenin Adolfa Hitlera zdůrazňoval jeho genialitu;
- vydal posádkový rozkaz pro vládní vojsko o zdravení příslušníků formací SA¹⁸⁴, ač tento pozdrav nebyl z německé strany vyžadován;
- choval se s přehnanou horlivostí k nejnižším hodnostem okupační armády;
- žádal o udělení bulharské a maďarské pamětní medaile z 1. světové války;
- daroval na německou sbírku „Zimní pomoc 1942“ svojí úplnou vojenskou leteckou výzbroj;

¹⁷⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 42, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru OK.162/48/27

¹⁸⁰ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 403

¹⁸¹ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 488

¹⁸² PEJČOCH, Ivo: Za Háchu i za Beneše. Ztráty příslušníků vládního vojska 1939 – 1945. Praha 2013, str. 190-191

¹⁸³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Rozkaz k zavedení řízení před kárným výborem Čj. 84.476 Dův. – IV/2. odděl. 1947

¹⁸⁴ Sturmabteilung (SA), (v překladu úderné či útočné oddíly) byla paramilitární organizace založená na počátku 20. let 20. století v Německu, která přináležela k nacistické straně (NSDAP). Lidově se jim také říkalo „hnědé košile“ podle typických uniforem

- navštěvoval komisařského správce velkostatku Němce Fritze a udržoval s ním přátelské styky;
- měl účast při organizování prvního podniku okrskové skupiny Českého svazu pro spolupráci s Němci¹⁸⁵.

Kárný výbor pro generály uznal v konečném usnesení¹⁸⁶ generála Procházku vinným z těchto poklesků a za poškození dobrého jména vojska jej potrestal odnětím vojenské hodnosti s trvalým snížením zaopatřovacích platů o 20 %.

Z obvinění, že v Itálii:

- „nařizoval, že vládní vojsko musí provádět zneškodňování parašutistů stejně tak energicky a bez průtahů, jak to činí německá branná moc;
- při přehlídce 7. praporu v Miláně udělil veřejnou pochvalu 15 mužům, kteří unikli z partyzánského zajetí;
- učinil všemožná opatření, využívaje všech svých vojenských zkušeností a vědomostí, aby v úseku jemu svěřeném zabránil partyzánským akcím, případně jim mohl úspěšně čelit“¹⁸⁷, byl zproštěn.

Proti tomuto usnesení podal obviněný generál Procházka odvolání k odvolacímu kárnému výboru a to jak o vině, tak i trestu. Jeho obvinění bylo proto znovu projednáno dne 22. května 1950 a odvolacím kárným výborem bylo vydáno nové konečné usnesení¹⁸⁸.

Za poklesky, že zastával vedoucí funkci ve vládním vojsku a neměl souhlas vedoucích činitelů; vydal dva rozkazy v duchu nacistické ideologie; vydal posádkový rozkaz o zdravení příslušníků zbraní SS a organizace SA, ač tento pozdrav nebyl na něm úředně vyžadován; za to, že žádal o udělení bulharské a maďarské pamětní medaile z 1. světové války; že daroval na německou sbírku „Zimní pomoc 1942“¹⁸⁹ část svojí letecké vojenské výzbroje a za to, že příslušníkům vládního vojska v Hradci Králové doporučil návštěvu prvního podniku okrskové skupiny Českého svazu pro spolupráci s Němci¹⁹⁰.

¹⁸⁵ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Konečné usnesení Km 3/47/80a

¹⁸⁶ tamtéž

¹⁸⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Konečné usnesení kárného výboru Km 3/47/4

¹⁸⁸ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Konečné usnesení OK 72/49/15

¹⁸⁹ http://www.rozhlas.cz/archiv/rozhlasovyrok/_zprava/sbirka-pro-wehrmacht-1942--1166339 - Sbírkou zimních potřeb, která byla zahájena z podnětu prezidenta Emila Háchy pro německou brannou moc (německá vojska), která se v té době pokoušela na východní frontě v arktické zimě dobít Moskvu.

¹⁹⁰ http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Slovník38_45.pdf - oficiální aktivistická organizace. ČSSN byl na rozdíl od mnoha živelných organizací českých fašistů namířených proti protektorátní vládě oficiální strukturou iniciovanou státním prezidentem E. Háchou a jeho okolím.

- byl odvolacím kárným výborem uznán vinným, že poškodil dobré jméno vojka a byl potrestán ještě přísněji a to, odnětím vojenské hodnosti se ztrátou všech nároků na zaopatřovací platy pro něho i jeho příslušníky¹⁹¹.

Obhajoba gen. Procházky se zakládala na tom, že předmětné rozkazy nekoncepoval sám, ale činili tak důstojníci jeho štábu a rozkazy, které byly vydávány a obsahovaly články v duchu nacistické ideologie, byly vždy jen obměnami rozkazů generálního inspektorátu. Rovněž tak projevy pro slavnostní příležitosti, které dostávali všichni posádkoví velitelé vládního vojska, byly vždy vypracované a rozmnožené ve stejném znění jako ty od generálního inspektorátu. Stejně tak bylo nařízeno, jak mají být v posádkách provedeny přehlídky.

K žádosti o udělení bulharské a maďarské medaile z 1. světové války uvedl, že si ji nevyžádal z vlastního rozhodnutí, ale na základě služebního vybídnutí generálního inspektora vládního vojska, kterému byl nucen vyhovět, aby předešel postihům proti vládnímu vojsku ze strany Němců, ale i z obavy, aby kladený odpor nevyvolal zákaz nosit československá vyznamenání, které bylo tehdy ještě dovoleno nosit a na kterém mu velmi záleželo. Ke sbírce „Zimní pomoc 1942“, uvedl, že krátce před ní byl nucen na výzvu v novinách hlásit německým vojenským úřadům všechny výstrojní součástky z majetku československé vojenské správy, které mu byly předány do vlastnictví výnosem MNO a který byl Němcům přístupný. Nahlášení vojenských součástí se tedy nemohl vyhnout, ani je zničit. Měl doma mnoho věcí, které byly v té době závadné (obraz prezidenta, stejnokroj, fotografie atd.) a jakákoliv prohlídka gestapem by skončila pro něj i celou jeho rodinu tragicky. Proto se rozhodl, že odevzdá něco méně hodnotného, aby si tím zachránil věci hodnotnější. Rozhodl se proto pro kombinézu, která byla z části prolezlá moly. Po vyhlášení sbírky jeho manželka věci z obavy před domovní prohlídkou odnesla a přidala k tomu staré kožešínové rukavice a pár velmi chatrných ponožek¹⁹². Fakt, že se

Podle jeho iniciátora, politického referenta dr. Háchy doc. J. Klimenta tím mělo být zabráněno nekontrolovatelnému zakládání spolků, kterým by si monopolizovaly tento kontakt (např. Fr. Zelenka se pokusil o vytvoření Česko-německé společnosti, jež byla zemským úřadem v Praze v létě 1939 zakázána; její přípravný výbor pak živořil na periférii mezi různými fašistickými a aktivistickými skupinami a vytvořil s Národní arijskou kulturní jednotou, Fašistickými gardami a dalšími skupinkami Národní akční komitét). ČSSN byl vzat na vědomí výměrem ministerstva vnitř z 1. 8. 1939, zároveň jím byly schváleny stanovy. Ty však v podstatě nikdy nevstoupily en bloc v platnost, protože vedení spolku ustrnulo na bázi přípravného výboru zřízeného během ustavující schůze ČSSN.

¹⁹¹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Konečné usnesení OK 72/49/15

¹⁹² VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Zápis o výslechu obviněného Km 3/47/3

nejednalo o úplnou leteckou výstroj, byl ochoten prokázat tím, že by ve svém bytě předložil důstojníkovi, který by byl k tomu účelu vyslán, kompletní leteckou výstroj.

K otázce zda doporučil návštěvu prvního podniku okrskové skupiny Českého svazu pro spolupráci s Němci uvedl, že sám nikdy nebyl členem tohoto svazu a nikdy se žádné schůze nezúčastnil, ale že se na něj jednou jako na velitele posádky obrátil zástupce policejního ředitele v Hradci Králové, který byl sám jakýmsi nuceným funkcionářem Svazu se žádostí, že Svaz pořádá nějaký koncert, který se měl uskutečnit v den jeho návštěvy a že bylo významnými českými osobnostmi zakoupeno tak málo vstupenek, že by byla koncertní síň poloprázdná a toto by vedlo k odvetným opatřením ze strany Němců. Prosil gen. Procházku o to, aby byl podobně jako od vládní policie a četnictva vyslán bezplatně a dobrovolně určitý počet příslušníků vládního vojska k zaplnění místa. Ač byly podobné žádosti zásadně zamítány, této žádosti bylo výjimečně vyhověno¹⁹³.

Obhajoba gen. Procházky nebyla akceptována a odvolací kárný výbor se při svém hodnocení přitěžujících okolností řídil úvahou, že obviněný sice byl potvrzen v roce 1939 do vládního vojska gen. Eliášem, ale po jeho popravě zůstal v přízni Němců. Tím se svým chováním a činností s gen. Eliášem kompromitoval.

Spolupráce s Němci v době okupace v jakékoli formě byla zradou a zločinem. Služební povinností důstojníka bylo bojovat a nikoliv spolupracovat s Němci. Zastávat místo ve službách okupantů bylo možné jen jako krytí pro odbojovou činnost, ale tuto činnost gen. Procházka nevyvíjel. Proto se jednalo o okolnosti zvláště přitěžující a byl udělen trest mnohem přísnější¹⁹⁴.

Naproti tomu byl zproštěn všech obvinění, kterých se měl dopustit jako velitel vládního vojska v Itálii¹⁹⁵.

Generál Karel Procházka byl v červnu roku 1950 degradován¹⁹⁶. Datum a místo jeho úmrtí nejsou známy.¹⁹⁷

¹⁹³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Zápis o výsledku obviněného 3/47/3

¹⁹⁴ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 46, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Ok 72/49/15

¹⁹⁵ tamtéž

¹⁹⁶ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 488

¹⁹⁷ [http://forum.valka.cz/topic/view/60266/Prochazka Karel](http://forum.valka.cz/topic/view/60266/Prochazka%20Karel)

6.2. Kárné řízení s odnětím hodnosti za kolaboraci nebo kvůli žádosti o odměnu za rakousko-uherská vyznamenání z doby 1. světové války

Druhou skupinu kázeňských provinění tvoří ti generálové, kteří byli obviněni z kolaborantství a to v jakékoliv formě. Za kolaboraci bylo považováno např. členství v Českém svazu válečníků, nebo podání žádosti o přiznání žoldu vysloužilců za bojovou účast v 1. světové válce v letech 1914 – 1918 v řadách bývalé rakousko-uherské branné moci, tedy na straně našich nepřátel.

Český svaz válečníků (ČSV)¹⁹⁸ byla aktivistická organizace představující pokus o sjednocení válečných vysloužilců, především vojáků první světové války s vyloučením legionářů. ČSV se částečně vymykal z typologie ostatních fašistických skupin – ty byly buď nepovolenými bojůvkami či stolními společnostmi, nebo naopak protektorátními úřady pěstovanými institucemi (Kuratorium). Jednalo se o povolený spolek, který vyvíjel určitou aktivitu až do konce protektorátu. Záměr sjednotit válečné veterány byl spojen se snahou zmocnit se majetku bývalých vojenských spolků a sdružení; prvek ideový s prvkem pekuniárním¹⁹⁹ v českém fašismu a tedy i v této organizaci vždy splýval²⁰⁰.

Jako prvního z nich, bych uvedla generála Aloise Podhajského.

6.2.1. armádní generál Alois PODHAJSKÝ

Alois Podhajský se narodil 18. února 1864 v Blatné (okr. Strakonice) a byl rakousko-uherský polní podmaršálek a později československý armádní generál²⁰¹. Za první světové války bojoval na srbské, ruské a italské frontě, po válce složil přísahu nově vzniklé Československé republice. V jejích službách pak bojoval proti maďarským bolševikům a potlačil oslavanské povstání²⁰², přesto byl jako bývalý „rakušák“ vystaven nejrůznějším útokům a tiskovým kampaním. Těžce nesl zejména nedůvěru ze strany

¹⁹⁸ http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Slovník38_45.pdf, str. 213

¹⁹⁹ <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/pekuniarni> – význam slova: peněžní, finanční, vyjádřený v penězích

²⁰⁰ http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Slovník38_45.pdf, str. 213

²⁰¹ FUČÍK, Josef: Generál Podhajský. Praha – Litomyšl 2009, str. 333

²⁰² Toto povstání trvalo několik prosincových dní (10. 12. 1920 - 23. 12. 1920). Organizováno bylo levicí sociální demokracie (formujícími se komunisty) a bylo vlastně reakcí na chopení se moci komunistů v Rusku. Závažným na tomto povstání bylo vyhlášení stanného práva v moravských Oslavanech, avšak nakonec bylo toto právo zrušeno 23. 12. 1920 a celé povstání bylo uklidněno.

prezidenta Masaryka a ministra Beneše²⁰³. Od prosince 1918 do roku 1927 byl zemským vojenským velitelem pro Moravu a Slezsko. V letech 1927 – 1933 pak generálním inspektorem československé branné moci.

Proti Aloisovi Podhajskému bylo rozkazem zavedeno řízení před kárným výborem a byl stíhán pro podezření, že v době okupace předložil žádost o přiznání žoldu vysloužilců za bojovou účast ve světové válce v letech 1914 – 1918 v řadách bývalé rakousko-uherské branné moci, tedy na straně nepřátel²⁰⁴. Tím poškodil dobré jméno vojska a dopustil se porušení stavovských povinností a usnesením kárného výboru MNO byl *potrestán odnětím vojenské hodnosti a trvalým snížením zaopatřovacích platů o 2%*²⁰⁵.

Proti tomuto konečnému usnesení podal generál Podhajský prostřednictvím svého advokáta odvolání v celém rozsahu, tedy jak k výroku o vině, tak i trestu²⁰⁶. Odvolával se především na to, že kárný výbor první stolice se při své úvaze omezil na závěry čerpané z textu vládního nařízení č. 307/1941 Sb., ze dne 9. července 1941, *o poskytování čestného žoldu, čestné odměny a žoldu vysloužilců příslušníkům bývalé rakousko-uherské branné moci*. Domníval se, že bylo nutno přihlédnout k výsledkům řízení a zkoumat je v jejich vzájemné souvislosti a úplnosti. Mělo být přihlédnuto zejména k textu žádosti, který byl bez jakéhokoliv zdůrazňování zásluh nebo širšího odůvodnění a jmenovitě, že v žádosti nebyla zmínka o politické zachovalosti, byla psána česky, ač bylo známo, že německý jazyk velmi dobře ovládal a nebyla podána na základě autentického textu, ale na základě podmínek vypsanych z denního tisku, jako byla účast v 1. světové válce a věková hranice stanovená vládním nařízením²⁰⁷. Publikace vládního nařízení, podepsaného tzv. protektorátní vládou, zejména tehdejším předsedou vlády generálem Eliášem v něm vzbudila dojem, že neslouží k propagaci okupantů. Vyplácení odměny považoval za všeobecný sociální přídavek²⁰⁸.

Rovněž názor, že porušil povinnou věrnost československé myšlenky a poškodil dobré jméno československého vojska tím, že jeho žádost byla známá nejen protektorátním, ale i říšským úřadům se snažil vyvrátit tím, že žádosti se podávaly

²⁰³ FUČÍK, Josef: Osmadvacátníci – Spor o českého vojáka Velké války 1914 – 1918. Praha 2006, str. 402–403

²⁰⁴ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1, Rozkaz k zavedení řízení Km 1/45/1

²⁰⁵ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1, Konečné usnesení Km 1/45/24

²⁰⁶ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1, Odvolání OK 9/46/1b

²⁰⁷ §2 citované právní normy stanovoval, že účastníci bosenského okupačního polního tažení (1878) nebo potlačení jihodalmatského povstání (1882), jakož i účastníci světové války z let 1914 – 1918 v řadách bývalé rakousko-uherské branné moci obdrží žold vysloužilců 100 korun měsíčně, počínaje dnem 1. srpna 1939, dovršil-li 70. rok svého věku a měl-li přímou účast na boji.

²⁰⁸ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1. Písemné vyjádření Aloise Podhajského KM 1/45-5

jedinému oddělení Ministerstva vnitra, respektive jedinému referentu protektora a statisticky nebyly zpracovávány. Tudíž okruh osob, které o žádostech věděly, byl úzce vymezen a nemohlo tedy dojít k poškození dobrého jména vojska, protože žádosti nebyly přístupné pro širší a nekontrolovatelný okruh osob (veřejnost), proto mohlo dojít nanejvýš k ohrožení stavovské cti. Také fakt, že žádost podal ve věku 76 let a v době, kdy byl stranou veškerého politického života a žil téměř samotářsky v kruhu své rodiny i jeho nepříznivý zdravotní stav měl vysvětlit, že nejen v době své služby v rakousko-uherské armádě za 1. světové války, ale i v dobách pozdějších projevoval české stanovisko. Stejně i skutečnost, že při mobilizaci v roce 1938, kdy už mu bylo 74 let, a byl pátý rok ve výslužbě, přihlásil se k aktivní vojenské službě a tím vyslovil negativní stanovisko k nacismu²⁰⁹. Touto obhajobou žádal, aby bylo vysloveno zproštění, nebo zmírnění trestu odnětí hodnosti.

Odvolací kárný výbor přezkoušel napadené konečné usnesení nejen v částech napadených odvoláním, ale z úřední povinnosti také v celém jeho obsahu. Na svém projednání dne 16. července 1946 v nepřítomnosti obviněného, ale za účasti jeho obhájce se ve svém konečném usnesení ztotožnil s konečným usnesením kárného výboru I. stolice a vyslovil zcela souhlas ve všech jeho výrocích, přičemž výrok o trestu ještě doplnil výrokem, že se mu *odnímají vyznamenání a čestné odznaky, pokud mu byly propůjčeny naším státem a zakazuje se mu nošení cizozemských vyznamenání a čestných odznaků na území Československého státu*²¹⁰.

Ve svém zdůvodnění se odvolací kárný výbor opíral především o skutečnost, že vládním nařízením se vlastně obnovovaly čestné žoldy a čestné odměny za určitá rakousko-uherská vyznamenání, které byly po roce 1918 československými zákony zrušeny. Pokud byl žold vysloužilců zaváděn v takovéto spojitosti, mohl obviněný pochopit podstatu a tendenci tohoto žoldu a nemohl ho tudíž považovat za všeobecný sociální přídavek. Ani okolnost, že vládní nařízení podepsal generál Eliáš, nebyla odvolacím kárným výborem vzata v úvahu. V době, kdy byla dva měsíce nastolena hrůzovláda Heydricha a po popravách řady československých generálů a důstojníků již bylo zřejmé, že česká protektorátní vláda nemůže dělat nic jiného, než provádět nařízení a pokyny okupantů²¹¹. Nikdo si tedy nemohl myslet, že skutečná česká vláda by mohla mít

²⁰⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 1/45

²¹⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. OK 9/46/13

²¹¹ tamtéž

zájem na tom, aby českými penězi odměňovala kohokoliv za služby prokázané nikoliv jí a českému národu, ale bývalému Rakousko-Uhersku²¹².

I proti tomuto usnesení podal Alois Podhajský stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu, ale ten jménem republiky konečné usnesení odvolacího kárného výboru potvrdil a stížnost zamítl²¹³. Správní soud uvážil, že žalovaný úřad vycházel podle obsahu z právního názoru, že podání žádosti o přiznání žoldu vysloužilců za bojovou účast ve světové válce 1914 – 1918 v řadách našich nepřátel bylo zřetelem na zákonné předpoklady jeho přiznání pro československého občana nepřijatelné a neslučitelné s národní hrdostí. Proto, pokud tak jednal generál, byl tento jeho skutek sám o sobě způsobilý poškodit dobré jméno československého vojska²¹⁴.

Degradovaný a vyznamenání zbavený Alois Podhajský zemřel 24. prosince 1946 v Praze²¹⁵ a pochován je na pražských Malvazinkách²¹⁶.

Druhým generálem patřícím do skupiny, která požádala o žold vysloužilců, byl Josef Kružík.

6.2.2. generál Josef KRUŽÍK

Josef Kružík se narodil 26. ledna 1874 v Brtnici (okres Jihlava)²¹⁷. Příslušník rakousko-uherské armády od roku 1897, zařazen u pevnostního a těžkého dělostřelectva coby velitel čety, roty a oddílu. V československé armádě opět sloužil u dělostřelectva jako velitel oddílu, pluku a od roku 1925 brigády. Na brigádního generála byl povýšen v červenci 1929. Do výslužby odešel v lednu 1933²¹⁸.

Ministr národní obrany nařídil svým rozkazem²¹⁹ zavedení kárného řízení proti jmenovanému u kárného výboru MNO pro podezření, že *v době okupace předložil žádost o přiznání žoldu vysloužilců za bojovou účast ve světové válce v letech 1914 – 1918*

²¹² VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. OK 9/46/13

²¹³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 1, Zamítnutí stížnosti Nejvyšším správním soudem 649/46/3

²¹⁴ tamtéž

²¹⁵ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 476

²¹⁶ [http://www.quickwiki.com/cs/Alois_Podhajsk%C3%BD_\(gener%C3%A1l\)](http://www.quickwiki.com/cs/Alois_Podhajsk%C3%BD_(gener%C3%A1l))

²¹⁷ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 347

²¹⁸ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938. Praha 2006, str. 351

²¹⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Rozkaz ministra obrany čj. 54/dův. odděl. ze dne 7. 9. 1945

v řadách bývalé rakousko-uherské branné moci, tedy na straně našich nepřátel²²⁰. Žádost podal česky prostřednictvím Českého svazu válečníků na tiskopise zaslaném tímto svazem.

Kárný výbor vyšetřováním a provedeným závěrečným projednáním zjistil, že v době německé okupace, v měsíci srpnu 1941 a podruhé v říjnu 1942, tedy v době, kdy se již řadu měsíců okupace projevovala jako ničení české samosprávy, politické perzekuce, vyvlastňování českého majetku, germanizace a hospodářské loupění v zemi, bylo ve Sbírce zákonů a nařízení v tzv. protektorátu vyhlášeno nařízení vlády o poskytování čestného žoldu za některá rakousko-uherská vyznamenání, která byla za Československé republiky zrušena a žoldu vysloužilců příslušníkům bývalé rakousko-uherské branné moci. Při splnění stanovených podmínek bylo možné žádosti vyhovět pouze tehdy, nebudou-li po provedeném šetření proti žadateli námitky a budou z politického hlediska shledáni jako způsobilí²²¹.

V době vydání tohoto nařízení již bylo známo, že protektorátní vláda je pouhým nástrojem Němců a jejich politiky, všechna její nařízení jsou jimi diktována, nebo jsou podnětem k vydávaným nařízením. Proto český inteligent a generál k tomu, nemohl a ani nesměl v tomto vládním nařízení vidět zákon, který by musel uposlechnout.

Z těchto důvodů byl konečným usnesením kárného výboru MNO uznán vinným, že poškodil dobré jméno vojska a dopustil se porušení stavovské povinnosti a *byl potrestán odnětím vojenské hodnosti a trvalým snížením zaopatřovacích platů o 2%*²²².

Proti nálezu kárného výboru ze dne 12. dubna 1946 podal Josef Kružík v otevřené lhůtě odvolání²²³, proti trestu odnětí vojenské hodnosti s trvalým snížením platů, který mu byl uložen za to, že předložil žádost na zavedeném formuláři Svazu českých válečníků o přiznání žoldu vysloužilců. Ve své obhajobu uvádí, že když sloužil v rakousko-uherském branném vojsku, tak se nikdy politikou nezabýval, protože ani nesměl, a když vstoupil po rozpadu rakousko-uherské monarchie do svazku československé armády, neměl o politické otázky vůbec zájem, tudíž byl v politickém směru úplným laikem, který má za to, že každé ustanovení a nařízení uveřejněné formou zákona má svůj účel a smysl. Hájl se i tím, že nikdy nebyl politickým důstojníkem, aby politicky uvažoval a považoval

²²⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 14/45/17

²²¹ tamtéž

²²² VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. OK 10/46/1a

²²³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Odvolání proti rozhodnutí kárného výboru Čj. OK 10/46/1b

za dovolené a přípustné o příspěvek požádat. Žádost podával na formuláři, který mu k vyplnění zaslal ČSV a nebyly v ní uvedeny žádné podmínky, za kterých může být žold přiznán, kromě věku 70 let a účast na bojích v 1. světové válce. Žold, o který požádal, nepoužil pro sebe, ale věnoval ho na dobročinné účely²²⁴.

K výtce, že bojoval ve světové válce v letech 1914 – 1918 v řadách bývalé rakousko-uherské branné moci, tedy na straně našich nepřátel sdělil, že nelze přehlížet, že v jeho mladých letech a za zcela jiných poměrů, tehdy ve vládnoucí rakousko-uherské monarchii vstoupil původně jako jednorozční dobrovolník do rakousko-uherské armády, čímž se stal důstojníkem, který složil přísahu, tedy přísahu vojáka, která byla pro něj celým svým obsahem čestným závazkem a nemohl si až do zhroutení rakousko-uherské monarchie v říjnu 1918 uvědomit, že slouží na straně našich nepřátel. V letech první světové války si neuvědomil, že německá spojenecká armáda patří do skupiny našich nepřátel, když za této války nebyla politická a nebylo tedy možné tehdejší složení za této války porovnávat s válečným německým nástrojem za druhé světové války²²⁵.

Jako Čech za doby své služby v rakousko-uherské armádě odebíral české noviny, za což mu redakce jako dlouholetému odběrateli poslala děkovný diplom a vázanou knihu, rovněž podporoval české školství ve svém rodném místě např. tím, že do fyzikálního kabinetu dodal různé preparované exempláře (žraloka, chobotnice atd.) a za tuto podporu obdržel pochvalné uznání od okresní školní rady v Jihlavě²²⁶.

Ke svému vstupu do ČSV uvedl, že měl za to, že se jedná o organizaci bývalých vojáků, starých Čechů z rakousko-uherské armády, kteří prodělali 1. světovou válku a že se jedná o svaz nepolitický, podpůrný a který má udržovat a pěstovat mezi starými vojáky kamarádství. Přiznal, že udělal vstupem do Svazu chybu, a když vyšly najevo různé machinace jeho ústředí, styděl se za to. Tvrdil, že se stal nevědomky obětí korporace, na kterou padá černý stín ostudy a hanby a cítil se oklamán²²⁷. Dále tvrdil, že se velmi brzo přestal zajímat o všechno dění kolem sebe z důvodu těžké nemoci jeho manželky a pak i její smrti²²⁸.

Odvoláním se zabýval odvolací kárný výbor u MNO na svém jednání dne 23. července 1946 a po závěrečném projednání uznal a vyslovil souhlas s konečným

²²⁴ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Odvolání proti rozhodnutí kárného výboru Čj. OK 10/46/1b

²²⁵ tamtéž

²²⁶ tamtéž

²²⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 14/45/17

²²⁸ tamtéž

usnesením kárného výboru I. stolice ve výroku o vině. Naproti tomu odvolání obviněného do trestu vyhověl a vyslovil nový výrok, že *obviněný brigádní generál v. v. Josef Kružík se trestá písemnou výstrahou a trvalým snížením zaopatřovacích platů o 25 %*²²⁹.

Nařknuté konečné usnesení bylo přezkoumáno nejen v částech námitkami napadených, ale v celém jeho rozsahu. Podle výsledků vyšetřování, které nebylo třeba doplňovat, po opětovném slyšení obviněného došel k výše uvedenému rozhodnutí a to: Pokud jde o vinu, shledal odvolací kárný výbor, že všechny uvedené důvody jsou ve shodě s výsledky vyšetřování a proto se s nimi ztotožnil²³⁰;

Při výměře trestu vzal v úvahu, že k poškození dobrého jména československého vojska, které obviněný podáním žádosti o žold vysloužilců bezesporu způsobil, bylo proviněním velmi těžkým, neboť se dotklo dobrého jména čs. vojska v nejdůležitější a nejcitlivější stránce a to, v nezadatelné povinné věrnosti, spolehlivosti a oddanosti k ČSR. Tento poklesek u důstojníka odpovídá jedině trestu odnětí vojenské hodnosti. Podle přesvědčení odvolacího kárného výboru však vina obviněného spočívala nikoliv v úmyslném a vědomém smýšlení, ale v hrubém opomenutí zjistit si podstatu a účel žoldu vysloužilců a podmínky pro jeho přiznání²³¹.

Při posuzování viny a míry trestnosti shledal odvolací kárný výbor okolnosti přitěžující, jako jsou – vysoká hodnost, která ho zavazovala, aby se informoval o podmínkách pro přiznávání žoldu, členství v ČSV a to, že se poklesku dopustil v době nejvyšší tísně státu. Naproti tomu byly shledány i okolnosti polehčující – zachovalost státu, otevřené přiznání, svedení k podání žádosti výzvou z ČSV, že přijatý žold podle věrohodného tvrzení dal být opožděně na dobročinné účely, úřední zprávy o jeho kladném chování za okupace, že za okupace zůstal členem „Podpůrného svazu bývalých českých důstojníků; za povstání v květnu 1945 projevil statečnou rozhodnost, kterou zachránil život několika českým lidem a že v době, do které spadalo jeho trestné jednání, žil v rozrušení nemocí a úmrtím své ženy²³².

Z těchto důvodů shledal OKV, že polehčující okolnosti svou vnitřní hodnotou vyvažují závažnost okolností přitěžujících, dokonce je převyšují. Proto se jeho trest, odnětí vojenské hodnosti vyslovený kárným výborem I. stolice zdál příliš přísným. Proto udělil trest přiměřený a k ochraně dobrého jména čs. vojska postačující a to – *písemnou výstrahu*

²²⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení kárného výboru OK 10/46/1a

²³⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru OK 10/46/7

²³¹ tamtéž

²³² tamtéž

s trvalým zmenšením zaopatřovacích platů v jeho maximální výměře, tj. se snížením zaopatřovacích platů o 25%²³³.

Josef Kružík přesídlil po smrti své manželky na počátku roku 1944 do svého rodiště v Brtnici u Jihlavy. Zemřel 5. května 1953 v Jihlavě.

6.2.3. generál Bohumil Binko

Bohumil Binko se narodil 28. září 1869 v Prostějově²³⁴ a byl důstojníkem rakousko-uherské branné moci od roku 1890. Sloužil u jezdeckva ve funkcích velitele čety, eskadrony a korouhve²³⁵. V čs. armádě zařazen jako velitel dragounského pluku a přednosta Inspektorátu jezdeckva, resp. přednosta oddělení jezdeckva a remontnictva²³⁶ na MNO. Do hodnosti brigádního generála byl povýšen 8. června 1922. Penzionován v lednu 1931²³⁷.

Generál Bohumil Binko rovněž požádal o přiznání žoldu vysloužilců za bojovou účast ve světové válce v letech 1914 – 1918 v řadách bývalé rakousko-uherské branné moci, tedy na straně našich nepřátel. Z důvodu, že touto žádostí poškodil dobré jméno československého vojska a dopustil se porušení stavovských povinností, bylo proti němu zahájeno řízení před kárným výborem MNO. Tento svým konečným usnesením ze dne 9. května 1946 uznal Bohumila Binka vinným ze spáchání těchto poklesků a *potrestal jej odnětím vojenské hodnosti s trvalým snížením zaopatřovacích platů o 10%*²³⁸.

Obviněný Binko podal proti tomuto usnesení odvolání²³⁹ a to pouze proti trestu odnětí vojenské hodnosti. Kárný výbor mu vytýkal, že podáním žádosti o žold vysloužilců si měl být vědom toho, že tímto politicky sympatizuje s okupanty.

Na svou obhajobu obviněný předložil kárnému výboru novinový článek, ve kterém bylo napsáno, že žold vysloužilců povoluje české Ministerstvo vnitra a nikdo jiný. Nemohl

²³³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Končené usnesení odvolacího kárného výboru Čj. 13.076 dův. – II. odděl. 1946

²³⁴ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 103

²³⁵ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938. Praha 2006, str. 58

²³⁶ Remontní služba (remontnictvo) – jejími úkoly byly chov koní a nákup vojenských koní a mezků, evidence a třídění koní, vozů, strojů a tvorba předpisů

²³⁷ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 103

²³⁸ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 11/45 č.ř.18

²³⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Odvolání Čj. Km 11/45/1a

tedy vědět, že tato žádost bude předložena říšskému protektorátu. V takovém případě, by žádost nepodal. Rovněž popřel politické sympatie s okupanty, protože právě tito mu ve dvou případech ublížili²⁴⁰.

V prvním tím, že brzy po příchodu Němců do republiky přišli jednoho rána k němu do bytu dva muži, kteří se legitimovali jako gestapo a hledali jeho dceru. Protože ta již odešla do továrny, prohledali mu byt a hlavně dopisy adresované jeho dceři. Poté požadovali adresu továrny, do které odešla a jeli tam za ní. Zatkli jí, odvezli, několik hodin vyslyšali a poté ji propustili s výhrůžkou, že bude sledována. Teprve v dubnu 1946 se od přítelkyně dcery, která přijela z Paříže a jejíž matku židovku až do odsunu podporovali, dozvěděl, že to bylo kvůli nějakému Francouzovi, který pracoval ve výzvědné službě proti Němcům a který byl později dopaden a zastřelen. Adresu dcery zjistilo gestapo z dopisů, které psala přítelkyni²⁴¹.

Ve druhém případě to bylo proto, že Němci po svém příchodu zavřeli jeho bratrovi pivovar, ten pak musel propustit úředníky a dělníky a odevzdat vše německému pivovaru. Jelikož měl u bratra nějaké peníze, byl tímto Němci navždy poškozen. Z těchto důvodů k nim tedy nemohl zachovávat přízeň²⁴².

Toto odvolání bylo projednáno odvolacím kárným výborem a ten na svém jednání dne 16. července 1946 potvrdil usnesení kárného výboru I. stolice ve všech jeho výrociích²⁴³. Všechny námitky odvolání odmítl a všechna zjištění skutku shledal plně prokázaným a obviněným doznáním.

Odvolací kárný výbor považoval za lhostejné, odkud se o možnosti vyplácení žoldu vysloužilců dozvěděl. I z výtahu článku mu muselo být zřejmé, že tento žold se nepřiznával všem sedmdesátiletým vysloužilcům z 1. světové války a příslušníkům protektorátu, ale těm, kteří sloužili v řadách rakousko-uherského vojska, tedy nikoliv českého a spojeneckého. Toho si byl obviněný vědom a podle toho v žádosti uvedl, že až do převratu sloužil v bývalém rakousko-uherského pluku a s ním touto válkou prošel²⁴⁴. Jako rodilý Čech a účastník této války z vlastní zkušenosti poznal, že český národ v této válce vedl boj za osvobození z rakousko-uherského područí, tedy bojoval proti svému nepříteli. Po vítězství se český národ s Rakousko-Uherskem jako svým nepřitelem rozešel. Mohl a musel si tedy být vědom toho, že když žádal o žold za službu Rakousko-

²⁴⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Odvolání Čj. Km 11/45/1a

²⁴¹ tamtéž

²⁴² tamtéž

²⁴³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. 12.155 dův. – II. odděl. 1946

²⁴⁴ tamtéž

Uhersku v době, kdy moc převzali Němci, žádal o žold za službu konanou proti zájmům českého národa, tedy za službu v řadách našich nepřátel²⁴⁵.

Kromě tohoto žoldu se obnovily tímto nařízením rovněž čestné odměny za určitá rakousko-uherská vyznamenání. Byly to odměny, které byly po r. 1918 československými zákony zrušeny. Z této okolnosti mohl a měl pochopit, že celé vládní nařízení nemohlo být opatřením československým, ale že v něm byl vidět zájem okupantů. Utvrdit ho mělo rovněž to, že po podání žádosti byl tázán, zda není žid, legionář, nebo zda nebyla židovského původu jeho manželka. Již z těchto otázek si musel být vědom toho, že žold se nepřiznával různým složkám národa, které platily za republiky za rovnocenné, ale že se toto rozlišování občanů nesrovnávalo se zákony a duchem republiky, byť žold povolovalo Ministerstvo vnitra, tudíž tu zasahovalo pojetí cizí a to okupantů. Minimální samozřejmou a od počátku okupace propagovanou povinností Čechů, kteří si chtěli udržet neposkvrněnou pověst a politickou spolehlivost, bylo odmítat a pomíjet jakékoliv novým režimem nabízené výhody a odměny²⁴⁶.

Odvolací kárný výbor se tedy ztotožnil s rozhodnutím kárného výboru I. stolice v kvalifikaci viny, že obviněný podáním žádosti o žold vysloužilců *poškodil dobré jméno československého vojska a dopustil se tak porušení stavovských povinností. Rovněž souhlasil s tím, že se obviněnému zaopatřovací platy ponechají a s ohledem na jeho stáří se sníží jen o 10%*²⁴⁷.

Datum a místo úmrtí generála Bohumila Binka není známo.

6.2.4. armádní generál Ing. Jan Drobný

Posledním mužem zařazeným do generálů obviněných z kolaborace je **Ing. Jan Drobný** (psáno rovněž jako Johann Edler von Drobny)²⁴⁸. Narodil se 10. února 1866 v Železném Brodě (okr. Jablonec nad Nisou) a v rakousko-uherské armádě sloužil po ukončení Vojenské technické akademie jako důstojník u ženijního vojska od roku 1887. V roce 1916 byl povýšen na generálmajora²⁴⁹. Po převzetí do čs. armády byl sice krátce propuštěn mimo činnou službu, ale již od května 1919 se podílel jako velitel divize

²⁴⁵ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. 12.155 dův. – II. odděl. 1946

²⁴⁶ tamtéž

²⁴⁷ tamtéž

²⁴⁸ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 161

²⁴⁹ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938. Praha 2006, str. 184

na bojích s vojsky Maďarské republiky rad na Slovensku. Po porážce maďarských bolševiků setrval ve funkci velitele divize a v roce 1922 se stal divizním generálem. Od roku 1923 byl zařazen na Zemském vojenském velitelství v Praze, nejprve jako zástupce velitele a od roku 1926 coby velitel²⁵⁰. Do hodnosti armádního generála byl povýšen 21. prosince 1927, ovšem s účinností již od 7. července 1926²⁵¹.

Generál Ing. Jan Drobny, rovněž podal v době okupace žádost o přiznání žoldu vysloužilců za bojovou účast ve světové válce v letech 1914 – 1918 v řadách rakousko-uherské branné moci. Za tuto žádost bylo proti němu zahájeno řízení před kárným výborem I. stolice, který jej ve svém konečném usnesení ze dne 9. dubna 1946 uznal vinným z tohoto skutku. Z důvodu, že tímto skutkem poškodil dobré jméno československého vojska a tím se dopustil porušení stavovských povinností, potrestal jej *odnětím vojenské hodnosti s trvalým snížením zaopatřovacích platů o 25%*²⁵².

Toto usnesení obviněný napadl v celém svém rozsahu, tedy jak do výroku, tak i do viny. Odvolal se proti němu prostřednictvím svých právních zástupců²⁵³.

Odvolával se na to, že ve vládním nařízení nebylo uvedeno, že by o žold nemohli žádat židé, míšenci a legionáři, ale hovořilo pouze o tom, že bude vyhověno pouze žádostem vysloužilců, proti nimž nejsou z politického hlediska žádné námitky. Rovněž popřel úmysl v tom, že si měl být vědom toho, že svojí žádostí přistoupil na podmínky, respektive, že se ucházel o věc neslučitelnou s českou národní hrdostí. Fakt, že žádost napsal německy, zdůvodnil tím, že česky poslaná žádost mu byla vrácena s poučením a pokynem, že má být napsána německy²⁵⁴.

Rovněž se domníval se, že v nařknutém rozhodnutí nebylo přihlédnuto k polehčujícím okolnostem, ale že bylo vzato za přitěžující to, že byl členem Českého svazu válečníků. K tomu uvedl, že členem byl od roku 1941 a to proto, že byl ujistěn, že se jedná o spolek veteránů z 1. světové války, spolek nepolitický, pouze charitativní. O činnosti spolku byl informován jen z měsíčníku jím vydávaného, kde nebylo nic politického, ale pouze vzpomínky účastníků světové války na různé bojové příběhy. Neúčastnil se nikdy prací Svazu ani jeho politické činnosti a neměl žádné informace o tom,

²⁵⁰ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 161

²⁵¹ http://armada.vojenstvi.cz/recenze_11.htm

²⁵² VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 10/46, č.ř. 26

²⁵³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Odvolání OK 15/46/1a

²⁵⁴ tamtéž

co jeho činitelé podnikali. Proto neměl být dle jeho názoru a s ohledem na jeho nemoc a izolaci od světa za toto zodpovědným²⁵⁵.

Do Ligy proti bolševismu²⁵⁶ poslal korespondenční lístek s přihláškou na výzvu Svazu českých válečníků. Když mu zaslali tiskopis s oficiální přihláškou se žádostí o zaplacení prvního členského příspěvku, byl již informován co vlastně Liga je a členství odmítl. Tím byl přesvědčen, že je původní přihláška anulována²⁵⁷.

V závěru žádal o to, že v případě, kdyby bylo skutečně shledáno, že naplnil skutkovou podstatu deliktu, který mu byl kladen za vinu, aby bylo při výměře trestu přihlédnuto k okolnosti, že původní trest je pro něj neúměrně vysoký a těžce jej postihne v době tehdejšího všeobecného zdražování a vázanosti jeho celoživotních úspor. Na jeho důchod nebyl odkázán pouze on jako invalidní, jakéhokoliv zaměstnání z důvodu slepoty neschopný stařec, ale i jeho schovanka, kterou zaopatřoval 18 let a která nemohla být nikde zaměstnána, protože vzhledem k jeho nemoci potřeboval celodenní péči²⁵⁸.

Odvolací kárný výbor podané odvolání přezkoumal na svém jednání dne 18. července 1946 v nepřítomnosti obviněného a vyslovil souhlas s konečným usnesením kárného výboru I. stolice ve výroku o vině. V otázce o trestu vyslovil výrok z části nový a to, že se *trestá odnětím vojenského hodnosti s trvalým snížením zaopatřovacích platů o 10 %*.²⁵⁹

Ve svém zdůvodnění se opíral o fakt, že obviněný velmi dobře pochopil, že žold vysloužilců nemůže dostat každý, tedy kdo nebyl pro nacistický režim spolehlivý a kdo se v 1. světové válce ukázal pro Rakousko-Uhersko nespolehlivý. Proto sám ve své žádosti až nápadně zdůraznil, že je politicky zachovalý, že není Žid ani míšenec a že není ani legionář. Aby pak vládnoucí režim, tedy okupanti nepochybovali o jeho „politické zachovalosti“, uvedl dále v žádosti, že bojoval v těch nejpřednějších řadách a citoval

²⁵⁵ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Odvolání OK 15/46/1a

²⁵⁶ Česká liga proti bolševismu byla protektorátní organizace provádějící protisovětskou propagandu. Byla založena na začátku roku 1944 v Protektorátu Čechy a Morava, s úlohou propagovat Německo jako zachránce evropské civilizace a dále rozvíjet protikomunistickou a protisovětskou propagandu. Oficiálním důvodem založení byl podpis československo-sovětské smlouvy o spojenectví v prosinci 1943. Zakládající valná hromada se konala 23. ledna 1944 v Praze. Vydávala časopis Denní korespondence. Liga proti bolševismu zanikla v květnu 1945.

²⁵⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Odvolání OK 15/46/1a

²⁵⁸ tamtéž

²⁵⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Km 15/46/6

svá rakousko-uherská vyznamenání. Kládl rovněž důraz na to, že byl povýšen za své služby rakousko-uherské armádě do šlechtického stavu s čestným přídomkem „Edler von...“²⁶⁰.

Všechny tyto okolnosti tedy jasně prokazovaly vinu obviněného, neboť jako armádní generál československé armády věděl o zrušení všech odměn za rakousko-uherská vyznamenání a za zásluhy o Rakousko-Uhersko, jakož i šlechtické tituly československými zákony a přesto žádost podal²⁶¹.

Tvrzení jeho obhájce při závěrečném projednání před odvolacím kárným výborem, že tu byla okolnost trestnost vylučující, a to ta, že obviněný jako člověk starý, invalidní a slepý si podal žádost, jednal tak pod neodvolatelným donucením a z obavy před možným napadáním ze strany vyšších československých důstojníků, shledal kárný výbor jako neopodstatněné, protože nebylo prokázáno, že by obviněnému hrozilo nějaké konkrétní nebezpečí nebo násilí od okupantů v podobě zatčení, žaláře nebo koncentračního tábora za to, že nepodá žádost o žold²⁶².

Vzhledem k tomu, že vina obviněného byla již sama o sobě nejtěžší podstaty a vzhledem k přitěžujícím okolnostem shledal odvolací kárný výbor, že jen nejtěžší kárný trest, tj. trest odnětí vojenské hodnosti bude úměrným jeho provinění a nezbytným k očistě dobrého jména československého vojska. Obviněný tímto proviněním nadobro poškodil svou osobnost, a proto mu *s trestem odnětí vojenské hodnosti udělil ještě trest odnětí vojenských vyznamenání a čestných odznaků, které mu byly propůjčeny naším státem a zákaz nošení cizozemských vyznamenání a čestných odznaků na území československého státu*²⁶³.

Odvolací kárný výbor přihlédl pouze k vysokému věku obviněného, jeho slepotě, invaliditě a s tím spojené odkázanosti na pomoc jiných, vyhověl částečně jeho odvolání a vyslovil trest nový, *trvalé snížení zaopatřovacích platů o 10%*, který považoval za přiměřený jeho vině²⁶⁴.

Degradovaný armádní generál v. v. Jan Drobny zemřel 12. února 1948 v Chocni²⁶⁵.

²⁶⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 2, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. Ok 15/46/6

²⁶¹ tamtéž

²⁶² tamtéž

²⁶³ tamtéž

²⁶⁴ tamtéž

²⁶⁵ <http://forum.valka.cz/topic/view/43473/Drobny-Jan>

6.3. Kárné řízení s příslušníky armády Slovenské republiky

Další skupinu tvoří ti, kteří byli příslušníky Slovenské armády. Zde jsem jako zástupce vybrala dva generály a to, generála Jána Imra a generála Jozefa Martina Kristína.

6.3.1. generál Ján Imro

Ján Imro narozen 24. března 1897 v Kovačici (Banát, část dnešního Srbska)²⁶⁶, absolvent 8letého gymnázia v Sarvaši, mluvící osmi jazyky (maďarsky, srbsky, německy, francouzsky, rumunsky, italsky, latinsky a řecky), byl důstojník československých legií v Itálii během 1. světové války a účastník protifašistického odboje ve 2. světové válce²⁶⁷. Do rakousko-uherské armády povolán v létě 1915 a po ukončení výcviku odeslán na jaře 1916 na frontu (ruskou, rumunskou, italskou). V létě 1917 přeběhl do italského zajetí a na jaře následujícího roku vstoupil do čs. legií. V září 1918 se jako velitel čety 33. čs. střeleckého pluku zúčastnil bojů u Doss Alto. Po návratu do vlasti se podílel na obsazování Slovenska. Následně zastával různé nižší velitelské a štábní funkce. Po přijetí Mnichovské dohody, odstoupení pohraničí a demobilizaci armády byl přidělen jako instruktor branné výchovy a zástupce čs. vojenské správy u velitelství Hlinkovi gardy v Bratislavě²⁶⁸.

Po vzniku Slovenské republiky byl nejprve zplnomocněncem vlády na velitelství VII. armádního sboru v Banskej Bystrici, ale již v květnu 1939 se ujal funkce velitele pěšího pluku. Válečného tažení proti Polsku se v září téhož roku zúčastnil jako velitel divize. Po návratu z fronty byl postaven do čela Vojenské akademie v Banskej Bystrici, přemístěné později do Bratislavy. Od léta 1940 působil na Velitelství pozemního vojska v Banskej Bystrici jako inspektor pěchoty. O rok později byl přemístěn na velitelství vzdušných zbraní, kde řídil činnost civilní protiletectvé ochrany. Na sklonku roku 1943 se stal přednostou komise na Velitelství pozemního vojska a zároveň velitelem posádky v Banskej Bystrici. V létě 1944 odjel do Itálie, kde převzal velení slovenské 2. technické divize²⁶⁹. Po měsíci ovšem dezertoval ke Spojencům, byl převezen do Velké Británie

²⁶⁶ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 259

²⁶⁷ Generál Golian a jeho doba. In: Zborník Múzea Slovenského národného povstania, Banská Bystrica 2006, str. 41

²⁶⁸ ŠTAIGL, Jan a kolektiv: Generáli. Slovenská vojenská generalita 1918 – 2009, Bratislava 2009, str. 75

²⁶⁹ Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava 2013, str. 101

a zařazen u Štábu pro vybudování čs. branné moci (na domácím území), respektive Hlavního velitelství v Londýně.²⁷⁰

Po návratu do Československa byl v květnu 1945 ustanoven do funkce velitele divize a dočasně i sboru v Banské Bystrici. Do hodnosti brigádního generála byl povýšen v červnu 1945. Na podzim téhož roku poslán na nucenou dovolenou. O rok později opětovně nastoupil činnou službu a stal se 2. podnáčelníkem Hlavního štábu čs. branné moci. Na sklonku roku 1947 převzal velení III. sboru v Plzni a v létě 1948 IV. sboru v Brně. Divizním generálem se stal v říjnu 1948. Na základě udání byl na jaře 1949 opět odeslán na nucenou dovolenou a v létě téhož roku přeložen do výslužby.²⁷¹

Generál Imro byl kárným výborem pro generály uznán vinným za to, že v listopadu 1948 ve Slapech nad Vltavou v důstojnické jídelně v přítomnosti několika generálů vedl rozhovor o Rudé armádě a o zemřelém poslanci Janu Švermovi takovým způsobem, že vědomě snížil vážnost jak spojenecké armády Sovětského svazu, tak čelního představitele našeho odboje, čímž ohrozil dobré jméno vojska a byl *potrestán odnětím vojenské hodnosti s trvalým snížením zaopatřovacích platů o 15%*²⁷².

Provinit se měl v době, kdy byl na politickém školení ve Slapech nad Vltavou, které se týkalo škodlivých účinků alkoholu. K tomuto tématu vedl obviněný diskuzi ještě v jídelně po obědě v přítomnosti několika generálů. V této diskuzi měl pronést, že určitá jednotka Rudé armády se v Ořechově u Brna opila a při útoku Němců byla poražena a že poslanec Jan Šverma zemřel, protože v opilosti umrzl. Obviněný na svojí obhajobu k rozhovoru uvedl, že tyto případy jmenoval jen proto, aby na nich poukázal, že zkázou Rusů, jakož i jeho vlastního národa Slováků je alkoholismus. Nechtěl nikoho pomlouvat ani hanobit, pokládal to pouze za výchovné prostředky²⁷³, a proto se proti usnesení kárného výboru odvolal. Domníval se, že mu kárný výbor přitížil tím, že zvětšil jeho vinu a uznal jej vinným ze snížení vážnosti Rudé armády, přičemž přehlédl, že obviněný nikdy o sovětské armádě nemluvil, pouze o Rusku a nepatrné části Rudé armády, tedy o necelém praporu, který bojoval v obci Ořechovo. K osobě Jana Švermy a jeho smrti v Nízkých Tatrách uvedl, že informaci získal na základě zprávy neznámého lékaře, příslušníka bývalé

²⁷⁰ Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava 2013, str. 101

²⁷¹ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 259

²⁷² VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 56, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 2/49/37

²⁷³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 56, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. Ok 100/50/1a

paradesantní brigády a byl přesvědčen, že tato informace je pravdivá. Měl pocit, že kárný výbor pochybil i tady, protože měl tohoto lékaře vypátrat a vyslechnout²⁷⁴.

Z jeho odvolání odvolací kárný výbor uznal za patrné, že byl přesvědčen o pravdivosti lživých zpráv rozšiřovaných nepřátelskou propagandou a úmyslem zkalit přátelský poměr k SSSR a že při politické výchově podřízených uváděl tragický případ obce Ořechova jako výstrahu pro Slováky, aby přestali pít alkohol a podrobnosti o smrti Jana Švermy jako výstrahu o zhoubnosti alkoholu pro Čechy²⁷⁵. Usoudil, že odvolatel se vlastně těmito důvody neodvolal, ale jen potvrdil svojí politickou nevypěstlost, neuvědomělost a okolnost, že se nehodí, aby vychovával a učil důstojnický sbor lidově demokratické armády, a že je tedy výrok o vině, uvedený v konečném usnesení kárného výboru správný. Proti výši trestu se sice Ján Imro neodvolal, ale přezkoumáním odvolací kárný výbor přitěžující okolnosti neshledal, naopak mu byla přiznána polehčující okolnost a to jeho účast na II. odboji, za níž byl vyznamenán. I přesto však trest potvrdil²⁷⁶.

Generál Ján Imro byl přeložen do výslužby a v roce 1950 degradován. V roce 1965 byl rehabilitován a získal zpět hodnost divizního generála. Zemřel 17. února 1990 v Brezne²⁷⁷.

6.3.2. generál Jozef Martin Kristín

Jozef Martin Kristín byl brigádní generál, příslušník československých legií ve Francii a účastník druhého odboje. Po komunistickém převratu byl postaven mimo službu a uvězněn. Narodil se 18. ledna 1897 v Nemšovej (okr. Trenčín)²⁷⁸, kde absolvoval lidovou školu. Před 1. světovou válkou se z ekonomických důvodů vystěhoval do USA. Během náborové akce organizované M. R. Štefánikem se na podzim 1917 přihlásil do čs. legií. Byl přepraven do Francie, absolvoval vojenský výcvik a od léta 1918 bojoval na frontě jako příslušník 22. čs. střeleckého pluku. Po návratu do Československa krátce působil v armádě, stal se důstojníkem, ale koncem roku 1919 odešel do zálohy. Opětovně aktivoval na sklonku roku 1920 a následně zastával různé nižší velitelské a štábní funkce.

²⁷⁴ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 56, Konečné usnesení kárného výboru Čj. Km 2/49/37

²⁷⁵ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 56, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. Ok 100/50/6

²⁷⁶ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 56, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru – potvrzení, Čj. 14.371 dův. – HSS 1950 – 52-OS/51

²⁷⁷ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 112

²⁷⁸ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 343

Po přijetí mnichovského diktátu a odtržení pohraničí působil jako instruktor branné výchovy a zástupce čs. vojenské správy u velitelství Hlinkovi gardy v Bratislavě²⁷⁹.

Při rozpadu Československé republiky patřil k odpůrcům vyhlášení samostatné Slovenské republiky. Hned po jeho vzniku se zapojil do odboje a pomáhal organizovat útoky českých vlastenců přes Slovensko do Maďarska a Jugoslávie. Odbojovému hnutí poskytoval důležité zpravodajské informace. V nově vzniklé armádě Slovenské republiky zastával různé funkce, mimo jiné velitele pluku během války s Polskem a od ledna 1940 řídil činnost tzv. Pracovní služby MNO. V květnu 1940 byl zatčen a odsouzen k trestu smrti za údajnou špionáž. Po odvolání mu byl trest změněn na doživotí. Vězněn byl až do konce války a osvobození se dočkal ve věznici v Leopoldove (SR)²⁸⁰.

Po skončení 2. světové války opětovně nastoupil službu v čs. armádě. Působil jako přednosta oddělení na MNO a v létě 1946 se stal předsedou Přijímací komise MNO pro důstojníky a rotmistry slovenské národnosti. Do hodnosti brigádního generála byl povýšen 19. února 1947. Krátce po komunistickém převratu byl v březnu 1948 postaven mimo činnou službu a v listopadu téhož roku přeložen do výslužby²⁸¹.

Před kárný výbor pro generály byl postaven pro podezření, že dne 28. listopadu 1946 v Levicích měl přednášku o významu brannosti. Tu si předem napsal a až na malé doplňky se jí při přednášení držel²⁸². Protože Levice byly v době okupace šest let odtrženy od Slovenska a vystaveny silným maďarizačním tlakům, zašel do historie slovenského národa, aby pozvedl národní sebevědomí a přiměl činitele k práci pro Svaz brannosti²⁸³. Připomněl příčiny, které vedly k Mnichovu a při tom se zmínil, že zřízení Slovenské republiky bylo východiskem z nouze. Ke Slovenskému národnímu povstání se vyjádřil, že mohlo mít větší význam, kdyby se k němu připojili Češi. Přednášku využil k nemístným protičeským rekriminacím²⁸⁴, kdy tvrdil, že 7 milionů Čechů vládlo většině ostatních národností Slováků, Poláků, Rusínů, Němců a Maďarů a že to na Čechy vrhlo špatné

²⁷⁹ ŠTAIGL, Jan a kolektiv: Generáli. Slovenská vojenská generalita 1918 – 2009, Bratislava 2009, str. 99

²⁸⁰ Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava 2013, str. 135-136

²⁸¹ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 343

²⁸² VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 58, Konečné usnesení Čj. Km 3/50/28

²⁸³ Svaz brannosti byl založen dekretem presidenta republiky Dr. Edvarda Beneše 27. října 1945 sloučením Svazu československého důstojnictva, Svazu národních střeleckých gard, Svazu československých rotmistrů a Svaz československých záložníků. Měl více než půl miliónu členů a jako jediná celostátní veřejně-správní korporace převzal, pod přímým dozorem Ministerstva národní obrany, veškerý branný výcvik.

²⁸⁴ vzájemné obviňování, svalování viny

světlo²⁸⁵. Dle výpovědi svědků přednáška nevyzněla ve prospěch Svazu brannosti, vzbudila rozladění a pohoršení, které s myšlenkou brannosti nesouvisely a ani nevyzněly v její prospěch. Naopak se ztotožnil s nacistickou propagandou, tvrdící, že v ČSR vládli Češi Slovákům a jiným národům. Z tohoto jednání byl uznán vinným a protože tím poškodil dobré jméno vojska *byl potrestán odnětím vojenské hodnosti s trvalým snížením zaopatřovacích platů o 5%*²⁸⁶.

Podkladem k zavedení kárného řízení proti Jozefu Kristínovi bylo trestní řízení, které skončilo usnesením Vrchního vojenského soudu v Bratislavě, jímž bylo v důsledku amnestie prezidenta republiky ze dne 19. června 1948 pro nedostatek důkazů zastaveno trestní soudní stíhání obviněného ze stejného poklesku²⁸⁷. Řízení před kárným výborem nařídil ministr národní obrany svým výnosem²⁸⁸.

Obviněný Jozef Martin Kristín v odvolání svou vinu popřel a hájil se tím, že mluvil o účelu, významu, cílech a organizaci Svazu brannosti. Rozhodně prý nemluvil o menšině Čechů, která vládla většině jiných národností, ale o koalici stran, která byla v menšině a vládla většině opozičních stran. Přiznal, že se zmínil o Slovenském státě jako o východisku z nouze, neboť skutečně hrozilo nebezpečí rozdělení Slovenska na tři části, mezi Němce, Maďary a Poláky. K vyjádření o Slovenském národním povstání uvedl, že by mohlo mít daleko větší význam, kdyby se mohl připojit český lid v Čechách a na Moravě, ale netvrdil prý, že se Češi povstání nezúčastnili. O jeho postoji k Čechům měla nejlépe mluvit skutečnost, že si vzal za manželku Češku a spolupodepsal manifest československých legionářů, který vyzýval slovenský sněm a jeho poslance, aby připravovaným vyhlášením samostatné a od Čechů odloučené Slovenské republiky nezneuctili slovenskou národní čest, a aby pamatovali na skutečnosti, že to byli Češi, kteří pomáhali Slovákům v osudových chvílích²⁸⁹.

Odvolací kárný výbor u MNO v Praze jednal dne 6. prosince 1950 o konečném usnesení a vyslovil zcela souhlas s konečným usnesením kárného výboru I. stolice a *vinu i trest potvrdil*. Odvolání neuznal, protože nebyla uvedena ani jedna skutečnost, která

²⁸⁵ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 58, Konečné usnesení OK 148/50/1a

²⁸⁶ tamtéž

²⁸⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 58, Zpráva a návrh OK 148/50/8a

²⁸⁸ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 58, Výnos ministra národní obrany Čj. 1576 Dův. IV./1. odděl. 1950 ze dne 3. března 1950

²⁸⁹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 58, Odvolání OK 148/50/1b

by toto rozhodnutí změnila²⁹⁰. Konečné usnesení bylo potvrzeno náměstkem ministra národní obrany pro věci kádrové divizním generálem Reicinem²⁹¹.

Dne 6. června 1951 byl zatčen a 16. září 1952 odsouzen Státním soudem v Bratislavě na čtyři a půl roku vězení se zařazením do pracovního tábora. Propuštěn byl na základě amnestie prezidenta Zápotockého ze dne 4. května 1953. Následně až do důchodu pracoval jako skladník Pozemních staveb v Trenčíně²⁹². V roce 1969 byl rehabilitován a rok na to zemřel v Bratislavě. Hodnost brigádního generála mu byla v roce 1990 vrácena in memoriam²⁹³.

6.4 Československá armáda v zahraničí

Generála Františka Moravce byl vybrán jako významný představitel zpravodajské služby působící v zahraničí.

6.4.1. generál František Moravec

Brigádní generál **František Moravec** (v letech 2. světové války používal krycí jména: Pavel, Mora, Sudar), narozen 23. července 1895 v Čáslavi²⁹⁴ byl československý legionář, důstojník československé armády a funkcionář 2. (zpravodajského) oddělení Hlavního štábu čs. branné moci.

Prvních bojů na frontě se zúčastnil v řadách rakousko-uherské armády na východní frontě u Krakova a Lvova. Dne 13. ledna 1916 přešel v Haliči s celou hlídkou do ruského zajetí. Až do konce února 1916 byl umístěn v důstojnickém zajateckém táboře v Caricynu (pozdější Stalingrad). V květnu 1916 vstoupil jako dobrovolník do Srbské legie, v jejichž řadách bojoval na rumunské frontě v Sedmihradsku a Dobrudži v hodnosti poručíka pěchoty. V září 1916 byl raněn v boji. Po vyléčení v červnu 1917 se se Srbskou legií přesunul do Řecka k Soluni, kde působil od 1. října 1917 do 28. února 1918 jako velitel pěší čety²⁹⁵. V březnu 1918 byl s jednotkou převelen do Francie k 22. pěšímu pluku

²⁹⁰ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 58, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. Ok 148/50/6

²⁹¹ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 58, Konečné usnesení - potvrzení Čj. 51-OS/51

²⁹² Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 153

²⁹³ ŠTAIGL, Jan a kolektiv: Generáli. Slovenská vojenská generalita 1918 – 2009, Bratislava 2009, str. 100

²⁹⁴ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 420

²⁹⁵ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 198

československých legií jako velitel čety. Odtud byl odeslán do školy nižších velitelů pěchoty francouzské armády v Saint Mairent (od 2. května do 1. srpna 1918). Začátkem září 1918 byl znovu převelen k 21. pluku a krátce nato k 35. pěšímu pluku československých legií v Itálii. V listopadu 1918 se vrátil se svým plukem do nově vzniklého Československa, ale obratem je odeslán na Slovensko proti maďarským revolucionářům²⁹⁶.

Domů se vrátil v červnu 1919. V té době se rozhodl pro dráhu vojáka z povolání. 1. prosince 1929 byl jmenován přednostou 2. (zpravodajského) oddělení Zemského vojenského velitelství v Praze. V této funkci si poprvé vyzkoušel řízení zpravodajského činnosti. V této funkci setrval až do 29. září 1934, kdy byl převelen do Hlavního štábu čs. branné moci a jmenován přednostou pátrací sekce 2. (zpravodajského) oddělení Hlavního štábu. V hodnosti podplukovníka gšt. pak nastoupil na místo přednosta pátrací skupiny v 2. oddělení, v roce 1937 již v hodnosti plukovníka povýšil na zástupce přednosta celého 2. oddělení Hlavního štábu. Po podepsání Mnichovské dohody 29. září 1938 se stává faktickým přednostou 2. oddělení Hlavního štábu, i když do této funkce nebyl nikdy oficiálně jmenován.²⁹⁷

Moravec měl mnoho osobních nepřátel, které si získal svou povahou; byl sebevědomý, nekompromisní, ale i ironický a uštěpačný. Byl obviňován ze snahy po rychlé a vysoké vojenské kariéře. Tyto vlastnosti se projevovaly zejména ve vztahu ke kolegům, které považoval za své konkurenty v boji o místo přednosta druhého oddělení Hlavního štábu. Po svém příchodu k druhému oddělení postupně vtiskl pátrací skupině jasnou koncepci a jako hlavní cíl zpravodajské činnosti zcela správně určil nacistické Německo. Dokázal vyhledávat schopné lidi, kterými se obklopoval. Byl náročným a nekompromisním k nadřízeným a jejich práci dal účelný a vysoce produktivní styl práce. Navíc dokázal získat více peněz na zpravodajskou činnost a během svého působení podstatně rozšířil zpravodajskou síť proti Německu. Poté, co se československá vláda podřídila podmínkám Mnichovské dohody, Moravec se jako disciplinovaný voják podřídil²⁹⁸.

Od počátku března 1939 začalo Moravcovo 2. oddělení získávat zprávy o chystaném obsazení Československa. Poslední, jednoznačnou zprávu o 15. březnu 1939 jako o datu okupace, získali od agenta A-54. Proto navštívil předsednictvo vlády, kde

²⁹⁶ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 198

²⁹⁷ tamtéž

²⁹⁸ [https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_\(generál\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_(generál))

seznámil přítomné s aktuální situací a předpokládanou okupací. Setkal se s odmítáním či dokonce posměchem²⁹⁹.

11. března 1939 Moravec přijal nabídku pracovníka britské zpravodajské služby na odchod do emigrace. Nařídil likvidaci archivů 2. oddělení, rozpuštění agenturních sítí (či jejich přechod do ilegality) a vybral dalších 11 osob, převážně z pátrací sekce, které ho měly do Velké Británie následovat. 14. března 1939 opustil v letadle holandské letecké společnosti KLM³⁰⁰ s ostatními československými zpravodajci republiku a unikl tak německé okupaci Československa. Po vytvoření exilového MNO v Londýně Moravec řídil činnost vojenské zpravodajské služby. V roce 1943 byl povýšen prezidentem Benešem do hodnosti brigádního generála a v září 1944 následovalo ustanovení do funkce podnáčelníka štábu nově zřízeného Hlavního velitelství. Jmenování přišlo v období Slovenského národního povstání. Prozatímní československá vláda v Košicích ovšem navrhla prezidentu Benešovi, aby Moravcovi doporučil odchod do penze. Ten to ale s ohledem na Moravcovy zásluhy odmítl. Proto byl prozatím jen odvolán z funkce a ponechán v Londýně³⁰¹.

Do osvobozeného Československa se gen. Moravec vrací 5. června 1945. O jeho služby nemělo nově vzniklé vojenské obranné zpravodajství zájem. V létě 1945 nařídil generální prokurátor 1. čs. armádního sboru tzv. *vyhledávací řízení*, na jehož základě měl být gen. Moravec obviněn ze *zanedbání služebních povinností*³⁰². V květnu 1946 bylo ale šetření ukončeno s konstatováním, že všechny činy, ze kterých byl podezříván, byly promlčeny. Toto konstatování znamenalo pouze to, že se jeho případem nebude zabývat vojenský soud. Poté určil MNO kárného žalobce a začalo kárné řízení pro obvinění, *že v době před 15. březnem 1939, kdy zaujímal vedoucí postavení v hlavním štábu a dozvěděl se o zamýšlené okupaci našeho území německou armádou, nepostaral se včas o zničení značné části důležitého zpravodajského materiálu, takže se tento dostal do rukou německých orgánů, kteří tak měli možnost zakročit proti velkému počtu důstojníků i občanských osob, z nichž byli poté mnozí popraveni a mučeni*³⁰³.

Obviněný však jakoukoliv vinu popřel. Uvedl, že když dostal zprávy o chystané okupaci ze strany Německa, opakovaně zakročil u vlády, ale byl odmítnut. Proto se rozhodl se svými nejbližšími spolupracovníky odletět za hranice a tam v činnosti

²⁹⁹ [https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_\(generál\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_(generál))

³⁰⁰ Nizozemské královské aerolinie

³⁰¹ [https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_\(generál\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_(generál))

³⁰² tamtéž

³⁰³ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 9, Konečné usnesení Čj. Km 8/46/27

pokračovat. Materiál svého úřadu uložil u anglického velvyslanectví v Praze, aby mu mohl být zaslán do ciziny, což se také stalo. Vzhledem k odmítavému postoji vládních činitelů nemohl vydat rozkazy podřízeným místům ke zničení materiálu, a ani to nespadlo do jeho kompetence. Věděl, že velitelé sborů byli ministrem národní obrany prostřednictvím kurýrů o situaci informováni a na jeho naléhání upozorněni o možné násilné akci ze strany Německa. Měl za to, že bylo věcí jednotlivých velitelů, aby u svých velitelství zařídili vše, co bylo třeba, tak jako on učinil u svého oddělení³⁰⁴.

Proto kárný výbor dospěl k přesvědčení, že učinil vše, co za tehdejší situace bylo možné od něj požadovat. Informoval vládu, postaral se o věci svého oddělení, naléhal na to, aby byli velitelé sborů informováni a mohli tedy zaříditi potřebné věci ve svém okruhu. Na základě těchto zjištění generála Moravce konečným usnesením ze dne 11. listopadu 1946 obvinění *zprostil*³⁰⁵. Ministrem národní obrany Ludvíkem Svobodou však bylo vráceno zpět a bylo nařízeno nové vyšetřování. 26. února 1947 bylo toto řízení *dekretem prezidenta republiky definitivně zastaveno*. Na přelomu let 1947 – 1948 krátkodobě vykonával funkci velitele divize.³⁰⁶

Po komunistickém převratu v únoru 1948 opustil gen. Moravec Československo a odešel za pomoci britské zpravodajské služby do emigrace. V červenci téhož roku mu byla řízením správním odňata hodnost³⁰⁷.

V emigraci se postavil se do čela Special service company (SSC)³⁰⁸. V letech 1951 – 1952 Moravec řídil skupinu vysílající do Československa agenty pro sběr informací. Skupina však byla infiltrována StB. V 50. letech byla zpravodajská činnost Moravcovy skupiny postupně omezována, až byla zastavena úplně. Na vině byly zřejmě změny v americké zahraniční politice i neúspěchy, které činnost SSC provázely. Gen. Moravec byl po celá 50. léta navíc cílem sledování československých zpravodajských služeb. Poté, co se Moravec začátkem 60. let odstěhoval natrvalo do USA, bylo toto sledování utlumováno, až bylo v roce 1962 ukončeno úplně pro vysoký věk a minimální

³⁰⁴ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 9, Konečné usnesení Čj. Km 8/46/27

³⁰⁵ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 9, Konečné usnesení odvolacího kárného výboru Čj. Ok 117/46/1a

³⁰⁶ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 420

³⁰⁷ VHA, fond Kárné výbory 1945 – 1950, kar. 9, Čj 41 281 Dův.-IV. /1. odděl. ze 14/2 1949

³⁰⁸ Special service company (SSC), zpravodajská organizace řízená a financovaná Spojenými státy americkými a sídlící v tehdejší Západní Německu. SSC se pomocí svých kontaktů v Československu snažila mapovat politickou a společenskou situaci a možnosti zvratu politického systému

nebezpečnost pro režim v Československu³⁰⁹. Poslední roky svého života pracoval gen. Moravec ve vojenské rozvědce americké armády jako poradce pro Československo, jednalo se ale spíše o čestnou funkci³¹⁰.

Zemřel 26. července 1966 ve Washingtonu, D.C. Po roce 1989 proběhla rehabilitace Františka Moravce. V roce 1991 byl povýšen in memoriam do hodnosti armádního generála a vyznamenán Řádem M. R. Štefánika³¹¹. Od 8. května 1999 je nositelem historického názvu „Generála Moravce“ speciální výsadkový útvar AČR nacházející se v Prostějově³¹².

6.5. Emigrace a odnětí hodnosti řízením správním

Poslední skupinu tvoří generálové, kteří nesouhlasili se změnou státního zřízení z důvodu nástupu komunistů a emigrovali. Za tento „prohřešek“ jim byla správním řízením odňata vojenská hodnost.

6.5.1. armádní generál Antonín Hasal

Antonín Hasal (během 2. světové války používal krycí jméno Nižborský) se narodil 7. ledna 1883 v Nové Huti pod Nižborem (okr. Beroun)³¹³. Byl to československý armádní generál, ministr dopravy a techniky, který zemřel v emigraci.

V Nižboru chodil do obecné školy a pak se přihlásil do školy měšťanské. Po absolvování reálného gymnázia sloužil v letech 1912 – 1913 v rakousko-uherské armádě jako jednoroční dobrovolník a do civilu odešel v hodnosti poručíka. V roce 1914 během návštěvy u příbuzných v Rusku ho zastihlo vypuknutí 1. světové války. Hned v září 1914 se přihlásil do České družiny, z níž se vyvinuly československé legie. Domů se vrátil v roce 1920 jako velitel 2. čs. střeleckého pluku Jiřího z Poděbrad³¹⁴.

Po návratu do vlasti v československé armádě zůstal a postupně povyšoval na žebříčku vojenských funkcí. Roku 1923 byl plukovníkem, o pět let později brigádní generál, v roce 1934 divizní generál. Pak byl v roce 1935 ustanoven velitelem III. sboru

³⁰⁹ [https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_\(generál\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_(generál))

³¹⁰ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 198

³¹¹ <http://www.ustrcr.cz/cs/moravec-frantisek-23-7-1895>

³¹² Věstník MO ČR, ročník 1999, částka č. 7, Rozkaz prezidenta České republiky čís. 11

³¹³ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 212

³¹⁴ https://cs.wikipedia.org/wiki/Antonín_Hasal

v Brně. Po zániku samostatné republiky 15. března 1939 vstoupil do ilegální organizace Obrana národa, po necelém roce emigroval do Francie. V Paříži se stal náčelníkem štábu „Československé vojenské správy“³¹⁵. Po pádu Francie se dostal do Velké Británie, kde byl jmenován předsedou vojenské kanceláře prezidenta Edvarda Beneše. V roce 1943 se zúčastnil jednání československé vlády v Moskvě. V létě 1944 se stal vojenským velitelem Velitelství osvobozeného území, tedy té části osvobozeného Československa, které již netvořilo operační pásmo Rudé armády. Uvedenou funkci fakticky vykonával od října 1944 na území Podkarpatské Rusi a později i východního Slovenska. Po květnu 1945 byl jmenován ve věku 52 let armádním generálem³¹⁶.

V dubnu 1945 byl v Košické vládě ustanoven do funkce ministra dopravy a techniky, kterou vykonával až do léta následujícího roku. Poté znovu pracoval ve vojenské kanceláři prezidenta republiky. Po abdikaci prezidenta Beneše emigroval s generálem Ferjenčíkem do USA, kde pracoval jako poradce tamní vlády. Byl také předsedou Svazu československých důstojníků v exilu³¹⁷. Z důvodu emigrace mu byla *řízením správním odňata vojenská hodnost*³¹⁸.

Generál Antonín Hasal zemřel 22. 4. 1960 ve Washingtonu (USA) ve věku 77. let a jeho ostatky byly do České republiky převezeny a uloženy na hřbitově ve Stradonicích u Nižbora v říjnu 2011³¹⁹.

Patřil k osobnostem, které byly v roce 1990 rehabilitovány. Posmrtně byl dne 28. října 1995 vyznamenán řádem Bílého lva II. třídy³²⁰.

6.5.2 armádní generál Jan Sergěj Ingr

Jan Sergěj Ingr se narodil 2. září 1894 Vlkoši (okr. Kyjov)³²¹. Byl československý generál, legionář, ministr národní obrany londýnské exilové vlády a velvyslanec. V roce 1913 maturoval na kyjovském gymnáziu a v Brně se přihlásil jako jednoroční dobrovolník do kadetní školy. Po vypuknutí 1. světové války odjel 15. září 1914 jako velitel čety

³¹⁵ Encyklopedie.brna.cz/home-mmb/acc=profil_osobnosti

³¹⁶ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 212

³¹⁷ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 92

³¹⁸ VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO, ročník 1949, vydáno 23. února 1949, číslo 9

³¹⁹ www.alexandrondra.cz/ministr-obrany-vyznamenal-hrdinu-ktery-bojoval-proti-trem-rezimum

³²⁰ <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republiky/statni-vyznamenani/rad-bileho-lva/seznam-vyznamenanych>

³²¹ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 261

na ruskou frontu. Na podzim 1915 padl u Rovna do ruského zajetí a byl internován v Caricynu (dnes Volgogradu)³²². Nábör do československých legií byl v té době pozastaven, a proto vstoupil do 1. srbské dobrovolnické divize a bojoval proti bulharské armádě v Dobrudži. V roce 1916 přešel ke 2. čs. střeleckému pluku Jiřího z Poděbrad v hodnosti poručíka. Přijal pravoslaví a jméno Sergěj (jméno pocházející z bulharštiny). Na podzim 1917 odjel do Francie, kde se podílel na budování jednotek čs. legií. V srpnu 1918 byl převelen na italskou frontu a v řadách 33. čs. střeleckého pluku se zúčastnil boje u Doss Alto³²³.

Na konci války měl hodnost kapitána a hovořil pět jazyky (německy, rusky, srbsky, francouzsky a italsky). V prosinci 1918 se vrátil do Československa, kde pomáhal vytlačit maďarskou armádu z území západního Slovenska a obsadit Bratislavu. Pak byl převelen na Těšínsko, kde bojoval s polskou armádou. 27. ledna dobyly čs. jednotky pod jeho velením Jablunkov, později i Třinec. 28. února 1919 byl povýšen na majora a byl mu udělen Československý válečný kříž 1914 – 1918. Poté se opět zúčastnil bojů s maďarskou armádou na jižním Slovensku. V následujících letech postupoval ve vojenských hodnostech a velitelských funkcích. Při mobilizaci v roce 1938 byl v hodnosti divizního generála velitelem III. sboru bránícího jižní Moravu³²⁴.

Dne 20. června 1939 odešel na výzvu prezidenta Edvarda Beneše přes Polsko do exilu. V Paříži při Čs. velvyslanectví vybudoval vojenskou kancelář. Po vzniku čs. exilové vlády v Londýně se Sergěj Ingr 21. července 1940 stal ministrem národní obrany. Funkci vykonával až do 19. září 1944, kdy byl na nátlak exilového vedení KSČ v Moskvě odvolán. Beneš ho postavil do čela Hlavního velitelství, ale 5. dubna 1945 byl odvolán i z této funkce a dán na zdravotní dovolenou³²⁵.

V září 1947 byl povýšen na armádního generála a v témže měsíci 1947 se stal mimořádným velvyslancem v Haagu. Na funkci však po komunistickém převratu rezignoval a se svými dvěma syny zůstal v exilu³²⁶. *Z důvodu, že se neodůvodněně nevrátil z ciziny, mu byla řízením správním odňata vojenská hodnost*³²⁷. V roce 1949 spoluzaložil Radu svobodného Československa³²⁸.

³²² https://cs.wikipedia.org/wiki/Sergej_Ingr

³²³ tamtéž

³²⁴ tamtéž

³²⁵ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 112-113

³²⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/Sergej_Ingr

³²⁷ VHA, Sborník důvěrných výnosů, Čj. 41 281 Dův.-IV./I. odděl. ze 14/2 1949

³²⁸ Rada svobodného Československa (zkratkou RSČ, anglicky *The Council of Free Czechoslovakia*) byla organizace zastupující československý exil po komunistickém převratu v Praze v únoru 1948.

Jan Sergej Ingr zemřel v Paříži 17. června 1956 a v roce 1991 mu československý prezident Václav Havel udělil in memoriam Řád M. R. Štefánka. Jeho syn Jiří ho nechal v roce 2004 v Paříži exhumovat a jeho ostatky převést do České republiky. V roce 2012 byly uloženy v rodném Vlkoši³²⁹.

6.5.3 generál Ján Ambruš

Ján Ambruš se narodil 19. května 1899 v Gornom Mitropole (Bulharsko)³³⁰ v rodině slovenských krajanů žijících v Bulharsku. Na střední školu chodil v maďarském Nagy St. Miklosi odkud po jejím ukončení v roce 1915, jako výborný student přešel na dělostřeleckou školu pro vojenské kadety v Rakousku. Po skočení první světové války a vzniku Československa dokončil vojenské vzdělávání ve Vojenské akademii v Hranicích. Po vyřazení působil v horském dělostřeleckém pluku 201 v Ružomberku a v dělostřeleckém oddíle 262 ve Vranove nad Topľou³³¹.

V roce 1925 jako poručík absolvoval kurz leteckých pozorovatelů zbraní a po povýšení na nadporučíka kurz leteckých pozorovatelů. V létě 1926 se stal pobočником velitele I. perutě Leteckého pluku 3 Generála letce M. R. Štefánika v Nitře. Na přelomu let 1927 a 1928 působil na Ministerstvu národní obrany v Praze. V roce 1929 absolvoval pilotní a stíhací výcvik. Od října 1931 zastával funkci velitele letky 43 leteckého pluku 6 ve Kbelích. Tady se projevil jako vynikající pilot a akrobat. Na neoficiálním mistrovství světa v letecké akrobacii v Paříži v roce 1934 získal osmé místo. Díky svému leteckému talentu se stal ve stejném roce velitelem 1. pokusné letky Vojenského technického leteckého ústavu v Praze. V roce 1935 byl povýšen do hodnosti major letectva. Světoznámým se stal díky rekordnímu přeletu z Prahy do Chartumu v Sudánu v roce 1938 čímž vytvořil světový rekord v kategorii sportovních letadel³³².

Po rozpadu Československé republiky v březnu 1939 musel jako Slovák odejít z Prahy na Slovensko. Protože byl Slovákem s nejvyšší leteckou hodností, stal se po povýšení na podplukovníka velitelem slovenského letectva a přednostou leteckého

Jejím cílem bylo získat zpět nezávislost Československa a obnovit v něm demokracii. Z důvodu nedostatku výrazných osobností a pro přetrvávající vnitřní rozpory však její existence a činnost neměla žádný významný dopad.

³²⁹ https://cs.wikipedia.org/wiki/Sergej_Ingr

³³⁰ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 85

³³¹ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 12

³³² <http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/osobnost/191/jan-ambrus>

oddělení slovenského Ministerstva národní obrany. Jeho neshody v této funkci znamenaly v srpnu 1939 odstoupení a odchod do výslužby³³³.

V září 1939 opustil Slovensko a odešel do odboje. Ve Francii se o rok později jako jediný Slovák zapojil do leteckých bojů na obranu Francie. Po francouzské kapitulaci odešel do Velké Británie, kde vstoupil do řad královského letectva a stal se velitelem 321. československé stíhací perutě. Jeho kariéra vojenského letce se však chýlila ke konci. Při hlídkování jako velitel tříčlenného roje omylem zaútočil na dva britské letouny. Jeden letoun sestřelil a druhý poškodil. Stalo se tak z důvodu, že siluety letounů byly podobné německým bombardérům a letěly v sektoru, kde se vyskytovala letadla protivníka. Ambruše roj nebyl o jejich přítomnosti včas informován. Tato okolnost spojená s tím, že přesáhnul věk pro operační službu vedla k jeho odvolání z pozice velitele perutě³³⁴.

Exilové vedení československého odboje ho v létě 1941 určilo členem Čs. vojenské mise v Kanadě, kde měl pomáhat náboru krajanů do řad odbojových jednotek. Ján Ambruš byl na tento úkol vybaven jak jazykově, tak i hodnostně. Rovněž jeho diplomatické vystupování z něj dělalo ideálního kandidáta. Po zrušení mise v roce 1943 se stal Ambruš vojenským a leteckým atašé pro Kanadu³³⁵. Po válce se vrátil do Československa a v prosinci 1945 byl povýšen do hodnosti brigádního generála³³⁶. V roce 1946 byl zvolen poslancem Národního shromáždění za Demokratickou stranu. Poúnorový vývoj v Československu pro něj znamenal propuštění z armády. Ještě před doručením propouštěcího dekretu definitivně opustil Československo a usadil se v USA, kde působil jako konstruktér. *Hodnost mu byla z důvodu uprchnutí do ciziny řízením správním odňata*³³⁷. V letech 1949 – 1951 byl členem Rady svobodného Československa sídlící v USA.

Po listopadu 1989 byl rehabilitován, byla mu vrácena hodnost a v roce 1991 byl prezidentem České a Slovenské Federativní republiky povýšen do hodnosti generálplukovníka. Zemřel v Chicagu, ale jeho tělesné ostatky byly převezeny na Slovensko a uloženy v Bratislavě³³⁸.

³³³ <http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/osobnost/191/jan-ambrus>

³³⁴ Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava 2013, str. 12

³³⁵ <http://www.osveta.mil.sk/data/files/2631.pdf>

³³⁶ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 85

³³⁷ VHA, Sborník důvěrných výnosů, Čj. 41 281 Dův.-IV./I. odděl. ze 14/2 1949

³³⁸ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 12

6.5.4 generál Jaroslav Plass

Jaroslav Plass, narozen 13. prosince 1894 v Praze³³⁹ vystudoval Obchodní akademii v Praze a poté České vysoké učení technické Praha. V roce 1920 absolvoval pilotní výcvik v Chebu, stal se vojenským pilotem a důstojníkem z povolání. O deset let později prošel kurzem pro velitele vojskových těles v Praze a v roce 1935 kurzem vyšších velitelů Praha. Za první světové války byl ruským legionářem, po válce se stal pobočníkem ministra národní obrany a podílel se na budování letectva. Za mnichovské krize byl velitelem letectva II. armády bránců severní Moravy. Od začátku okupace se významně podílel na budování domácí odboje. V r. 1943 byl vězněn gestapem v Praze na Pankráci a v Pečkově paláci. Po skončení války se nejprve stal velitelem Letecké vojenské akademie v Hradci Králové. Na jaře 1946 byl vyslán do Velké Británie jako vojenský a letecký atašé³⁴⁰.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 rezignoval na svoji funkci a zůstal ve Velké Británii, kde se angažoval v exilovém hnutí. Jaroslav Plass měl vynikající charakterové vlastnosti, několikrát nasazoval svůj život ve prospěch naší země. Za svoji statečnost a odvalu strávil tři roky v nacistickém vězení a posléze jako diplomat vzorně reprezentoval Československou republiku v zahraničí. Pro svoje demokratické přesvědčení raději volil v roce 1948 exil³⁴¹. *Z tohoto důvodu mu byla řízením správním odňata hodnost*³⁴². Jaroslav Plass zemřel 30. června 1961 v Londýně.

6.5.5 generál MVDr. Mikuláš Ferjenčík

Posledním vybraným generálem je **MVDr. Mikuláš Ferjenčík**, který se narodil 5. prosince 1904 v Polomke (okres Brezno),³⁴³ byl vojenský veterinář, účastník II. odboje a Slovenského národního povstání, člen Sboru pověřenců³⁴⁴, poslanec Prozatímního Národního shromáždění a po roce 1948 exilový politik.

Absolvoval gymnázium v Rožňave a Vysokou školu veterinární v Brně. Před válkou působil jako veterinář ve Vojenském jezdeckém učilišti v Pardubicích. Po vytvoření

³³⁹ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 472

³⁴⁰ tamtéž

³⁴¹ <http://info.skaloud.net/index.php3?act=aktuality&display=390&offset=5>

³⁴² VHA, Sborník důvěrných výnosů MNO, ročník 1949, vydáno 23. února 1949, číslo 9

³⁴³ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 181

³⁴⁴ Sbor pověřenců, slovensky Zbor povereníkov, (ZP) byl v letech 1944 až 1960 výkonný orgán Slovenské národní rady (SNR).

Slovenské republiky se stal přednostou veterinární služby slovenské armády. V září 1939 se zúčastnil tažení proti Polsku a po krátkou dobu v létě 1941 i války proti Sovětskému svazu. Byl aktérem Slovenského národního povstání jako pověřenec SNR pro národní obranu a přednosta veterinární služby 1. čs. armády na Slovensku. Po vytvoření košické vlády se stal státním tajemníkem v Ministerstvu národní obrany a později také předsedou Odvolací komise MNO pro přijímání důstojníků. V letech 1946 – 1948 byl převeden mimo armádu a působil ve Sboru pověřenců jako pověřenec vnitra³⁴⁵.

Během únorového převratu roku 1948 nedokázal Ferjenčík vyvinout výraznější mocenský protitlak vůči komunistům. 24. února 1948 sice vydal pokyn okresním národním výborům (ONV), aby neustupovali okresním Akčním výborům Národní fronty (AV NF), ale ty jej ale ignorovaly. 26. února doporučil, aby v případě hrozby násilí předsedové ONV ustoupili požadavkům AV NF. 28. února pak Slovenská národní rada přijala jeho demisi na zastávanou funkci³⁴⁶.

Po únorovém převratu byl nejprve ustanoven do funkce Hlavního inspektora branné výchovy, ale již v létě 1948 emigroval společně s generálem Hasalem do USA. V Československu byl ale prohlášen za zběha a řízením správním mu byla odňata hodnost generála³⁴⁷.

V USA byl aktivní v exilových politických strukturách. Předsedal Československé národní radě v USA. Zemřel 4. března 1988 v 83 letech v Littletonu (USA)³⁴⁸. V roce 1992 byl in memoriam povýšen do hodnosti armádního generála³⁴⁹.

³⁴⁵ Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava 2013, str. 65

³⁴⁶ <http://veridicusmercurius.blog.cz/0703/general-mvdr-mikulas-ferjencik>

³⁴⁷ VHA, Sborník důvěrných výnosů, Čj. 41 281 Dův.-IV./I. odděl. ze 14/2 1949

³⁴⁸ MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, str. 181

³⁴⁹ Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, str. 72

Závěr

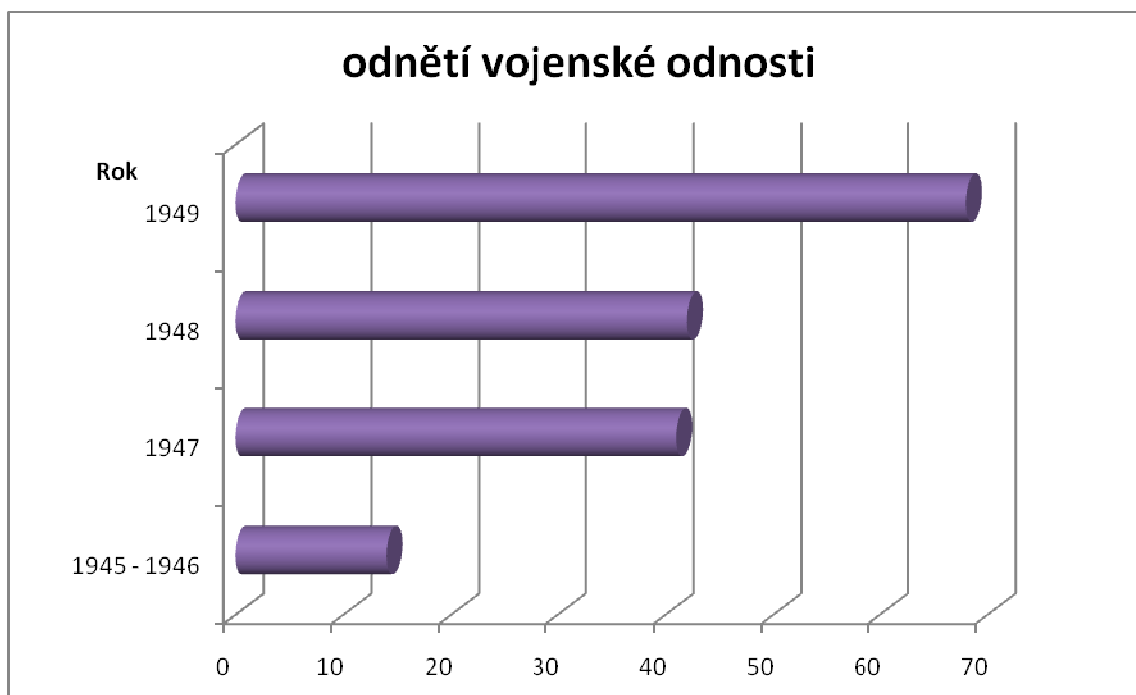
Po ukončení 2. světové války a obnovení čs. armády na domácí půdě se její nedílnou součástí opětně staly kárné výbory, tak jak tomu bylo v předválečných letech. Z počátku ve své činnosti skutečně dbaly na ochranu dobrého jména vojska před jeho případným poškozováním nebo ohrožováním na veřejnosti. Po skončení šestiletého období nesvobody a nacistické okupace se zaměřily především na prohřešky spojené s kolaborací, s okupační mocí a podporou válečného úsilí fašistického Německa. Před Kárnými výbory se ocitla řada generálů, důstojníků i rotmistrů, kteří se v letech 1939 – 1945 stali členy aktivistických organizací spolupracujících s okupační správou, jako byly např. Český svaz válečníků, Liga proti bolševismu, Svaz pro spolupráci s Němci, Vlajka nebo Národní obec fašistická. Doplnili je vedoucí představitelé bývalého protektorátního Vládního vojska, kteří příliš aktivně plnili rozkazy okupační správy a spolupracovali s německou armádou, zejména při nasazení vládního vojska v Itálii v letech 1944 – 1945. Mezi prověřované osoby byli zařazeni i bývalí příslušníci čs. armády, kteří požádali o finanční odměnu za rakousko-uherská či jiná vyznamenání, která získali v letech 1914 – 1918 na frontách 1. světové války. V řadách „hříšníků“ se ale ocitli i někteří představitelé čs. armády ve Velké Británii z doby 2. světové války, kteří byli považováni za nezpůsobilé pro službu v obnovované čs. armádě.

Od počátku roku 1948 byla činnost kárných výborů výrazně ovlivněna komunistickým únorovým převratem. Před kárné výbory musela předstoupit řada dalších vojenských osob, které byly obviněny z negativního poměru k lidově-demokratickému zřízení, Sovětskému svazu nebo ze spoluúčasti v tzv. protistátní činnosti, která byla leckdy vykonstruována orgány komunisty ovládaného vojenského obranného zpravodajství.

Československá branná moc se sice do komunistického převratu nezapojila, ale její vedoucí představitelé (generálové Svoboda, Boček a Klapálek) vyjádřili podporu KSČ a nastávajícím politickým změnám svoji účastí na ustavujícím zasedání Ústředního akčního výboru Národní fronty. Po únoru 1948 následovala vlna čistek ve velitelském sboru, která již zasáhla všechny jeho skupiny, bez ohledu způsob účasti v zahraničním či domácím odboji v době 2. světové války. Před kárné výbory předstoupili např. příslušníci armády první Slovenské republiky, kteří byli doposud vzati na milost vzhledem k účasti v protinacistickém odboji a zapojení do Slovenského národního povstání nebo uvěznění v nacistických žalářích. Nový režim se nemilosrdně vypořádal i s generály a důstojníky, kteří jako výraz nesouhlasu s komunistickým převratem dobrovolně zvolili odchod do exilu či se nevrátili ze svého služebního působení v zahraničí. Kárné výbory

poslední kategorii osob ukládaly obvykle nejvyšší možné tresty v podobě odnětí vojenské hodnosti.

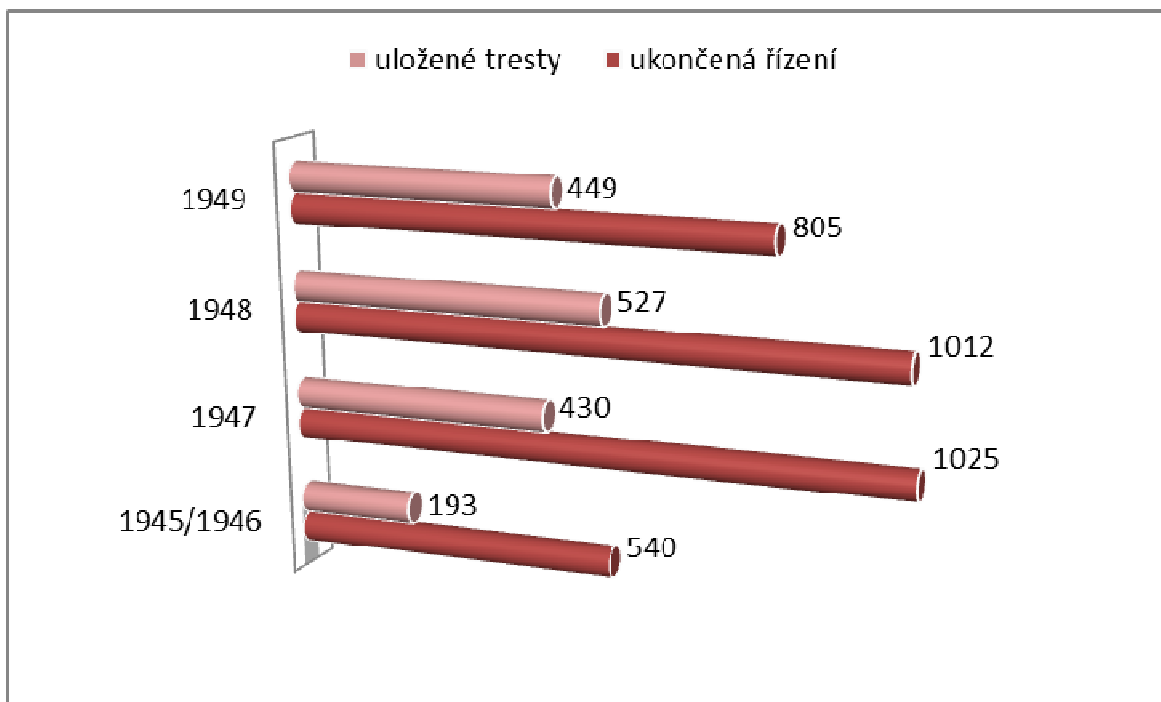
Graf 9: Počty odejmutých vojenských hodností během řízení před kárnými výbory v letech 1945 – 1949

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1947, vydaného dne 8. března 1947; Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1948, vydaného dne 8. března 1948; Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1949, vydaného dne 23. února 1949 a Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1950, vydaného dne 22. března 1950. Z grafu je patrný značný nárůst udělení trestu „Odnětí vojenské hodnosti“ v roce 1949, tedy po únorovém převratu a nástupu komunistů oproti letům 1945 – 1946.

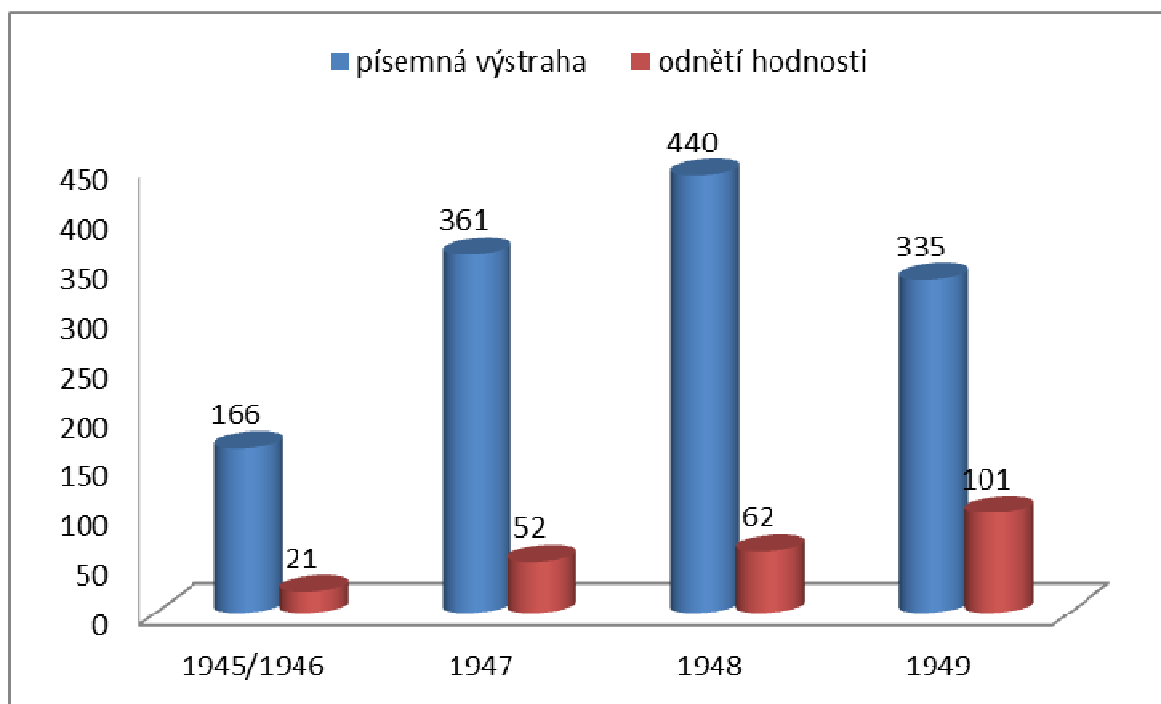
Současně se zvýšil podíl kárných řízení ukončených uložením příslušného kárného postihu z celkového počtu ukončených kárných řízení. Jestliže v období let 1945 – 1947 se jednalo o jednu třetinu až dvě čtvrtiny řízení, tak od roku 1948 trest postihl více než polovinu osob stojících před kárnými výbory. Zároveň kárné výbory přísněji trestaly projednávané prohřešky a procentuální podíl generálů, důstojníků a rotmistrů, kterým byla odňata vojenská hodnost, se oproti předcházejícímu období zdvojnásobil. Úměrně tomu poklesl počet udělovaných písemných výstrah různých stupňů.

Graf 10: Počet uložených trestů v ukončených řízeních před Kárnými výbory v letech 1945 – 1949

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1947, vydaného dne 8. března 1947; Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1948, vydaného dne 8. března 1948; Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1949, vydaného dne 23. února 1949 a Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1950, vydaného dne 22. března 1950. Z grafu je patrné, že rokem 1948 došlo k nárůstu počtu uložených trestů i v počtu ukončených řízení před Kárnými výbory. Jestliže Kárný výbor v roce 1945- 1946 uložil celkem 193 trestů z 540 ukončených řízení, potom v roce 1948 to bylo již 527 trestů z 1012 ukončených řízení.

Graf 11: Počet uložených trestů písemná výstraha proti uloženým trestům odnětí hodnosti v letech 1945 - 1949

Zdroj: Vlastní zpracování autorkou diplomové práce na základě dat uvedených ve Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1947, vydaného dne 8. března 1947; Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1948, vydaného dne 8. března 1948; Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1949, vydaného dne 23. února 1949 a Sborníku důvěrných výnosů MNO za rok 1950, vydaného dne 22. března 1950. Graf znázorňuje, že v roce 1946 – 1946 byl udělen trest odnětí hodnosti ve 21 případech a převažoval trest mírnější, kterým byla „písemná výstraha“. Naproti tomu po roce 1948 byl trest „odnětí vojenské hodnosti“ udělen již ve 101 případech, což představovalo 5-ti násobné zvýšení a trest „písemná výstraha“ ve 335 případech, což představuje jedenkrát víc, než v roce 1945 – 1946.

Po únoru 1948 přišly daleko tvrdší tresty mnohdy vykonstruovaných případů, které řešily z důvodu jejich kvalifikace na „trestné činy“ vojenské soudy a rovněž uložené tresty této kvalifikaci odpovídaly. V době od roku 1948 až do roku 1953 bylo z celkového počtu více než 13 000 příslušníků důstojnického sboru sloužících na počátku roku 1948 skoro 4 000 důstojníků propuštěno z politických důvodů, takřka 1000 odsouzeno k vysokým trestům odnětí svobody, 28 popraveno na základě vykonstruovaných soudních procesů, téměř 500 odesláno do táborů nucené práce a 2500 bylo vystěhováno do přikázaných míst. Perzekuce již nezasáhla jenom vojáky z povolání v činné službě, ale postihla i vojáky v základní službě. Politicky nespolehliví vykonávali vojenskou základní službu beze

zbraně u pomocných technických praporů, často v nevyhovujících a životu nebezpečných podmínkách³⁵⁰.

Politické represe, které začaly už ve dnech únorového převratu, postupně zasahovaly stále větší okruh lidí, kteří byli označováni jako třídní nepřátelé.

Soudní procesy, kdy bývá v literatuře tento obludný systém označován jako „mlýn na čarodějnice“, protože politické represe opravdu připomínaly pověstné čarodějnické procesy, v nichž byla vina již předem prokázána pouhým podezřením. Kdo spadl do tohoto soukolí, neměl žádnou šanci na záchranu a musel být semlet. S pomocí sovětských poradců se vytvářely z lidí, kteří se mnohdy ani neznali, celé protistátní skupiny, zatčení byli bestiálním mučením přinucováni přiznávat se k neexistující vině a následně odsuzováni k předem určeným vysokým trestům včetně doživotního vězení a ztráty života³⁵¹.

Zpracováním zvoleného tématu diplomové práce jsem došla k závěru, že činnost Kárných výborů v československé armádě byla v únoru 1948 po nástupu komunistů k moci značně politicky ovlivněna a zneužita k persekucím důstojnického sboru československé armády. Jsem přesvědčena, že po zpracování tohoto archivního fondu pracovníky Vojenského historického archivu, a hlavně jeho zpřístupněním pro badatelskou veřejnost, nabízí uvedené téma pro svou obsáhlost a význam i do budoucna značný prostor pro další badatele. Studium dostupných materiálů jsem byla výrazně motivována k badatelské činnosti, a proto nevyklučuji, že se k němu opět vrátím ve své další práci. Domnívám se, že jsem svoji diplomovou prací přispěla k objasnění významného společenského problému spojeného s výstavbou československé armády v letech po druhé světové válce.

³⁵⁰ <http://www.vhu.cz/generalni-stab-ceskoslovenske-i-ceske-armady-v-promenach-casu/>

³⁵¹ <http://www.bojovniciprotitotalite.cz/pages/show/23/>

Seznam použitých pramenů, literatury a internetových zdrojů

Použité archivní prameny

Vojenský historický archiv Praha (VHA Praha)

* **fond Kárné výbory 1945 – 1951**

- odvolací kárný spis: Jaroslav Eminger, kar. 36
- odvolací kárný spis: František Marvan, kar. 42
- odvolací kárný spis: Karel Procházka, kar. 46
- odvolací kárný spis: Alois Podhajský, kar. 1
- odvolací kárný spis: Josef Kružík, kar. 2
- odvolací kárný spis: Bohumil Binko, kar. 2
- odvolací kárný spis: Jan Drobný, kar. 2
- odvolací kárný spis: Ján Imro, kar. 56
- odvolací kárný spis: Jozef Martin Kristín, kar. 58
- odvolací kárný spis: František Moravec, kar. 9

* **Sbírka služebních knih čs. branné moci 1918 – 1939**

- Služební předpis pro kárné výbory A-XIV
- Kárné výbory A-X-1

* **Sborník důvěrných výnosů Ministerstva národní obrany 1946 – 1950**

- Sborník důvěrných výnosů MNO ročník 1947, vydaný dne 8. března 1947, číslo 12, příruční knihovna badatelny VHA Praha
- Sborník důvěrných výnosů MNO ročník 1948, vydaný dne 8. března 1948, číslo 9, příruční knihovna badatelny VHA Praha
- Sborník důvěrných výnosů MNO, ročník 1949, vydaný dne 23. února 1949, číslo 9, příruční knihovna badatelny VHA Praha
- Sborník důvěrných výnosů MNO, ročník 1950, vydaný dne 22. března 1950, číslo 12, příruční knihovna badatelny VHA Praha

* **Věcní věstník Ministerstva národní obrany r. 1950**

Právní předpisy

- Zákon č. 154/1923 Sb., *Národního shromáždění o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*, vydáno 4. července 1923, účinnost od 26. října 1923
- Zákon č. 55/1927 Sb., *Zákon ze dne 8. dubna 1927, kterým se doplňuje a částečně mění zákon o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*
- Zákon č. 64/1935 Sb., *Zákon ze dne 4. dubna 1935, jímž se mění některá ustanovení zákona o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*
- Vládní nařízení č. 203/1923 Sb., *Vládní nařízení ze dne 18. října 1923 o řízení před kárnými výbory vojenských gážístů a o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*
- Vládní nařízení č. 90/1927 Sb., *Vládní nařízení ze dne 30. června 1927, jímž se částečně mění a doplňuje vládní nařízení o řízení před kárnými výbory vojenských gážístů a o odnětí vojenské hodnosti a o přeložení do výslužby řízením správním*
- Vládní nařízení č. 211/1939 Sb., *Vládní nařízení ze dne 3. července 1936 o vojenském kázeňském právu za branné pohotovosti státu*
- Vládní nařízení č. 212/1939 Sb., *Vládní nařízení ze dne 3. července 1936, jímž se částečně mění vládní nařízení o řízení před kárnými výbory vojenských gážístů a o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním*
- Zákon č. 147/1933 Sb., *Národního shromáždění o stíhání protistátní činnosti státních zaměstnanců a některých jiných osob a o překládání soudců na jiné služební místo proti jejich vůli*

Literatura

- FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, 768 s.
- FUČÍK, Josef: *Generál Podhajský*. Praha – Litomyšl 2009, 352 s.
- FUČÍK, Josef: *Osmadvacátníci – Spor o českého vojáka Velké války 1914 – 1918*. Praha 2006, 488 s.
- *Generál Golian a jeho doba*. In: *Zborník Múzea Slovenského národného povstania*, Banská Bystrica 2006, 286 s.

- KRUPIČKA, Jiří: Československá vojenská správa v letech 1945 – 1948. In: Sborník archivních prací, rok. 1994, číslo 1, str. 68-94
- PEJČOCH, Ivo: Za Háchu i za Beneše. Ztráty příslušníků vládního vojska 1939 – 1945. Praha 2013, 240 s.
- KLIMENT, Charles K. – NAKLÁDAL, Břetislav: Slovenská armáda 1939 – 1945. Praha 2006, 366 s.
- MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992. Banská Bystrica 2012, 1030 s.
- ŠTAIGL, Jan a kolektiv: Generáli. Slovenská vojenská generalita 1918 – 2009, Bratislava 2009, 224 s.
- Vojenské dějiny Československa (1918 – 1939), III. díl. Praha 1987, 584 s.
- Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945. Praha 2005, 352 s.
- Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava 2013, 286 s.

Internetové zdroje

- https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_arm%C3%A1da
- <http://www.lvickemira.cz/putovani-lvicka-miry-do-historie/ceskoslovenska-armada-1-republika/>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Vládní_vojsko
- http://vojenstvi.cz/vasedotazy_108.htm
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Eminger
- <http://www.českenarodnilisty.cz/clanky/vladni-vojsko-a-slovenka-armada-1939-1945.html>
- http://vojenstvi.cz/vasedotazy_32.htm
- <http://www.fronta.cz/fotogalerie/slava-a-pad-magnotovy-linie-a-verdunu>
- http://www.rozhlas.cz/archiv/rozhlasovyrok/zprava/sbirka-pro-wehrmacht-1942--1166339-http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Slovník38_45.pdf
- http://forum.valka.cz/topic/view/60266/Prochazka_Karel
- http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Slovník38_45.pdf, str. 213
- <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/pekuniarni>
- [http://www.quickwiki.com/cs/Alois_Podhajsk%C3%BD_\(gener%C3%A1l\)](http://www.quickwiki.com/cs/Alois_Podhajsk%C3%BD_(gener%C3%A1l))
- <http://forum.valka.cz/topic/view/43473/Drobny-Jan>
- [https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_\(generál\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Moravec_(generál))
- <http://www.ustrcr.cz/cs/moravec-frantisek-23-7-1895>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Antonín_Hasal

http://Encyklopedie.brna.cz/home-mmb/acc=profil_osobnosti
<http://www.alexandrvondra.cz/ministr-obrany-vyznamenani-hrdinu-ktery-bojoval-proti-trem-rezimum>
<https://www.hrad.cz/cs/ceska-republiky/statni-vyznamenani/rad-bileho-lva/seznam-vyznamenanych>
https://cs.wikipedia.org/wiki/Sergej_Ingr
<http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/osobnost/191/jan-ambrus>
<http://www.osveta.mil.sk/data/files/2631.pdf>
<http://info.skaloud.net/index.php3?act=aktuality&display=390&offset=5>
<http://veridicusmercurius.blog.cz/0703/general-mvdr-mikulas-ferjencik>
<http://www.vhu.cz/generalni-stab-ceskoslovenske-i-ceske-armady-v-promenach-casu/>
<http://www.bojovniciprotitotalite.cz/pages/show/23/>
https://cs.wikipedia.org/wiki/Sbor_pov%C4%9B%C5%99enc%C5%AF
<http://ftp.aspi.cz/opispdf/>